

gemeente Rheden

Datum vaststelling B&W : 16 september 2025

Datum besluitvorming Raad: 4 november 2025

Inhoudsopgave

Bestuurlijk voorwoord	3
Inleiding	4
Financiële positie	10
Programma's	15
1 Samenleving	16
2 Leefomgeving	35
3 Bestuur & organisatie	54
Paragrafen	69
A. Lokale Heffingen	70
B. Weerstandsvermogen en Risicobeheersing	77
C. Onderhoud Kapitaalgoederen	84
D. Financiering	90
E. Bedrijfsvoering	96
F. Verbonden Partijen	101
G. Grondbeleid	118
H. Openbaarheidsparagraaf	123
Financiële begroting	124
Inleiding	125
Financieel meerjarig perspectief	126
Financiële positie	134
Bijlagen	136
Bijlage 1 Beleidsindicatoren	137
Bijlage 2 Taakvelden	138
Bijlage 3 Meerjarig Investeringsplan	141
Bijlage 4 Reserves en Voorzieningen	146
Bijlage 5 Begroting 2025	148
Bijlage 6 Kerngegevens	151
Bijlage 7 EMU-saldo	152
Bijlage 8 Sustainable Development Goals (SDG)	153

Bestuurlijk voorwoord

Met gepaste trots presenteren wij u de programmabegroting 2026–2029 van de gemeente Rheden. Deze begroting markeert een belangrijk moment: het is de laatste in deze collegeperiode waarin wij samen met onze partners, inwoners en organisaties werken aan de ambities uit ons coalitieakkoord Groener, Socialer en Dichterbij.

We blijven inzetten op een duurzame en groene leefomgeving, waarin natuur en klimaatadaptatie hand in hand gaan met een gezonde toekomst voor onze inwoners. Wij werken aan een sociale gemeente, waar iedereen mee kan doen en waar ondersteuning beschikbaar is voor wie dat nodig heeft. En we werken eraan ons beleid dichterbij te brengen: in de wijken, dorpen en buurten, met meer ruimte voor initiatieven van onderop en maatwerk in de uitvoering.

Tegelijkertijd staan we voor grote financiële uitdagingen. Het ravijnjaar is verschoven en het financiële beeld leek door de meicirculaire positiever. Na een zorgvuldige analyse van de kosten voor de jeugdzorg blijkt echter dat een structurele verhoging van het budget voor de jeugdzorg noodzakelijk is. Dat betekent dat we zeker niet achterover kunnen leunen. De structurele onzekerheden blijven in de gemeentefinanciën bestaan.

Het blijft noodzakelijk om scherpe keuzes te maken en te sturen op een begroting die in balans is, niet alleen voor vandaag, maar ook voor de toekomst van onze gemeente. Daarbij zijn we in staat geweest om ruimte te houden voor investeringen in de latere jaren van deze begroting.

Deze begroting is meer dan een financieel document. Het is een weerspiegeling van onze gezamenlijke inzet om Rheden groener, socialer en dichterbij te maken, binnen de grenzen van wat financieel verantwoord is. We danken iedereen die hieraan heeft bijgedragen en kijken uit naar een constructieve dialoog met de Raad, inwoners en partners over de keuzes die voor ons liggen.

Namens het college van burgemeester en wethouders,

Dorus Klomberg
wethouder Financiën

Inleiding

De begroting voor 2026–2029 markeert een belangrijk moment in onze gezamenlijke reis naar een duurzame, inclusieve en welvarende toekomst. Het is niet alleen de laatste begroting van deze bestuursperiode, maar ook een document waarin we onze ambities – Groener, Socialer en Dichterbij – opnieuw krachtig verankeren.

Aanpassingen in de rijksbegroting hebben geleid tot een naar 2028 opgeschoven ravijnjaar. Het tekort aan rijksbijdrage voor jeugdzorg, is daarmee echter niet opgelost maar doorgeschoven. De financiële druk op gemeenten is door aanpassingen in de rijksbegroting voor de eerste jaren wel afgenomen. Toch blijft het noodzakelijk om scherpe keuzes te maken. Er is daarom een zorgvuldige analyse gemaakt van de trends waar onze inzet bij jeugdhulp werkt en waar het beter kan. Deze analyse is vertaald in een actuele raming van baten en lasten voor jeugdhulp. Dit heeft een negatieve invloed op onze gemeentefinanciën waardoor de mogelijkheden om te investeren in de komende jaren beperkt blijven.

Het afgelopen jaar hebben we gewerkt vanuit vijf strategische vliegwiel. Deze hebben richting gegeven aan ons handelen en veel in beweging gebracht. Ook in de komende jaren blijven deze vliegwiel onze leidraad bij het realiseren van onze opgaven.

In deze inleiding lichten we onze inzet voor 2026 toe. Daarnaast gaan we in op drie belangrijke thema's die onze koers mede bepalen: veiligheid, ontwikkelingen in onze bestuurlijke omgeving, en financiën.

Vliegwiel

Focusthema in onze visie	Wij hebben in 2040 succes behaald als:
Woningbouwversnelling	1. Er sprake van een groei van het aantal woningen en een meer toekomstbestendige mix van woningen, leefbaarheid en samenstelling is gerealiseerd in 3 prioritaire wijken.
Samenwerking aan de sociale basis	2. Demografische versterking is gerealiseerd: de samenstelling van onze inwoners is meer in balans doordat er meer jongeren en gezinnen met kinderen in de gemeente komen wonen. Waardoor de gemiddelde Sociaal Economische Status is verhoogd. 3. Er voor iedere inwoner sprake is van welzijn door bestaanszekerheid 4. Van ziekte en zorg naar gezondheid en gedrag, waarbij preventie en samenwerking centraal staan.
Samenwerken aan de lokale economie	5. De lokale economische ontwikkeling een impuls is gegeven: meer bedrijven vanuit de nieuwe economie, groene bloei zijn ontstaan en duurzame verblijfsrecreatie heeft een impuls gekregen.
Samenwerken aan de kwaliteit van de leefomgeving	6. De natuur, het landschap en het watersysteem zijn versterkt en duurzaam beschermd. 7. De transitie naar een volledig duurzaam energiesysteem is gerealiseerd.
Werken aan een slanke en wendbare organisatie	8. Onze gemeentelijke organisatie krachtig haar doelen realiseert, slim samenwerkt en lean werkt. De gemeente Rheden maakt effectief

Woningbouwversnelling

Ondanks uitdagende omstandigheden zoals netcongestie en stikstofregels, benutten we alle kansen die zich voordoen om woningbouw mogelijk te maken. De bouw van Park Nieuw-Velp is inmiddels gestart en vormt een belangrijke mijlpaal. Ook liggen er concrete plannen voor woningbouw op het Hupkes-terrein in Dieren, het Gat van Gerritsen in Velp – waarvan de grond inmiddels is aangekocht – en bedrijventerrein Haveland in Rheden, waar we werken aan een toekomstvisie. Daarnaast zetten we in op kleinschalige woningbouwprojecten in onze dorpen, waarmee we inspelen op lokale woonbehoeften.

Ook stedelijke gebieden krijgen een impuls: in Velp onderzoeken we de mogelijkheden voor woningbouw op de locatie van de oude sporthal De Dumpel, en in Dieren kijken we naar kansen rondom winkelcentrum Calluna. Bovendien willen we het splitsen van bestaande woningen stimuleren, zodat we sneller meer passende woonruimte kunnen realiseren voor verschillende doelgroepen.

Zo bouwen we stap voor stap aan een gemeente waar iedereen prettig kan wonen – nu én in de toekomst.

Samen werken aan de sociale basis

Binnen het programma Samenleving zetten we vol in op vijf belangrijke thema's: het vergroten van bestaanszekerheid, het versterken van de sociale basis, een gezond en vitaal leven van -10 maanden tot 100+ jaar, een integrale wijkaanpak en sterke sociale teams. Daarbij geven we extra aandacht aan drie pijlers:

Sociale basis

In 2024 en 2025 hebben we constructieve gesprekken gevoerd met onze partners in de sociale basis. Deze gesprekken getuigen van grote betrokkenheid bij de gezamenlijke opgave: met minder middelen toch een stevige sociale infrastructuur behouden. In 2025 hebben wij samen met het Netwerk Informele Ondersteuning (NIO) en onze partners onderzocht hoe we initiatieven en organisaties meer aan elkaar kunnen verbinden om de samenwerking bevorderen en ook met minder middelen de kwaliteit in stand kunnen houden of verbeteren. Ook hebben we besproken wat de organisaties nodig hebben om zich te kunnen blijven inzetten voor de inwoners van Rheden. We zetten een deel van de door de Raad ter beschikbaar gestelde tijdelijke middelen via een fonds in als katalysator om impuls te geven aan initiatief dat bijdraagt aan versterking van samenwerking en aan structurele lagere kosten. De verzamelde initiatieven verbinden we dus aan een effectieve inzet van dit fonds. De resultaten hiervan presenteren wij in 2026. Zorgvuldigheid en samen zoeken kost tijd. De tijdelijke verzachting van de ombuiging (kadernota 2026) biedt ons die tijd om zorgvuldig en samen te zoeken naar versterking van de sociale basis binnen de voorgenomen bezuinigingen.

Jeugd en jongeren verdienen om twee redenen aandacht in een sterke sociale basis: het is belangrijk om te investeren in toekomstige generaties die onze sociale basis dragen. Een sterke sociale basis draagt in zichzelf bij aan ondersteuning van jeugd en jongeren die dat nodig hebben. We geven via de vliegwielen daarom expliciet aandacht voor onze jonge en toekomstige generatie.

Integrale wijkaanpak

De integrale wijkaanpak in Stenfert laat mooie resultaten zien. Inwoners ontmoeten elkaar, organiseren zelf opfleurdagen. Zij denken actief mee over het verbeteren van de gemeentelijke communicatie, bijvoorbeeld over armoedebestrijding en beschikbare regelingen. Door te experimenteren is deze aanpak uitgegroeid tot een bewezen methode. We blijven doorontwikkelen en uitbreiden naar de wijken Rheden-West en Velp-Zuid.

Sterke sociale teams

In 2026 bereiden we een nieuwe koers voor waarin sterke, lokale sociale teams centraal staan. Teams die stevig verankerd zijn in de leefwereld van kinderen, gezinnen en volwassenen. Zij kunnen zelf passende hulp inschakelen en de ondersteuning binnen een gezin coördineren. Een belangrijke stap hierin is de evaluatie van de huidige welzijnsopdracht en de jeugdlumpsum. Op basis daarvan bepalen we hoe we een nieuwe opdracht formuleren die zorg en ondersteuning in onze gemeente toekomstbestendig organiseert.

Samenwerken aan de lokale economie

Onze lokale economie is krachtig en veelzijdig, en staat tegelijkertijd voor de uitdaging zich verder te ontwikkelen richting een duurzame toekomst. We zetten vol in op de verduurzaming van onze economische structuur, onder andere via het programma 'Groene Bloei', in nauwe samenwerking met onderwijsinstellingen. Zo verbinden we innovatie, talentontwikkeling en duurzaamheid aan de economische groei van onze regio.

De kracht van onze ondernemers is indrukwekkend. Zij nemen verantwoordelijkheid voor hun omgeving en leveren daarmee een waardevolle bijdrage aan brede welvaart. Als gemeente willen we die kracht beter benutten en ons beleid hierop laten aansluiten. In 2026 maken we dan ook nadrukkelijker gebruik van hun kennis, initiatief en betrokkenheid.

Een belangrijke stap in die richting is de inbreng van de nieuwe economische adviesraad. Zij zal in 2026 voor het eerst haar stem zal laten horen. Daarnaast zetten we door met de transformatie van bedrijventerreinen: de herontwikkeling van Haveland krijgt een vervolg, en ook bedrijventerrein De Beemd wordt beter benut. Tegelijkertijd starten we met de herinrichting van de Hoofdstraat in Velp, waarbij een mogelijke afsluiting voor doorgaand verkeer wordt onderzocht om de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van het centrum te vergroten.

Met extra aandacht volgen we de ontwikkelingen in de centra van Dieren en Rheden. Waar nodig sturen we bij, met als doel de kwaliteit van wonen en winkelen in deze dorpscentra te versterken. Zo bouwen we samen aan vitale, toekomstbestendige dorpen waar het prettig leven, werken en ondernemen is.

Samenwerken aan de kwaliteit van de leefomgeving

De afsluiting van de Posbank en de vergroening van wijken in Dieren zijn belangrijke stappen richting een leefomgeving van hogere kwaliteit. Deze koers zetten we vastberaden voort. Tegelijkertijd realiseren we ons dat sommige ontwikkelingen, zoals sloop en nieuwbouw, gevoelig kunnen liggen. Toch zien we ook een groeiende bereidheid onder inwoners om mee te denken over de inrichting van hun straat of wijk. Soms vraagt dat om pas op de plaats, maar ook een halve stap vooruit is nog steeds vooruitgang. Het vraagt van ons flexibiliteit en het vermogen om mee te bewegen in tempo én richting.

De energietransitie blijft de komende jaren een belangrijk aandachtspunt voor onze organisatie. In 2026 bereiden we ons actief voor op de volgende fase, zodat we klaar zijn voor de uitdagingen én kansen die deze transitie met zich meebrengt.

Daarnaast willen we in 2026 de handhaving in de leefomgeving nadrukkelijker op de kaart zetten. Door gerichter en zichtbaarder op te treden, willen we verloedering tegengaan en sneller kunnen reageren op overtredingen. Zo dragen we bij aan een veilige, schone en prettige leefomgeving voor iedereen.

Samen met de vele vrijwilligersgroepen in onze gemeente blijven we ons ook in 2026 inzetten voor het versterken van de biodiversiteit, het vergroenen van onze omgeving en het klimaatbestendig

maken van onze leefruimte. In de gebiedsprocessen Veluwezoom en het Soerens Beekdal werken we intensief samen met inwoners en andere overheden om de natuurlijke kwaliteiten van deze gebieden te versterken.

Tot slot onderzoeken we samen met de provincie wat de gevolgen zijn van het besluit om een zone van 500 meter rondom de Veluwe in te stellen als maatregel tegen de stikstofproblematiek. We willen goed in beeld krijgen wat dit betekent voor onze gemeente en onze inwoners.

Werken aan een slanke, wendbare en toekomstgerichte organisatie

Onze medewerkers zijn de sleutel tot het realiseren van de ambities uit het coalitieakkoord: groener, socialer en dichterbij. Zij verdienen een veilige, inspirerende en prettige werkomgeving waarin zij hun werk met voldoening kunnen doen. Het nieuwe gemeentehuis draagt hieraan bij en stelt ons in staat om inwoners nog beter van dienst te zijn.

De komende jaren richten we ons op het inkrimpen van ons gemeentelijke vastgoed. Daar waar we wel onderhoud doen kiezen we voor het duurzame alternatief. Daarnaast starten we met de transformatie van de gemeentewerven en de uitvoering van de nota Kapitaalgoederen IBOR. Daarnaast willen we meer regie voeren op ruimtelijke ontwikkelingen. Het situationeel grondbeleid dat in 2025 is vastgesteld, biedt daarvoor de juiste handvatten.

Ook versterken we onze financiële functie verder. De samenwerking tussen organisatie, College en Raad is merkbaar verbeterd, mede dankzij nieuwe werkwijzen en een open houding. Dit vormt een stevige basis voor de nieuwe raadsperiode die in maart 2026 van start gaat.

Digitale ontwikkelingen gaan razendsnel, met kunstmatige intelligentie als een van de drijvende krachten. Deze technologische vooruitgang zal onze bedrijfsvoering en dienstverlening ingrijpend beïnvloeden. Ons uitgangspunt blijft: elke digitale vernieuwing moet bijdragen aan het continu verbeteren van onze dienstverlening aan inwoners.

Overige thema's

Veiligheid en nabijheid

Het college is verheugd te zien dat het veiligheidsgevoel onder inwoners, zoals blijkt uit de periodieke Veiligheidsmonitor, stabiel blijft en zelfs licht toeneemt. We blijven ons inzetten voor een integrale veiligheidsaanpak, in nauwe samenwerking met partners zoals de politie, brandweer en de Veiligheidsregio. Door veiligheid en zorg steeds beter met elkaar te verbinden, kunnen we sneller en adequater inspelen op signalen uit de samenleving.

Duurzaamheid, economie en sociale cohesie

We blijven ons actief inzetten voor een duurzame toekomst, een sterke lokale economie en het versterken van sociale samenhang. Onze kracht ligt in de betrokkenheid van inwoners en ondernemers: zij denken mee, bepalen mede de richting en dragen bij aan de uitvoering. Om deze participatie verder te ondersteunen, zetten wij extra middelen in. Ook zetten we een belangrijke stap met de introductie van een lokale Ombudsman/vrouw. Inwoners ervaren dat de gemeente steeds zichtbaarder en toegankelijker is in de dorpen.

Regionale samenwerking en bestuurlijke toekomst

We kijken met aandacht naar de ontwikkelingen in onze omgeving. Verschillende buurgemeenten hebben besluiten genomen over samenwerking. Ook wij staan voor een belangrijke vraag: kan een fusie met de gemeente Brummen ons helpen om onze maatschappelijke opgaven beter aan te pakken? In 2026 kunnen hierover verdere besluiten volgen. Hoewel onze organisatie en financiën op orde zijn, kan schaalvergroting ook voor Rheden wenselijk zijn om alle taken van de lokale overheid goed te blijven uitvoeren. We voeren hierover intensief overleg met Brummen, op basis van gelijkwaardigheid en met oog voor onze positie in de regio. Onze raad én onze inwoners worden nadrukkelijk betrokken bij deze afwegingen. De uiteindelijke besluitvorming vindt vanzelfsprekend plaats in de gemeenteraad.

Financiële situatie

Aanpassingen in de rijksbegroting hebben geleid tot een naar 2028 opgeschoven ravijnjaar. Een grote landelijke oorzaak, namelijk een tekort aan rijksbijdrage voor jeugdzorg, is daarmee echter niet opgelost maar doorgeschoven. De financiële druk op gemeenten is door aanpassingen in de rijksbegroting voor de eerste jaren wel afgenomen. Toch blijft het noodzakelijk om scherpe keuzes te blijven maken. Er is daarom een zorgvuldige analyse gemaakt van de trends waar onze inzet bij jeugdhulp werkt en waar het beter kan. Deze analyse is vertaald in een actuele raming van baten en lasten voor jeugdhulp. Dit heeft invloed op onze gemeentefinanciën en leidt nog steeds beperkte mogelijkheid om te investeren in de komende jaren.

Tot slot

Dit is de laatste begroting van deze bestuursperiode. Met deze begroting behouden we de focus op onze strategische opgaven, verwoord in de vijf vliegwielen. Vanuit deze focus werken we aan een financieel gezonde en krachtige gemeente Rheden. Dat vraagt om blijvende inzet, discipline en weerbaarheid – zeker gezien de grilligheid in de samenwerking met Den Haag. Daarom blijven we bouwen aan voldoende reserves, een betere solvabiliteit en een heldere koers. Zo creëren we ruimte voor nieuwe ontwikkelingen in de volgende bestuursperiode.

Financiële positie

In het onderdeel financiële positie wordt het financieel perspectief toegelicht en is er aandacht voor het verloop van het weerstandsvermogen als gevolg van dit perspectief.

Financieel meerjarig perspectief

Het college houdt vast aan de afspraken om de gemeentelijke financiën op orde te krijgen. Dankzij de ombuigingen die met de begroting 2025-2028 zijn ingezet, incidentele meevallers en de effecten van de meicirculaire is het financieel perspectief verbeterd. Toch blijft het financiële vooruitzicht zorgelijk. De verplichte uitgaven voor het sociale domein en de rijksvergoeding die daar tegenover staat trekken nog steeds een zware wissel op de gemeentefinanciën. In het financieel meerjarenperspectief zijn de financiële effecten opgenomen zoals verwoord in de Raadsinformatiebrief Ontwikkelingen Jeugdhulp (raadsinformatiebrief 4 september 2025). Daarnaast zijn de besluiten n.a.v. kadernota opgenomen en enkele eerder genomen besluiten financieel verwerkt. In de eerste jaren kent de begroting een positief saldo, de laatste twee jaar kent nog steeds onzekerheid door het verschuiven van het ravijnjaar. We kiezen ervoor een belangrijk deel van de middelen voor de ambities van nieuwe opgaven aan de hand van onze vliegwielen beschikbaar te houden.

Tabel 1: Samengevat financieel meerjarig perspectief

(bedragen x € 1.000)	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Begrotingssaldi	850	222	-32	-478

Na vaststelling van de Kadernota 2026-2029 is het meerjarig financieel perspectief bijgesteld met de meest actuele ontwikkelingen. Deze ontwikkelingen zijn in de onderstaande tabel weergegeven en worden daaronder toegelicht.

Tabel 2: Ontwikkelingen

Nr	Verwerking genomen besluiten (bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
	Begrotingssaldi Kadernota 2026 (incl. voorstel OZB en ontwikkeling Gemeentefonds)	4.293	4.940	1.557	1.745
	<u>Programma 1</u>				
1	Raming spuk inkomsten GALA	-194	-194	-194	-194
2	BudgetWerk en WPI	-229	-229	-229	-229
3	Verwerking raadsbesluiten Programma 1 Samenleving cf. KN2026	-148	-153	-86	-92
4	Bijstelling budget bibliotheek cf. Raadsbesluit KN2026	-129			
5	Verzachting ombuiging Sociale Basis cf. Raadsbesluit KN2026	-350	-200		
6	Aanpassing begroting programma 1 n.a.v. prognose jeugdhulp	-4.902	-5.035	-2.299	-1.877
	<u>Programma 2</u>				
7	Budget Hoofdstraat Velp	-50			
8	Inkomsten reclamebelasting (cf. 2BR2025)	-100	-100	-100	-100
	<u>Programma 3</u>				
9	Stijging rentelasten	-177	-177	-177	-177

10	Kosten verkiezingen 2026	-50			
11	Bijstelling baten hondenbelasting	65	65	65	65
	<u>Verbonden partijen</u>				
12	Verbonden partijen (programma 1 en 3)	-469	-469	-469	-469
	<i>Totaal mutaties:</i>	-6.733	-6.493	-3.489	-3.073
	Bijgestelde begrotingssaldi:	-2.440	-1.553	-1.932	-1.328
13	Ambities toekomstige opgaven		200	1.000	
14	Stelpost Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd			800	800
15	Bijstelling kapitaallasten	750	500		
16	Bijdrage algemene reserve	1.000	1.000		
17	Compensatie van het Rijk voor de Jeugdzorg (2023/2024)	850			
18	Bijstelling budget Inclusie-agenda		25	50	50
19	Niet doteren Hervormingsagenda jeugdstelsel	540			
20	Verminderen transitiekosten	250	150	50	
21	Verbetering Centrumgebieden	-100	-100		
	Saldi na aanpassingen:	850	222	-32	-478

Verwerking genomen besluiten

1. Raming spuk inkomsten GALA

Betreft een correctie op de geraamde inkomsten van de Specifieke Uitkering inkomsten Gezond en Actief Leven Akkoord.

2. Budget Werk en WPI

In het jaar 2020 is het inhuur budget voor Werk, Re-integratie en Inkomen abusievelijk administratief verlaagd met € 229k in tegenstelling tot de besloten verhoging van het budget met ditzelfde bedrag. We sturen op dit moment op het terugdringen van de inhuur o.a. door te streven naar het in dienst nemen van medewerkers. Door de inspanningen is een herstel nodig van € 229k in plaats van het dubbele.

3. Verwerking raadsbesluiten Samenleving

Betreft het besluit omtrent alleenverdienersproblematiek en sociale infrastructuur zoals is vastgesteld in de Kadernota 2026-2029.

4. Bijstelling budget bibliotheek

Conform amendement 5 'inzet geormerkt geld voor bibliotheek' is voor 2026 eenmalig het budget van bibliotheek De Zoomerij bijgesteld.

5. Verzachting ombuiging Social Basis cf. Raadsbesluit KN2026

Conform amendement 4 'De sociale basis nu kiezen voor een duidelijk en realistisch begrotingskader' is de ombuiging voor de sociale basis verzacht in 2026 en 2027. Het integrale plan met de structurele doorwerking van dit amendement volgt, zoals toegezegd, in december 2025.

6. Aanpassing begroting programma 1 n.a.v. prognose jeugdhulp

Het budget voor jeugdhulp is aangepast op basis van de prognose zoals gedeeld in de raadinsformatiebrief Ontwikkelingen Jeugdhulp van 4 september 2025.

7. *Budget Hoofdstraat Velp*

Er is structureel budget voor de Herinrichting Hoofdstraat beschikbaar (€ 50k structureel). Per abuis is in het jaar 2026 dit budget geschrapt. Hiermee wordt dit hersteld.

8. *Reclamebelasting*

De ombuigingsmaatregel m.b.t. opbrengsten reclamebelasting is niet haalbaar. In de programmabegroting 2025 (pag 47) staat vermeld dat de invoering van een reclamebelasting voor de bedrijventerreinen zal worden onderzocht. Uit onderzoek blijkt dat de gebiedsspecifieke reclamebelasting juridisch niet haalbaar is (zie monitor ombuigingen stand 31-3-2025). Dit betekent een nadeel van € 100k. Dit hebben we in de 2de Bestuursrapportage opgenomen en in de begroting verwerkt.

9. *Stijging rentelasten*

In verband met het herfinancieren van leningen nemen de rentelasten van de gemeente toe door het stijgen van het rentepercentage.

10. *Kosten verkiezingen 2026*

In maart 2026 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. Hiervoor ramen we € 50k.

11. *Bijstelling baten hondenbelasting*

De werkelijke opbrengsten hondenbelasting zijn hoger dan begroot. De inkomsten kunnen met € 65k worden bijgesteld van € 85k naar € 150k.

12. *Verbonden partijen (progr. 1 en 3)*

Op 24 juni 2025 zijn de begrotingen van de verbonden partijen behandeld in de raad. Diverse verbonden partijen hebben daarbij ombuigingen gerealiseerd. Wij hebben deze begrotingen verwerkt in de voorliggende begroting. De tekorten zijn in eerdere jaren in de bestuursrapportages incidenteel gecorrigeerd. Met deze aanpassing zijn de begrotingen van verbonden partijen structureel verwerkt voor een bedrag van € 129k in programma 1 en voor € 340k in programma 3.

Voorstellen College

13. *Ambities toekomstige opgaven*

Het college blijft inzetten op investeringen in de lijn van de vijf vliegwielen. In het kort zien wij de volgende ontwikkelingen: woningbouwversnelling, samen werken aan de sociale basis: samen werken aan de lokale economie; samen werken aan de kwaliteit van onze leefomgeving: verbeteren kwaliteit openbare ruimte; werken aan een slanke en wendbare organisatie. De ruimte voor investeringen op dit vlak hebben we naar beneden bijgesteld. We blijven het belangrijk vinden hierop voor onze toekomst in te zetten.

14. *Stelpost Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd*

In de jaren 2028 en 2029 verwachten wij naar aanleiding van de hervormingsagenda jeugd en het oordeel van de deskundigencommissie hervormingsagenda Jeugd over de maatregelen die gemeenten kunnen nemen, zelf meer beleidsruimte te krijgen om bij te sturen op de inzet van jeugdhulp. Wij verwachten dat dit leidt tot verlaging van kosten voor jeugdhulp in die jaren en hebben dit conform adviezen van de VNG in de begroting voor een deel vertaald als stelpost, aangezien de beleidsruimte die wij verwachten te krijgen nog niet bekend is, evenals het oordeel van de deskundigheidscommissie daarover.

15. *Bijstelling kapitaallasten*

Op basis van de huidige investeringen zien wij ruimte om de begrote kapitaalslasten voor de jaren 2026 en 2027 naar beneden toe bij te stellen, zonder dat dit impact heeft op lopende investeringen.

16. Bijdrage algemene reserve

Onze weerstandratio is gestegen van 2,1 naar 2,3. Wij zijn beter in staat om onze risico's op te vangen. Daarbij hebben we binnen de risico's een van onze grootste risicoposten (WMO en Jeugd) naar beneden toe bij kunnen stellen, nu we een goed beeld hebben van de benodigde middelen voor de Jeugdzorg. In het perspectief van een positief begroting saldo is in deze begroting daarom voor 2026 en 2027 geen bijdrage aan de algemene reserve opgenomen.

17. Compensatie van het Rijk voor de Jeugdzorg (2023/2024)

Zeer recentelijk heeft de Vereniging Nederlands Gemeenten overeenstemming bereikt met het Rijk over de middelen die nodig zijn voor de Jeugdzorg. Er wordt door het Rijk met terugwerkende kracht landelijk € 728 mio beschikbaar gesteld aan gemeenten voor de jaren 2023 en 2024. Hiermee is een juridische strijd met het Rijk van de baan. Het is nog onduidelijk hoe en wanneer deze middelen beschikbaar worden gesteld. Wij verwachten dat begin 2026 ons aandeel van deze middelen te ontvangen. Voor een beperkt deel hebben wij deze inkomsten opgenomen in onze begroting voor het jaar 2026.

18. Bijstelling budget inclusie-agenda

Voor uitvoering van de inclusie-agenda hadden we via de kadernota structureel € 50k geraamd. Dit stellen we bij naar € 50k in 2026 en € 25k in 2027.

19. Niet doteren hervormingsagenda jeugdstelsel

De geraamde dotatie in 2026 ad € 540k aan de reserve hervormingsagenda jeugdstelsel wordt geschrapt. In de exploitatie hebben we de budgetten voor jeugdzorg bijgesteld.

20. Verminderen transitiekosten

Voor de transformatie binnen programma 1 hadden we een budget voor transitiekosten gereserveerd. De budgetten zijn bijgesteld van resp. € 500k, € 400k en € 300k naar 3 x € 250k).

21. Verbetering centrumgebieden

Voor de jaren 2026 en 2027 wordt een bedrag van €100k beschikbaar gesteld voor de versterking van de centrumgebieden in de gemeente Rheden. De centrumgebieden dragen in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van onze dorpen. Ze zijn niet alleen een plek om boodschappen te doen, maar ook een ontmoetingsplaats die bijdraagt aan sociale samenhang, een bruisend centrum en een sterke lokale economie. Tegelijkertijd staan de winkelgebieden onder druk door o.a. veranderend koopgedrag, leegstand en concurrentie van online winkelen. Met deze middelen kan de gemeente, in samenwerking met ondernemers en andere partners, gerichte maatregelen nemen om de vitaliteit van de centrumgebieden te behouden en te versterken. Hierbij kan worden gedacht aan het ondersteunen van ondernemersinitiatieven, het verbeteren van de uitstraling van centra, en het stimuleren van innovatieve vormen van samenwerking en ondernemerschap.

Samengevat is de ontwikkeling van het financieel beeld van de kadernota naar het financieel beeld in deze begroting weergegeven in de onderstaande tabel.

Tabel 3: Meerjarig perspectief

(bedragen x € 1.000)		B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Saldo Kadernota 2026		1.019	2.248	-665	-1.006
Mutaties RIB	Effect meicirculaire	3.274	2.692	2.222	2.751
Raadsinformatiebrief 26-6-25		4.293	4.940	1.557	1.745
	Verwerking genomen besluiten opstellen PB26	-6.733	-6.493	-3.489	-3.073
	Voorstellen college	3.290	1.775	1.900	850
Primitieve begroting 2026		850	222	-32	-478

Programmaplan

De vertaling van het financieel perspectief naar de programma's is in onderstaande tabel opgenomen. De indeling van de kolommen is voor iedere financiële tabel hetzelfde waarbij:

- R 2024 staat voor jaarrekening 2024;
- B 2025 staat voor gewijzigde begroting 2025, stand na de 1ste Bestuursrapportage 2025;
- B 2026 tot en met B 2029: primitieve begroting.

Tabel: Programmaplan

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
1. Samenleving	-69.849	-73.142	-76.771	-75.588	-71.260	-70.793
2. Leefomgeving	-15.027	-12.726	-16.882	-13.661	-14.483	-14.483
3. Bestuur & organisatie	87.807	87.955	91.075	89.470	86.710	85.798
Saldo van baten en lasten	2.930	2.087	-2.579	222	968	522
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen reserves	4.171	-1.552	3.429	0	-1.000	-1.000
Resultaat	7.101	535	850	222	-32	-478

Weerstandsvermogen

Naast de ontwikkeling van het meerjarige begrotingssaldo is ook de ontwikkeling van het weerstandsvermogen en de vermogenspositie (en het effect daarvan op een aantal voorgeschreven financiële kengetallen) van belang voor een volledige beoordeling van de financiële positie van de gemeente Rheden.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen het risicoprofiel en de weerstandscapaciteit en wordt uitgedrukt in de weerstandsratio.

Tabel: Weerstandsratio

Weerstandsratio	Begroting 2026
Totale weerstandscapaciteit	€ 20.953.634
Risicoprofiel	€ 9.000.000
Weerstandsratio	2,3

Ten opzichte van de jaarrekening 2024 (laatste actualisatie) is de weerstandsratio gestegen van 2,1 naar 2,3.

Voor een meer uitgebreide toelichting op het weerstandsvermogen en de voorgeschreven kengetallen (en de samenhang daartussen), verwijzen we naar de paragraaf Weerstandsvermogen.

Programma's

1 Samenleving

Wat is onze visie?

Samen leven in Rheden

Vanuit het koersdocument sociaal domein, onze meerjarenvisie met ambities over de gemeente die wij in 2040 willen zijn, werken we aan een gemeente waar inwoners prettig met elkaar samenleven, naar elkaar omkijken en er voor elkaar zijn, ieder naar eigen vermogen. In deze visie hebben wij vier opgaven met bijbehorende ambities:

1. Vergroten van de bestaanszekerheid van onze inwoners
2. Versterken van de sociale basis
3. Versterken van de gezondheid en vitaliteit van onze inwoners
4. Gebiedsgericht werken in wijken met grootstedelijke problematiek (te beginnen in Dieren-Stenfert) waarbij we vanuit Samenleving en Leefomgeving gezamenlijk werken om de leefbaarheid en sociale samenhang in dorpen en wijken te verbeteren. Met een integrale wijkaanpak, een toekomstbestendig woningaanbod, plekken waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten en het stimuleren van gezondheid en bewegen, richten we de fysieke en sociale leefomgeving in.

Vliegwiel sociale basis

Het koersdocument sociaal domein verwoordt onze ambities om toe te groeien naar een gemeente die we willen zijn. Om dit te bereiken hanteren wij het vliegwiel sociale basis. We werken hier aan een omslag in denken en handelen om de balans tussen de professionele en wettelijke taken aan de ene kant en preventie in de sociale basis aan de andere kant te verbeteren. Hierbij zetten we de kracht van de samenleving in en sluiten onze sociale teams hierop aan.

We investeren op meer grip op de wettelijke taken en professionele zorg en we investeren op meer samenwerking in de sociale basis en op de verbinding hiertussen. Dat doen wij vanuit de gedachte dat we ondersteuning zo licht en dichtbij willen organiseren en zwaardere, professionele zorg alleen waar nodig. In 2026 ligt de nadruk in dit kader op het toewerken naar sterke, integrale teams (te beginnen bij Wmo en Jeugd) en het voorbereiden van een nieuwe welzijnsopdracht die in 2027 start.

Strategische agenda

De ambities van het koersdocument Sociaal Domein zijn uitgewerkt in strategische acties voor de komende 3 jaar. Deze acties zijn een nadere uitwerking van de ambities uit het Koersdocument en het inzetten van het vliegwiel sociale basis. Dit draagt bij aan de focus voor de lopende uitvoering voor de komende drie jaar. Het Rhedens model en de leidende principe zijn en blijven uitgangspunt.

We houden rekening met de trends en ontwikkelingen (toenemende vergrijzing, krapte op de arbeidsmarkt en de woningmarkt en de sociaaleconomische kwetsbaarheid van groepen inwoners), de Hervormingsagenda, onze financiële kaders en onze inzet op anders werken en organiseren. Belangrijke onderdelen uit de agenda die wij in 2026 oppakken, zijn:

- Werken aan een robuuste sociale basis. Dit doen wij samen met onze partners uit de sociale basis waarbij wij gebruik maken van de opbrengst van de gevoerde gesprekken met die organisaties en verenigingen. Samen met het Netwerk Informele ondersteuning (NIO) werken we langs een integraal en gedragen plan om een toekomstbestendige sociale basis te realiseren.
- Sterke lokale teams. De opdrachten van de jeugdlumpsum en de welzijnsopdracht lopen in 2026 af en in 2026 bereiden we voor hoe we met het geleerde van de afgelopen jaren in 2027 verder kunnen werken aan optimalisatie van de inrichting die in het sociaal domein nodig is (Sociale basis, welzijn en preventie, toegang en maatwerk) De voorbereidingen hiertoe zijn gestart in 2025 met onder andere een evaluatie van de welzijnsopdracht en de jeugdlumpsum, de strategische agenda zelf en ook de uitwerking van een plan voor een robuuste sociale basis. We versterken de sociale basis en maken gebruik van de kracht uit de samenleving waarbij het Rhedens model ons uitgangspunt is en blijft. Hier sluiten we onze sociale teams op aan. Dit doen we goed en zorgvuldig en dit vraagt tijd.
- Wij leggen aangescherpte of nieuwe beleidskaders ter besluitvorming voor die recht doen aan de besluitvorming van de kadernota 2026. Deze zijn onder andere: een cultuurnota, een subsidiebeleidskader, een verzamelverordening P-wet in balans en een meerjarenbeleidsplan Bibliotheek/Zoomerij. Ook werken we in 2026 met een ingericht fonds om slimme verbindingen en een manier van organiseren te stimuleren in de sociale basis.
- Jeugd. Wij hebben bij de uitwerking van al onze vliegwielen expliciet aandacht voor onze jonge en toekomstige generatie: de jeugd. Bij ontwikkelingen en uitvoering houden wij rekening met de rol en positie van de toekomstige generatie binnen de vliegwielen.
Jeugdzorg: Wij zien effect van onze maatregelen om de vraag naar jeugdhulp te verminderen bij vijf van de zes zorgvormen. Op het onderdeel jeugdzorg verblijf zien wij een stijging. Wij zetten blijvend in op het voorkomen van zorg of deze zo efficiënt en kort mogelijk in te zetten. Dit doen wij samen met onze partners.
- Integrale wijkaanpak Stenfert. In 2026 zetten wij in op het vergroten van de samenredzaamheid en daarmee de leefbaarheid. Speerpunten in 2026 zijn de uitvoering van de Dorpendeal Dieren Stenfert en nieuwbouw en positie van kindcentrum Robin. Vanuit de dorpendeal wordt ingezet op het ontmoetingscentrum Hart van Stenfert, vergroten van de samenredzaamheid (omzien naar elkaar) van voor en door inwoners uit de wijk door onder andere het project burens voor burens, verbeteren van de mentale gezondheid en ervaren veiligheid in de wijk, versterken en verbinden van de sociale basis en werken aan een groene omgeving door onder andere opfleurdagen en andere werkgroepen in de wijk die ontmoeting en bewegen in de eigen omgeving stimuleren.
- Naast toegankelijkheid en kwaliteit van ondersteuning blijft betaalbaarheid een belangrijke factor om de balans tussen inzet en uitgaven te bewaken. De financiële consequenties van het bijstellen van jeugdbudgetten om in de pas te blijven lopen met de positieve effecten van maatregelen, de negatieve effecten van kaders voor prijzen en de negatieve effecten van uitstel van landelijke hervormingsmogelijkheden leiden tot keuzes die we conform programmabegroting 2025-2028 primair elders binnen programma 1 willen vinden. Omdat niet alle budgetten van programma 1 makkelijk beïnvloedbaar zijn, zijn hier risico's aan verbonden. We kijken allereerst of deze risico's (tijdelijk) opgelost kunnen worden binnen programma 1 of, zoals ook in de programmabegroting 2025-2028 is gesteld, door extra rijksmiddelen afgedekt kunnen worden. Inmiddels is duidelijk dat er extra rijksmiddelen zijn verbonden aan de situatie waarin gemeenten zich in het sociaal domein bevinden, maar dat deze nog steeds niet toereikend zijn en bovendien tijdelijk zijn toegekend.

In dit programma zijn de bestuurlijke doelstellingen actueel en zetten we in op de volgende strategische acties:

Bestaanszekerheid

- Inzet van inkomensondersteunende regelingen voor gezinnen optimaliseren en aanvraagprocedures vereenvoudigen
- Inzetten op participatie 'naar vermogen', met nadruk op meedoen via vrijwilligerswerk en dagactiviteiten

- Wijkgericht vergroten van kansengelijkheid en talentontwikkeling, o.a. door basisvaardigheden te versterken en te starten met Rijke schooldag
- Versterken vroegsignalering, financiële hulpverlening en collectief aanbod, waarmee we inwoners ondersteunen om elkaar te helpen

Gezond en vitaal van -10 maanden tot 100+ jaar

- Gezonde leefstijl stimuleren met programma's in de wijk voor sport, bewegen en voeding
- Gezonde keuzes ondersteunen door inrichting van beweegvriendelijke en groene leefomgevingen in de wijk
- Vergroten van mentale veerkracht, met aandacht voor jeugdigen en volwassenen, door ondersteuning te richten op sociale netwerken
- Samenhangende en integrale ondersteuning in en om de huisartsenpraktijk organiseren
- Samenhangende ondersteuning (inclusief wonen, onderwijs en werk) organiseren om hoogspecialistische zorg (met verblijf) te voorkomen of zo kort mogelijk te laten duren

De sociale basis

- Samenhang versterken tussen preventieve, algemeen toegankelijke en maatwerk voorzieningen, aansluitend op lichte en eenvoudige ondersteuningsvraag
- Wijkgericht en dichtbij stimuleren van ontmoeting en verbinding tussen inwoners
- Ondersteunen van vrijwillige inzet en het verenigingsleven (van sport, cultuur etc.), afgestemd op de ondersteuningsbehoefte van inwoners en wijken
- Verbinding en samenhang tussen informele en formele hulpstructuren aanbrengen
- Gericht investeren in inwoners met psychische kwetsbaarheid in wijken met lage veerkracht en wijken waar gevoel van veiligheid afneemt

Integrale Wijkaanpak

- Integrale wijkaanpak Stenfert borgen en uitbreiden
- De integrale wijkaanpak Stenfert laat zien dat er een begin van vertrouwen in de overheid is gerealiseerd. Dit gaan we borgen, verdiepen en de geleerde lessen in zetten in de hele gemeente, met name in de wijken Rheden-West en Velp-Zuid
- Werk met werk maken door het in de wijk verder integreren van activiteiten leefomgeving, versterken wijkeconomie en samenleving
- De ruimte voor bewonersinitiatieven en ideeën uitbreiden en verstevigen
- Professionele ondersteuning anders inzetten: meer nabij, preventief en collectief

In dit programma zijn de volgende bestuurlijke doelstellingen actueel:

Thema: Bestaanszekerheid

- Alle inwoners beschikken over de basisvaardigheden zoals lezen, schrijven en digitale vaardigheden
- Wij voorkomen schulden bij jeugdigen en inwoners met een laag inkomen
- Inwoners met een laag inkomen maken optimaal gebruik van inkomensregelingen
- Alle inwoners met een bijstandsuitkering doen mee naar vermogen

Thema: Gezond en vitaal van -10 maanden tot 100+ jaar

- In wijken met een lagere sociaal-economische-positie en (her)in te richten wijken maakt de leefomgeving gezonde keuzes makkelijker
- Gezonde keuzes zijn een gewoonte, ook voor inwoners in een kwetsbare situatie
- Vergroten van kansen voor jeugdigen in een kwetsbare situatie.

Thema: De sociale basis

- Als gemeente garanderen we ontmoeting voor inwoners in kwetsbare situaties.
- Vrijwillige inzet ondersteunen waar nodig.
- Sociale leefbaarheid vergroten in wijken waar de veerkracht onder druk staat
- We blijven inzetten op een sterke sociale basis

- Gespecialiseerde hulp is beschikbaar voor inwoners in de meest kwetsbare situaties binnen gestelde kaders.

De doelstellingen zijn verwerkt in een doelenboom, waarin wordt beantwoord:

- Welk doel willen we bereiken om te komen tot deze visie?
- Welke resultaten moet het opleveren?
- Hoe meten wij onze prestaties?

Hierbij gaan we alleen in op nieuw beleid en politiek relevante zaken. Na deze doelenboom is informatie over betrokken Verbonden Partijen en de beschikbaar gestelde middelen opgenomen.

Bestaanszekerheid

Alle inwoners beschikken over de basisvaardigheden zoals lezen, schrijven en digitale vaardigheden

Wat willen we bereiken?

Basisvaardigheden zijn voorwaardelijk om mee te doen in de samenleving. We zien bij de afdelingen werk, inkomen en schulddienstverlening dat veel inwoners niet over deze vaardigheden beschikken. Daarom bieden wij in de wijk cursussen aan die gericht zijn op werk, geld, gezondheid en gezin om de signalering van laaggeletterdheid te vergroten. Bijvoorbeeld door het leren schrijven van een sollicitatiebrief, het aanvragen van toeslagen of het lezen van een bijsluiter. Wij zetten in op het

De verantwoordelijk portefeuillehouder is:

Ronald Ter Hoeven

Speerpunt is:

Overig

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Het risico bestaat dat wij niet (tijdig) signaleren dat inwoners moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden.

Relevante beleidskaders:

Koersdocument sociaal domein Samen leven in Rheden
Kadernota 2026

Beeoogde resultaten:

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Het beschikbare educatie-aanbod wordt volledig ingezet (2026).
- In elke kwetsbare wijk is dichtbij de inwoner een cursus gericht op werk, geld, gezondheid en gezin.

Wij voorkomen schulden bij jeugdigen en inwoners met een laag inkomen

Wat willen we bereiken?

Wij willen schulden zo vroeg mogelijk signaleren en problematische schulden voorkomen. Samen met maatschappelijke partners bereiken we inwoners, voordat (problematische) schulden ontstaan. Wij ondersteunen inwoners met het invullen van formulieren en het op orde brengen van hun huishoudboekje. Indien er betalingsachterstanden zijn, gaan we erop af en bieden hulp aan. Wanneer er schulden zijn, helpen we inwoners op weg naar een schuldenvrije toekomst. We leren inwoners grip te krijgen en te houden op hun geld.

In 2026 wordt er geen bezuiniging doorgevoerd op de ketenpartners rondom financiële hulpverlening. We zien het aantal meldingen bij de gemeentelijke schuldhulpverlening toenemen. We blijven inwoners ondersteunen en sluiten daarbij aan op de landelijke basisdienstverlening.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Gea Hofstede
Speerpunt is:
G2 Versterken Financiële bestaanszekerheid
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
De vaste lasten zijn afgelopen jaren hard gestegen. Inwoners hebben daardoor ingeteerd op reserves. Voor een deel van de inwoners is de inflatie gecompenseerd met stijgende lonen, maar er is ook een groep inwoners voor wie de uitgaven harder zijn gestegen dan de inkomsten. De bezuinigingen op minimavoorzieningen raken ook deze groep inwoners wat de kans op schulden vergroot. De preventieve en vroegsignaleringsactiviteiten van onze samenwerkingspartner worden in 2026 doorgezet. De bezuinigingen vormen hiervoor op de lange termijn wel een bedreiging. Wanneer wij schulden niet kunnen voorkomen of wanneer wij als gemeente door het ontbreken van de algemeen toegankelijke voorzieningen pas later in beeld komen bij schulden zullen de maatschappelijke kosten en de uitvoeringskosten bij de gemeente hoger liggen.
Relevante beleidskaders:
Koersdocument Sociaal Domein Kadernota 2026
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • Maximaal 8% van de Rhedense huishoudens heeft geregistreerde problematische schulden in 2028 (t.o.v. 8,7% in 2024).

Inwoners met een laag inkomen maken optimaal gebruik van inkomensregelingen
Wat willen we bereiken?
Wij willen dat alle inwoners met een laag inkomen gebruikmaken van de inkomensregelingen, waarbij onze specifieke aandacht uitgaat naar gezinnen met kinderen en senioren. Wij maken het mogelijk dat zij deel kunnen nemen aan sportieve, culturele en recreatieve activiteiten. Deze ondersteuning is nodig om hen mee te kunnen laten doen aan maatschappelijke activiteiten. In 2026 gaan enkele ombuigingen op minimavoorzieningen in. De collectieve aanvullende verzekering verdwijnt, maar voor de meest kwetsbare doelgroep wordt een tegemoetkoming opgestart. We hebben inwoners ondersteund om over te stappen naar een passende nieuwe zorgverzekering. Daarnaast worden de voorwaarden voor de Individuele Inkomenstoeslag per 1 januari 2026 gewijzigd. We zetten ons samen met de gehele keten in om inwoners te blijven ondersteunen, bijvoorbeeld door gebruik te maken van fondsen en stichtingen.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Gea Hofstede
Speerpunt is:
G2 Versterken Financiële bestaanszekerheid
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Als gevolg van de ombuigingen heeft de inkomensgroep >100% van het sociaal minimum minder mogelijkheid om grote uitgaven op te vangen met de Individuele Inkomenstoeslag. 2026 is een overgangsjaar waarin een aantal dingen veranderen. Mogelijk zijn niet alle huishoudens goed voorbereid op deze wijzigingen.
Relevante beleidskaders:
Koersdocument Sociaal Domein Kadernota 2026

Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • 65% van de rechthebbende kinderen en volwassenen is in het bezit van een GelrePAS (2026). • 70% van de rechthebbende kinderen maakt gebruik van een of meer voorzieningen uit het Kindpakket via Stichting Leergeld (2026).

Alle inwoners met een bijstandsuitkering doen mee naar vermogen
Wat willen we bereiken?
We willen dat alle inwoners meedoen naar vermogen. Ook inwoners voor wie betaald werk ver weg is. Meedoen is heel divers en varieert van een zinvolle dagactiviteit tot ontwikkeltrajecten naar (vrijwilligers)werk. Ons aanbod sluit aan op de mogelijkheden van de inwoner. We richten ons in 2026 met name op de doelgroep met arbeidspotentieel. Dit is een diverse groep: zijn zowel inwoners die direct richting werk kunnen, als (met name) mensen met een grote(re) afstand tot de arbeidsmarkt. We zetten bij hen in op ontwikkeling richting de arbeidsmarkt. Samen met de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland zetten we een sociale infrastructuur op voor de banen van mensen die tijdelijk aangewezen zijn op de infrastructuur van sociaal ontwikkelbedrijven en de bredere sociale infrastructuur (en die niet vallen onder beschermt werk).
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Gea Hofstede
Speerpunt is:
G2 Versterken Financiële bestaanszekerheid
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Vanwege de ombuigingen is ons assortiment aan instrumenten kleiner geworden. Tevens zijn we kritischer op de inzet van instrumenten en beperken we deze in duur of intensiteit. Dit brengt de volgende risico's met zich mee: 1. Inwoners met arbeidspotentieel ontwikkelen zich niet of niet zo snel als mogelijk richting de arbeidsmarkt. 2. Kwetsbare inwoners kunnen zonder passende ondersteuning niet meedoen en missen hierdoor structuur, sociale contacten en participatiekansen, wat kan leiden tot psychische klachten, sociale uitsluiting, verlies van arbeidspotentieel en langduriger verblijf in de bijstand. 3. Hogere maatschappelijke kosten door verminderde participatie, toename van zorgvraag en uitkeringen.
Relevante beleidskaders:
Koersdocument Sociaal Domein
Kadernota 2026
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • 75% van de inwoners met een bijstandsuitkering is actief bezig met re-integratie, inburgering of een andere vorm van activering (2026).

Wat mag het kosten?

Bestaanszekerheid						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten						
6.3 Inkomensregelingen	22.255	23.281	23.850	23.452	23.385	23.385
6.4 Begeleide participatie	10.907	10.804	9.506	9.208	9.214	9.220
6.5 Arbeidsparticipatie			1.020	1.020	1.020	1.020

	subtotaal	33.162	34.085	34.376	33.680	33.619	33.624
Baten							
6.3 Inkomensregelingen		16.974	17.046	16.767	16.467	16.467	16.467
6.4 Begeleide participatie		563	858				
6.5 Arbeidsparticipatie				473	473	473	473
subtotaal		17.536	17.904	17.239	16.939	16.939	16.939
Saldo van baten en lasten		-15.626	-16.181	-17.137	-16.740	-16.679	-16.685

Toelichting op financiële mutaties t.o.v. Kadernota 2026

In de Kadernota 2026-2029 zijn budgetten beschikbaar gesteld voor de sociale infrastructuur en voor alleenverdieners problematiek. Deze zijn abusievelijk rekenkundig niet verwerkt in de Kadernota 2026-2029. Deze omissie is hierbij verholpen.

In het jaar 2020 is het inhuur budget voor het team Werk, Re-integratie en Inkomen abusievelijk administratief verlaagd met 229k in tegenstelling tot de beoogde verhoging van het budget met hetzelfde bedrag. Op grond van de huidige beperkte inhuur is het budget niet alsnog verhoogd, maar is slechts de afname van het budget ongedaan gemaakt.

Gezond en vitaal van -10 maanden tot 100+ jaar

In wijken met een lagere sociaal-economische-positie en (her)in te richten wijken maakt de leefomgeving gezonde keuzes makkelijker

Wat willen we bereiken?

We werken aan een leefomgeving waarin gezonde keuzes veel makkelijker, simpeler en aantrekkelijker zijn dan nu. Onze focus ligt op wijken met een lage sociaaleconomische positie en wijken die worden (her)ingericht.

Voor een gezonde leefomgeving richten we ons op:

- Een voedingsomgeving waarin gezonde producten de basis zijn.
- Een beweegvriendelijke openbare ruimte, met voorrang voor fietsers, voetgangers en openbare sport- en beweegmogelijkheden
- Ruimtes voor sport, voor traditionele verbanden (o.a. gymzalen, sporthallen, velden) en modern georganiseerde sporten (communities, flexibel gebruik ruimtes).
- Milieuaspecten zoals hitte en schone lucht hebben grote invloed op onze gezondheid. In de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan laten we zien hoe we daar aan werken.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is:

Ronald Ter Hoeven

Speerpunt is:

R6 Versterken Sport & Beweging

Relevante beleidskaders:

[Koersdocument Sociaal Domein](#)

Kadernota 2026

Beoogde resultaten:

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- In 2027 is de tevredenheid over de eigen woonomgeving van inwoners met een lage SEP gestegen (volwassenen), t.o.v. 2022.
- Het aantal inwoners dat tijdens periodes van hitte voldoende verkoeling kan vinden buiten (balkon, tuin of buurt) is in 2028 minimaal gelijk gebleven als in 2020.
- Het aantal overlastmeldingen door houtstook is in 2028 met 20% afgenomen ten opzichte van 2023.

Gezonde keuzes zijn een gewoonte, ook voor inwoners in een kwetsbare situatie

Wat willen we bereiken?

We stimuleren en faciliteren gezonde keuzes en aanpassingen in het dagelijks leven die helpen gezond, sterk en vitaal te blijven. De focus ligt op het bereiken van inwoners met een lage sociaaleconomische positie (SEP), mentale veerkracht bij jeugdigen en jongvolwassenen en actief en sterk ouder worden. We helpen inwoners gezonde keuzes te maken met voorlichting, communicatie en het laten ervaren van gezonde keuzes. Gezonde keuzes gaan over voldoende bewegen, gezonder eten en drinken, een rookvrij leven, bewust omgaan met alcohol/drugs en mentale rust. Dat doen we vooral groepsgericht. Denk aan programma's over gezond koken voor schoolklassen of een groep burens in de wijk.

Ombuigingen 2026 e.v.

- Verhogen van de huurtarieven en toegangskaartjes voor gemeentelijke sportaccommodaties (zwembaden, sporthallen, gymzalen en sportvelden).
- Onderzoeken van nieuwe beheersvormen voor een aantal sportaccommodaties (specifiek Sporthal De Hangmat en Openluchtbad Rheden)
- Optimaliseren gebruiksduur kunstgras-sportvelden
- Onderzoeken andere invulling van gymlocaties
- Verlagen van de budgetten voor sportstimulerende activiteiten (van verenigingen, evenementen en Sport in Rheden).
- Stopzetten van subsidies voor preventie gezondheid. Onderzoek naar de financieringsmogelijkheden vanuit landelijke budgetten in het kader van het Gezond & Actief Leven Akkoord (GALA) en Integraal Zorgakkoord (IZA).
- Onderzoeken van samenwerkingsmogelijkheden voor Sport in Rheden

De verantwoordelijk portefeuillehouder is:

Ronald Ter Hoeven

Speerpunt is:

R6 Versterken Sport & Beweging

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Tariefsverhoging kan leiden tot minder sporten en minder verhuur van gemeentelijke accommodaties. Een andere manier van sporten is een risico voor bestaande verenigingen en accommodaties. Samenwerking tussen verenigingen en nieuwe lidmaatschapsvormen kunnen dit risico verminderen. Ook een gebrek aan kennis over en pedagogiek bij trainers is een risico omdat sporters snel afhaken.

Relevante beleidskaders:

[Koersdocument Sociaal Domein](#)

Kadernota 2026

Beoogde resultaten:

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Het percentage inwoners met een lage SEP dat haar eigen gezondheid als (zeer) goed ervaart is in 2026 (kinderen), 2027 (volwassenen) en 2028 (jongeren) gestegen t.o.v. 2021, 2022 en 2023 (Wanneer het percentage hoger is dan 90% (kinderen), 73% (Jeugd) en 55% (volwassenen)).
 - Het percentage inwoners met een lage SEP dat gezonde keuzes maakt (bewegen, voeding, rookvrij, middelengebruik) is gestegen in 2026 (kinderen), 2027 (volwassenen) en 2028 (jongeren) ten opzichte van 2021, 2022 en 2023 (Wanneer het percentage kinderen, jeugd en volwassenen dat voldoende beweegt, rookvrij leeft en de richtlijnen Gezonde Voeding volgt is gestegen.).
1. We voeren samen met het onderwijs het programma 'Swim2Play' uit om de zwemvaardigheid van kinderen te behouden en verbeteren.
 2. We zetten in Velp, Dieren en Rheden een sportparkmanager in die de samenwerking tussen sportverenigingen onderling en organisaties uit sport, onderwijs, welzijn, bedrijfsleven stimuleert (Open Club).
 3. We zetten clubkadercoaching in voor het vergroten van de pedagogische en didactische

vaardigheden van (vrijwillige) trainers en coaches bij (sport)verenigingen.

4. We begeleiden sportclubs bij het werken aan een Veilig Sportklimaat.

5. We zetten in het Voortgezet Onderwijs Combinatiefunctionarissen Sport, Cultuur, Digitaal Burgerschap en Gezond Leven in, die met de scholen activiteiten en beleid op deze thema's binnen school ontwikkelen en uitvoeren.

6. We voeren het programma 'Actief Ouder Worden' uit, gericht op meer bewegen in de buurt, sterk blijven en valpreventie.

7. We stellen in 2024 een nieuwe sportaccommodatievisie op, welke we begin 2025 vaststellen.

8. In Velp-Zuid, Dieren-Stenfert en Rheden ondersteunen we activiteiten en initiatieven die het voedingsaanbod in de buurt gezonder maken.

Vergroten van kansen voor jeugdigen in een kwetsbare situatie.

Wat willen we bereiken?

Onze focus ligt op het verstevigen van de opvoed- en opgroeiomgeving (pedagogische basis) van (aanstaande) ouders, kinderen en jeugdigen in kwetsbare situaties, voornamelijk in wijken met een lage veerkracht. We richten ons op thuis, in de wijk, kinderopvang, scholen en vrije tijd. De Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 is mede richtinggevend voor de komende jaren.

Dit vraagt om stimulering van een veilige, gezonde en kansrijke omgeving waarin kinderen en jeugdigen zich ontwikkelen en hun talenten ontdekken, ongeacht hun achtergrond, beperking of sociaaleconomische positie. Bijvoorbeeld door preventieve en basisvoorzieningen zoals Kansrijke start, laagdrempelige manieren en plekken waar jeugdigen en ouders met opgroei- en opvoedvragen terecht kunnen in de wijk.

We starten in 2026 het programma Samenwerken rondom jeugd gericht op het versterken van de pedagogische basis en verminderen van gebruik van jeugdhulp. Dit doen we samen met partners vanuit de sociale basis, zoals het onderwijs, huisartsen, gezondheidszorg, jeugdhulp.

We continueren de vangnetregeling Sociale medische indicatie (SMI) voor de kinderen en hun gezinnen die dit nodig hebben in 2026. Ook de peutersubsidies zetten we voort in 2026.

Vanaf 2026 zetten we een eerste stap in afspraken en richting geven aan het verlagen van structurele subsidies aan partijen in de sociale basis. Voorbeelden zijn: scoutingverenigingen, vakantiebouwdorpen en Iriszorg. Dit doen we samen met de organisaties zoals we dit proces in 2024 en 2025 zijn gestart.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is:

Ronald Ter Hoeven

Speerpunt is:

Overig

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

De afgelopen jaren is er een toename van jeugdigen met mentale problemen en de complexiteit daarvan. De komende jaren zijn er door de bezuinigingen op de sociale basis minder middelen beschikbaar om juist die opvoed- en opgroei omgeving te versterken.

De uitvoering van programma Samenwerken voor de jeugd vraagt blijvende commitment en inzet van betrokken partijen. Risico is dat dit door omstandigheden beperkt van de grond komt. Zoals uit het rapport Groeipijn over de voortgang van de Hervormingsagenda blijkt: het tot uitvoering laten komen van beoogde maatregelen vraagt in de praktijk geregeld meer tijd en moeite dan in de plannen staat.

Relevante beleidskaders:

[Koersdocument Sociaal Domein](#)

Kadernota 2026

Beoogde resultaten:

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Het percentage jeugdigen met een startkwalificatie (bij 22 jaar) blijft gelijk of groeit ten op zichte van 2024 (76%) (Indien het percentage hoger of gelijk is aan 76%).
- 1. We stimuleren scholen om in te zetten op schoolaanwezigheid om vroegtijdige schoolverlaters te voorkomen.

2. We zijn betrokken bij de regionale aanpak vroegtijdige schoolverlaters.
3. We geven het Regionaal Bureau Leerlingzaken de opdracht leerplicht-en kwalificatieplichtwet uit te voeren.
- We bereiken alle peuters met een verwachte onderwijsachterstand met voorschoolse educatie (vve).
 - Het percentage jongeren met een lage SEP dat na een moeilijke periode meestal snel herstelt is in 2027 minimaal gelijk gebleven ten opzichte van 2023 (Wanneer het percentage jongeren met lage SEP 58% of hoger is).
- We voeren acties uit in het kader van de Hervormingsagenda. We zetten o.a. in op de samenwerking tussen onderwijs, het lokale team en de jeugdhulp (programma Samenwerken voor de jeugd).
- We ontwikkelen een laagdrempelige groepstraining voor kinderen tussen de 12 en 18 jaar met sociale/emotionele vraagstukken waarbij ze ondersteuning nodig hebben.

Wat mag het kosten?

Gezond en vitaal van -10 maanden tot 100+ jaar						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten						
5.1 Sportbeleid en activering	475	490	867	867	867	867
5.2 Sportaccommodaties	4.897	4.499	4.448	4.515	4.432	4.432
7.1 Volksgezondheid	2.897	2.833	2.838	2.788	2.763	2.763
subtotaal	8.269	7.822	8.153	8.169	8.062	8.062
Baten						
5.1 Sportbeleid en activering	70	10	376	376	376	376
5.2 Sportaccommodaties	1.589	1.719	2.118	2.118	2.187	2.187
7.1 Volksgezondheid	897	999	495	470	470	470
subtotaal	2.557	2.728	2.989	2.963	3.032	3.032
Saldo van baten en lasten	-5.712	-5.094	-5.164	-5.206	-5.029	-5.029

Toelichting op financiële mutaties t.o.v. Kadernota 2026

De SPUK GALA is technisch onjuist opgenomen in het verleden. Jaarlijks ontstond daardoor een verlies van 194k. Deze onjuistheid is hiermee structureel gerepareerd.

De sociale basis

Als gemeente garanderen we ontmoeting voor inwoners in kwetsbare situaties.
Wat willen we bereiken?
Onze focus ligt op de bijdrage aan ontmoetingsmogelijkheden voor inwoners. Ontmoeting draagt bij aan het versterken, onderhouden en verbreden van het persoonlijk netwerk zodat samenredzaamheid kan ontstaan. In onze gemeente zijn diverse ontmoetingsplekken in de vorm van o.a. dorps- en inloophuizen, de bibliotheek, speelplekken, pleintjes, sportverenigingen etc.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Gea Hofstede
Speerpunt is:
G4 Een nog stevigere Sociale Basis
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

De aangekondigde bezuinigingen vormen een risico voor het voortbestaan van de dorps- en buurthuizen en inloophuizen en de activiteiten die hier plaatsvinden. Wanneer ontmoetingslocaties in de wijken verdwijnen, verdwijnen ook de groepsactiviteiten die plaatsvinden op deze locaties. Omdat inwoners elkaar bij deze activiteit niet meer ontmoeten neemt onderling contact af waarmee omzien naar elkaar ook in het gedrang komt.

Relevante beleidskaders:

[Koersdocument Sociaal Domein](#)

Kadernota 2026

Beoogde resultaten:

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- In 2026 vindt 45% van de inwoners de voorzieningen om elkaar te ontmoeten in de gemeente voldoende.

Vrijwillige inzet ondersteunen waar nodig.

Wat willen we bereiken?

De focus ligt aan de ene kant op het door ontwikkelen van de vrijwillige inzet zodat die hulp meer aansluit op de ondersteuningsbehoefte van inwoners in een kwetsbare situatie. Aan de andere kant ligt de focus op het ondersteunen van jonge en werkende mantelzorgers, waardoor het voor hen makkelijk is zich in te zetten voor een ander.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is:

Gea Hofstede

Speerpunt is:

G4 Een nog stevigere Sociale Basis

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Minder financiële middelen leidt mogelijk tot minder ondersteuning aan vrijwillige inzet (mantelzorg en vrijwilligers) waardoor zij minder ondersteuning krijgen en zij naar verwachting meer belast worden. Vermindering van vrijwillige inzet (mantelzorg en vrijwilligers) heeft naar verwachting het effect dat meer beroep wordt gedaan op geïndiceerde hulp.

Relevante beleidskaders:

[Koersdocument Sociaal Domein](#)

Kadernota 2026

Beoogde resultaten:

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- In 2026 geven de mantelzorgers de hulp en ondersteuning bij het geven van mantelzorg minimaal een 7 (t.o.v. van een 6,2 in 2024).
- In 2026 geven de vrijwilligers de hulp en ondersteuning bij het doen van vrijwilligerswerk minimaal een 7,5 (t.o.v. een 7,6 in 2024).

Sociale leefbaarheid vergroten in wijken waar de veerkracht onder druk staat

Wat willen we bereiken?

In Rheden zijn alle wijken veerkrachtig en leefbaar. De focus ligt op Dieren Stenfert. We werken vanuit de kracht van de inwoners en maken actief ruimte voor hun ideeën en plannen. Zowel vanuit programma Samenleving, programma Leefomgeving en programma Organisatie en Bestuur werken we integraal samen. We borgen en verdiepen onze aanpak en zetten onze geleerde lessen in, in de hele gemeente, met name in de wijken Rheden-West en Velp-Zuid.

In de wijk Dieren Stenfert krijgt de integrale wijkaanpak vorm. De kracht van de inwoner staat centraal en de afdelingen Samenleving, Leefomgeving en Organisatie & Bestuur werken intensief samen. In 2026 staat bij het programma Samenleving de uitvoering van de Dorpendeal centraal met aanpak op samenredzaamheid, mentaal veerkrachtige wijk en samenhangend aanbod van voorzieningen afgestemd om de behoefte en kansen van bewoners.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Gea Hofstede
Speerpunt is:
G4 Een nog stevigere Sociale Basis
Relevante beleidskaders:
Koersdocument Sociaal Domein
Kadernota 2026
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • Aan het eind van 2026 geeft tenminste 40% van de inwoners die betrokken zijn bij de activiteiten van de wijk aan dat de leefbaarheid is verbeterd. Dit kan gaan om gezondheid, onderlinge betrokkenheid en minder eenzaamheid of een groenere omgeving. • In 2026 hebben 250 inwoners deelgenomen aan activiteiten van en voor de buurt.

We blijven inzetten op een sterke sociale basis

Wat willen we bereiken?
In de gemeente Rheden is in de afgelopen jaren gebouwd aan een sterke sociale basis. Door in te zetten op vrij toegankelijke voorzieningen die preventief werken voorkomen wij de instroom in de duurdere (maatwerk) oplossingen. Professionals, vrijwilligers en een combinatie daarvan bieden hulp en ondersteuning vanuit de vrij toegankelijke voorzieningen en zijn zowel individueel als collectief. Deze vormen van hulp en ondersteuning zijn het fundament waar de grootste groep inwoners met een betrekkelijke lichte en eenvoudige hulp- en ondersteuningsvraag terecht kan. Deze hulp en ondersteuning is nabij en goed toegankelijk.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Gea Hofstede
Speerpunt is:
G4 Een nog stevigere Sociale Basis
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
De aangekondigde bezuinigingen vormen een risico voor een robuuste sociale basis. Wanneer de sociale basis onder druk staat is de verwachting dat inwoners meer beroep gaan doen op geïndiceerde ondersteuning.
Relevante beleidskaders:
Koersdocument Sociaal Domein
Kadernota 2026
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • in 2026 zoekt 70% van de inwoners hulp bij familie, vrienden of kennissen. • in 2026 vindt 40% van de inwoners vindt dat buurtbewoners elkaar (zeer) goed helpen of ondersteunen.

Gespecialiseerde hulp is beschikbaar voor inwoners in de meest kwetsbare situaties binnen gestelde kaders.

Wat willen we bereiken?

De Wmo is bedoeld voor mensen die het echt niet zelf kunnen regelen, organiseren en betalen. We zorgen dat hulp beschikbaar blijft voor wie dat het hardst nodig heeft. Tegelijkertijd zijn we genooddaakt keuzes te maken. Omdat er nauwelijks ruimte is om op prijs te sturen (P), richten we ons op het beperken van het volume (Q). ook als is daarin de ruimte vanwege o.a. landelijke jurisprudentie beperkt. De inzet van geïndiceerde hulp is kortdurend van aard, en als tijdelijk aanvulling op de mogelijkheden vanuit de sociale basis.

De beleidsruimte binnen de Wmo die aanvankelijk door het Rijk werd toegekend, is door jurisprudentie van de Centrale Raad van Beroep fors ingeperkt. We opereren inmiddels op wat binnen de Wmo wettelijk gezien het minimale is.

Daarnaast staan we aan de vooravond van een belangrijke veranderopgave:

- We werken toe naar één integraal Wmo-team, met consultants die breder inzetbaar zijn.
- We versterken de samenwerking met ketenpartners om domein-overstijgend en integraal te kunnen handelen.
- De evaluatie van de opdracht 'versterken Sociale Basis' geeft input voor de inrichting van hulp en ondersteuning aan de inwoners.
- De landelijke Hervormingsagenda vraagt om een andere inrichting van de toegang, met aandacht voor preventie, vroegsignalering, aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling (0-100) en samenwerking op alle leefgebieden.

Om ondersteuning uitvoerbaar en betaalbaar te houden, voeren we in 2026 de volgende maatregelen door:

1. Met ingang van schooljaar 2025–2026: versobering van het leerlingenvervoer;
2. Met ingang van 2026: we passen niet meer dan één woning per inwoner aan;
3. Met ingang van 1 januari 2026 verstrekken wij geen nieuwe Wmo-beschikkingen meer voor het product "activerend werk". Om de continuïteit van reeds lopende trajecten te waarborgen, blijven bestaande beschikkingen nog doorlopen tot het einde van de toegekende periode. Alternatieve mogelijkheden zetten wij in passend binnen de kaders.
4. Met ingang van januari 2026: afbouw van de subsidie voor expertdiensten van MEE (o.a. diagnostisch onderzoek, Bruggebouwers, Arbeid & Participatie en collectieve ondersteuning). Voor de jeugdhulp werken we aan versteviging van de pedagogische basis en voorkomen van jeugdhulp.

We werken aan nieuwe inrichting van het sociaal domein (sociale basis, stevig lokaal team, jeugdhulp) die in 2027 moet gaan starten.

We bereiden een aanpassing van de verordening jeugdhulp voor gericht op inperking van de jeugdhulpplicht. Hierbij volgen we de landelijke ontwikkelingen en voortgang.

Ondertussen werken we in 2026 aan doorontwikkeling van de huidige dienstverlening van het team toegang jeugd. Onder meer door versterken van de procesregie; deskundigheidsbevordering in de methode Verklarende Analyse en Gefaseerd samenwerken op veiligheid.

Specifiek voeren we een plan van aanpak uit om het gebruik van jeugdhulp verblijf in de komende jaren terug te dringen. Juist voor deze groep kinderen is het extra nodig de kansen te vergroten dat zijn kansrijk, gezond en veilig op kunnen groeien. Indien de onveiligheid of de ontwikkeling van kinderen bedreigd wordt, blijven we het instrument jeugdhulp verblijf gewoon inzetten. In die gevallen, in een zo thuis mogelijk situatie (pleeggezin, gezinshuis). Tegelijkertijd streven we ernaar dat de uitgaven hiervoor afnemen, want de afgelopen jaren zijn deze toegenomen. Door gestegen prijzen in zijn algemeenheid en ontwikkeling naar kleinere groepen specifiek.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is:

Paul Hofman

Speerpunt is:

G4 Een nog stevigere Sociale Basis

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

1. Versobering leerlingenvervoer 1.1 Juridisch risico bij bezwaarprocedures in verband met de zorgplicht rond passend onderwijs. 2. Maximaal één woningaanpassing per inwoner 2.1 Risico op bezwaarprocedures en extra maatwerkverzoeken bij complexe woonsituaties. 3. Stoppen met activerend werk als maatwerkvoorziening Wmo 3.1 Kwetsbare inwoners missen structuur, sociale contacten en participatiekansen, wat kan leiden tot psychische klachten, sociale uitsluiting en verlies van arbeidspotentieel. 3.2 Hogere maatschappelijke kosten door verminderde participatie, toename van zorgvraag en uitkeringen en inzet van duurdere vormen van geïndiceerde dagbesteding en individuele begeleiding. 3.3 Juridische en uitvoeringstechnische risico's: lopende beschikkingen kunnen niet direct worden beëindigd, en regionale uittreding vraagt aanpassing van regels en capaciteit en is ook niet direct mogelijk. 4. Afbouw subsidie expertdiensten MEE 4.1 Toename van Wmo-aanvragen doordat laagdrempelige ondersteuning verdwijnt. 4.2 Minder passend aanbod door wegvallen van diagnostisch inzicht en begeleiding, met als gevolg zwaardere en duurdere hulpvragen. 5. Structurele financiële druk zonder directe besparingseffecten De transformatie van de Wmo en jeugdhulp vraagt investeringen in menskracht, (her)inrichting van processen en samenwerking met netwerkpartners. Tegelijkertijd biedt dit op korte termijn geen direct financieel voordeel, terwijl de begrotingsdruk groot is. Dit vergroot het risico dat bezuinigingsdoelen niet worden gehaald en zorgt voor spanning over prioritering binnen het sociaal domein. 6. Spanningsveld tussen landelijke kaders en lokale uitvoerbaarheid De ruimte binnen de Wmo wordt beperkt door landelijke jurisprudentie, terwijl de lokale realiteit vraagt om maatwerk. Dit spanningsveld vraagt bestuurlijk om voortdurende afwegingen tussen wettelijke ondergrenzen en sociaal-maatschappelijke verwachtingen, wat tot politieke discussies kan leiden over wat 'menselijke maat' precies inhoudt.
Relevante beleidskaders:
1. Koersdocument Sociaal Domein 2. Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Rheden 2023 3. verordening jeugdhulp gemeente Rheden 20219 4. Kadernota 2026
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • Het aantal unieke inwoners dat gebruik maakt van geïndiceerde Wmo vormen van hulp en ondersteuning stijgt niet meer dan prognose VNG voorspel model van 3896 unieke inwoners (2026). • Het jeugdzorggebruik neemt af en is in 2029 niet meer dan 1% hoger dan het landelijk gemiddelde (Rheden 15,5%; Nederland 13,5% in 2023) (Als het jeugdzorggebruik ten op zichte van Nederland gelijk is of minder dan 1% boven het landelijk gemiddelde.). We voeren acties uit in het kader van de Hervormingsagenda 2023-2028. We werken toe naar inperking van de jeugdhulpplicht door aanpassing van de verordening jeugdhulp. We werken aan nieuwe inrichting van het sociaal domein (stevig lokaal team, jeugdhulp, sociale basis). Doorontwikkeling van het huidige team jeugd door versterken procesregie, deskundigheidsbevordering op de Verklarende analyse en Gefaseerd werken op veiligheid. Dit doen we in lijn met de Hervormingsagenda jeugd. • Het gebruik van jeugdhulp met verblijf neemt af. En is in 2029 gelijk of lager dan het landelijk gemiddelde. (Rheden 2,0%, Nederland 1,9% in 2023) (Als jeugdhulp verblijf afneemt tot het Nederlands gemiddelde of lager.). We voeren een plan van aanpak uit specifiek gericht op het terugdringen van jeugdhulp verblijf. Doorontwikkeling van het huidige team jeugd door versterken procesregie, deskundigheidsbevordering op de Verklarende analyse en Gefaseerd werken op veiligheid. Dit doen in lijn met de Hervormingsagenda jeugd.

Wat mag het kosten?

De sociale basis						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten						
4.2 Onderwijshuisvesting	2.634	3.535	3.838	3.838	3.838	3.838
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.905	2.581	2.151	2.181	2.181	2.181
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	632	673	597	470	470	470
5.6 Media	1.045	1.016	946	817	817	817
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	3.103	4.600	4.083	4.282	4.359	4.109
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	352	277	353	353	353	353
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	248	195	342	303	278	278
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	104	93	3.797	3.797	3.797	3.797
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	2.429	3.242	2.588	2.636	2.636	2.636
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	5.589	6.819	6.819	6.819	6.819	6.819
6.712 Begeleiding (WMO)	4.628	5.647	4.834	4.894	4.950	5.150
6.713 Dagbesteding (WMO)	638	779	47	47	47	47
6.714 Overige maatwerkarrangementen (WMO)	987	1.204	0	0	0	0
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	5.419	4.898	11.157	11.890	9.644	9.222
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	8.406	7.597	2.793	2.793	2.793	2.793
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk			10	10	10	10
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal			439	439	439	439
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	5.726	5.175	6.476	6.476	6.476	6.476
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk			711	711	711	711
6.791 PGB WMO	352	430	430	430	430	430
6.792 PGB Jeugd	138	125	125	125	125	125
6.811 Beschermd wonen (WMO)	766	935	-443	-3.174	-4.017	-4.017
6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)			0	0	0	0
6.821 Jeugdbescherming	1.084	980	1.133	1.133	1.133	1.133
6.822 Jeugdreclassering	169	153				
6.91 Coördinatie en beleid WMO	2.385	2.987	3.960	3.960	3.960	3.960
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	1.441	1.663	1.740	1.740	940	940
subtotaal	51.182	55.604	58.928	56.971	53.191	52.719
Baten						
4.2 Onderwijshuisvesting	351	509	412	412	412	412
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.056	939	292	292	292	292
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-50					
5.6 Media						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	110	589	1.122	1.122	1.122	1.122
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO			268	268	268	268
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd						
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal			92	92	92	92
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	12	17	749	749	749	749
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	526	743				
6.712 Begeleiding (WMO)	4	5	5	5	5	5
6.713 Dagbesteding (WMO)						
6.714 Overige maatwerkarrangementen (WMO)						
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal						
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal						
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk						
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal						
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal						
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk						

6.791 PGB WMO						
6.792 PGB Jeugd						
6.811 Beschermd wonen (WMO)	662	935	669	391	701	701
6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)			0	0	0	0
6.821 Jeugdbescherming						
6.822 Jeugdreclassering						
6.91 Coördinatie en beleid WMO						
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd			850	0	0	0
subtotaal	2.670	3.737	4.458	3.330	3.640	3.640
Saldo van baten en lasten	-48.511	-51.867	-54.470	-53.642	-49.551	-49.079

Toelichting op financiële mutaties t.o.v. Kadernota 2026

Conform amendement A5 op de Kadernota 2026-2029 is het budget voor de openbare bibliotheek naar boven bijgesteld met 129k.

Op grond van de prognose voor jeugdhulp zijn de te verwachten lasten sterk gestegen ten opzichte van de programmabegroting 2025-2028. Uw raad is daarover geïnformeerd middels een raadsinformatiebrief de dato 2 september 2025 met als zaaknummer 2025-013644.

Door de invoering van de hervormingsagenda jeugd is de verwachting dat de gemeente handvatten krijgt om de uitgaven aan jeugdzorg te beperken. Deze bedragen vloeien voort uit de afname van de rijksbijdrage aan de gemeente voor zover deze nog niet zijn meegenomen in de prognose. Daarmee is er een incidentele afname van het budget van 800k per jaar voor 2028 en 2029.

De rijksoverheid heeft besloten om de gemeenten te compenseren voor de uitgaven aan jeugdzorg over de jaren 2023 en 2024. Op grond van deze informatie is een stelpost opgenomen van te verwachten nabetalings door de rijksoverheid á 850k incidenteel in 2026.

Conform het besluit in amendement 4 is de ombuiging op sociale basis vertraagd door een verlaging van de ombuiging van 350k in 2026 en 200k in 2027. Daarmee wordt er tijd gegeven om de ombuigingen zorgvuldig uit te werken voor de daaropvolgende jaren.

Toelichting lasten en baten taakveld 6.811

Dit taakveld is opgebouwd uit drie delen. Het eerste deel betreft de lasten en baten die betrekking hebben op beschermd wonen. Deze staan op € 0 omdat er nog geen definitieve besluitvorming heeft plaatsgevonden met centrumgemeente Arnhem. Deze vergoeding is per definitie in de begroting saldo neutraal.

Het tweede deel betreft de taakstelling voor Programma 1 op inhoud. Deze taakstelling is op dit taakveld geparkeerd. Na uitwerking van de transformatie vindt bij de 1e Berap 2026 en bij de Kadernota 2027 toebedeling van deze taakstelling aan de juiste taakvelden plaats.

Tot slot, n.a.v. het programma Versterking Financiële Functie (VFF) zijn het rekeningschema van programma 1 en de bijbehorende taakvelden drastisch gewijzigd. De omvang van de betreffende baten en lasten blijven ongewijzigd, maar de juiste allocatie moet nog plaatsvinden.

Tabel: Lasten TV 6.811

Jaar/ Onderdeel	Beschermd Wonen	Taakstelling pr. 1	VFF	Totaal
2026	0	-770	327	-443
2027	0	-1.370	-1.804	-3.174
2028	0	-1.860	-2.157	-4.017
2029	0	-1.860	-2.157	-4.017

Tabel: Baten TV 6.811

Jaar/ Onderdeel	Bescherm Wonen	Taakstelling pr. 1	VFF	Totaal
2026	0	0	669	669
2027	0	0	391	391
2028	0	0	701	701
2029	0	0	701	701

Hoe meten wij onze prestaties?

Indicatoren per doel	Type indicator	Bron
Alle inwoners beschikken over de basisvaardigheden zoals lezen, schrijven en digitale vaardigheden		
Het percentage laaggeletterden	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	geletterdheid in zicht
Aantal cursusplaatsen in eke wijk (formeel en non formeel)	Inspanningsindicator	Monitor Taalhuis
Wij voorkomen schulden bij jeugdigen en inwoners met een laag inkomen		
% huishoudens met geregistreerde problematische schulden	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	CBS Schuldenproblematiek in beeld
Inwoners met een laag inkomen maken optimaal gebruik van inkomensregelingen		
Het aantal Gelrepashouders	Resultaatindicator	Csam
Aantal kinderen dat gebruik maakt van een of meer voorzieningen door Stichting Leergeld	Resultaatindicator	Jaarverslag Stichting Leergeld
Alle inwoners met een bijstandsuitkering doen mee naar vermogen		
% inwoners met uitkering dat actief re-integratie-, inburgerings, begeleidings- of bemiddelingstraject heeft	Resultaatindicator	Csam
In wijken met een lagere sociaal-economische-positie en (her)in te richten wijken maakt de leefomgeving gezonde keuzes makkelijker		
% inwoners (volwassenen) met een lage SEP dat tevreden is over eigen woonomgeving	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen
% inwoners dat tijdens periode van hitte voldoende verkoeling kan vinden buiten (balkon, tuin of buurt)	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen
Aantal overlastmeldingen houtstook via de Stookwijzer, Fixi en webformulier gemeentesite.	Resultaatindicator	Stookwijzer.nu, Fixi & meldingen via gemeentewebsite
Gezonde keuzes zijn een gewoonte, ook voor inwoners in een kwetsbare situatie		
% inwoners met lage SEP met beoordeling goed of zeer goed voor ervaren gezondheid.	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	GGD Gezondheidsmonitor: kinderen, jongeren en volwassenen

Indicatoren per doel	Type indicator	Bron
% inwoners met lage SEP dat gezonde leefstijlkeuzes maakt: dagelijks voldoende bewegen, groente en fruit, rookvrij leven en beperkt middelengebruik.	Resultaatindicator	GGD Gezondheidsmonitor: kinderen, jongeren en volwassenen
Vergroten van kansen voor jeugdigen in een kwetsbare situatie.		
Het percentage voortijdig-schoolverlaters dat positief instroomt in onderwijs, werk of dagbesteding	Resultaatindicator	Duo (Dashboards vsv en jikp)
Het percentage peuters dat gebruik maakt van een vve-indicatie	Inspanningsindicator	Peutermonitor
Het percentage jongeren met een lage SEP dat na een moeilijke periode meestal snel herstelt	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	GGD Gezondheidsmonitor Jeugd
Als gemeente garanderen we ontmoeting voor inwoners in kwetsbare situaties.		
Het percentage inwoners dat aangeeft dat de voorzieningen om elkaar te ontmoeten voldoende zijn.	Resultaatindicator	Rheden Spreekt
Vrijwillige inzet ondersteunen waar nodig.		
Gemiddelde rapportcijfer dat mantelzorgers de hulp en ondersteuning geven bij het mantelzorgen.	Resultaatindicator	Rheden Spreekt
Gemiddelde rapportcijfer dat vrijwilligers de hulp en ondersteuning geven bij het doen van vrijwilligerswerk	Resultaatindicator	Rheden Spreekt
Sociale leefbaarheid vergroten in wijken waar de veerkracht onder druk staat		
Het aantal inwoners dat deelgenomen heeft aan activiteiten van en voor de buurt	Resultaatindicator	leefbarometer.nl
Het percentage inwoners die betrokken zijn bij activiteiten en aangeven dat hun leefbaarheid is verbeterd	Resultaatindicator	
We blijven inzetten op een sterke sociale basis		
Het percentage inwoners dat ondersteuning vraagt aan familie, vrienden of kennissen.	Resultaatindicator	Rheden Spreekt
Het percentage inwoners dat vindt dat buurtbewoners elkaar goed helpen of ondersteunen.		Rheden Spreekt
Gespecialiseerde hulp is beschikbaar voor inwoners in de meest kwetsbare situaties binnen gestelde kaders.		
Het aantal unieke inwoners dat gebruik maakt van geïndiceerde vormen van hulp en ondersteuning vanuit de Wmo	Resultaatindicator	https://wmoVoorspelmodel.vng.nl/?gemeentecode=GM0275

Indicatoren per doel	Type indicator	Bron
Het % jeugdigen dat gebruik maakt van geïndiceerde jeugdzorg vanuit de Jeugdwet	Inspanningsindicator	CBS: waarstaatjegemeente.nl: jongeren met jeugdhulp (% van jongeren tot 18 jaar)
het % jeugdigen dat gebruik maakt van jeugdhulp met verblijf vanuit de jeugdwet	Resultaatindicator	CBS: waarstaatjegemeente.nl: jongeren met jeugdhulp verblijf (% van jongeren tot 18 jaar.

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Modulair Gemeentelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR);
- Veiligheids- Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM);
- Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen (DRAN);
- Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen (GMR);
- Stichting Veilig Thuis en

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Kosten totale programma

Tabel: Programmastaat 1 Samenleving

1. Samenleving						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten	92.612	97.511	101.457	98.820	94.871	94.405
Baten	22.763	24.369	24.686	23.232	23.611	23.611
Saldo van baten en lasten	-69.849	-73.142	-76.771	-75.588	-71.260	-70.793
Reserves						
Toevoeging	1.565	392	0	0	0	0
Onttrekking	5.919	0	0	0	0	0
Resultaat	-65.495	-73.534	-76.771	-75.588	-71.260	-70.793

2 Leefomgeving

Wat is onze visie?

Wij werken aan een duurzame en kwalitatieve woon-, werk- en leefomgeving in onze zeven dorpen en ons buitengebied. Samen met inwoners, bedrijven en (maatschappelijke) organisaties bepalen we wat de voorwaarden zijn voor een gezonde, aantrekkelijke, klimaatbestendige en veilige omgeving waar iedereen zich thuis voelt. We koesteren daarbij onze identiteit die in belangrijke mate bepaald wordt door onze historische, landschappelijke en natuurlijke karakteristieken van de dorpen en het buitengebied. We hebben in de omgevingsvisie beschreven hoe we hiermee omgaan. In 2026 starten we met de uitwerking hiervan door diverse programma's op te starten onder de Omgevingswet (iig Haveland, Volkshuisvesting en Warmte transitie) Vanuit het sociaal domein en het ruimtelijke domein werken we integraal samen aan opgaven die invloed hebben op de leefbaarheid in onze wijken en dorpen.

Ook de komende jaren zullen grote (landelijke) opgaven, zoals de woningbouwopgave, de energietransitie, klimaatadaptatie, de opvang van vluchtelingen, de transitie in het landelijk gebied en het werken met de Omgevingswet inzet van de gemeente vragen. Voor onze gemeente komt hierbij onze sociaaleconomische situatie die verbetering behoeft. We zullen blijvend scherpe keuzes moeten maken welke opgaven we wanneer en op welke manier oppakken. De vastgestelde omgevingsvisie biedt hiervoor de richting.

Met deze begroting zetten we de komende jaren in op:

- Het structureel blijven inzetten op woningbouwversnelling zodat een passende woning voor verschillende doelgroepen beschikbaar is. Hierbij richten we ons op het verbeteren van de sociaaleconomische positie van onze gemeente. Het gaat niet alleen om aantallen woningen, maar ook richting geven aan een versteviging van de spreiding van woningtypen. We zien dit als een structurele opgave voor het komende decennia. We kijken hierbij nadrukkelijk waar we ambities op het gebied van leefomgeving en samenleving kunnen combineren.
- Differentiatie van onze inzet in de diverse wijken. Wij geven hierbij voorrang aan investeringen en/of maatregelen in die delen van onze gemeente waar we het grootste verschil kunnen maken in het verbeteren van onze sociaal-economische positie. We zijn hiermee inmiddels gestart in Stenfert. Later kunnen daar in de wijkaanpak andere wijken in worden opgepakt.
- Het doorwerken aan de Energietransitie. Hiervoor zetten we in op het verkrijgen van subsidies voor onze ambities (Europa, Rijk en Provincie). Opgaven waarvoor geen subsidie of eigen middelen beschikbaar zijn zetten we niet door en schalen we af. Ons tempo is hierbij dus afhankelijk van bijdragen van andere overheden en de mate waarin we die voor Rheden in kunnen zetten.
- We blijven aandacht houden voor de kernkwaliteiten van onze leefomgeving, zoals erfgoed, landschap en biodiversiteit. We zetten in op kennisdeling en samenwerking met partners om aan onze ambities te kunnen blijven werken met fors minder eigen middelen.
- Het huidige onderhoudsniveau 'basis' houden we overeind. Het beheer van de openbare ruimte is inmiddels al ingericht op het basisniveau. Met uitzondering van de technische staat van wegen die zit daar nog onder. Wij creëren in deze begroting ruimte om dit naar het gewenste basisniveau te brengen.
- economische ontwikkeling: De strategische economische visie van de gemeente Rheden richt zich op het bevorderen van brede welvaart, waarbij economische groei wordt geïntegreerd met o.a. duurzaamheid, gezondheid en welzijn van de inwoners. Deze benadering betekent een verschuiving van louter economische groei naar economische bloei.

In dit programma zijn de volgende bestuurlijke doelstellingen actueel:	
Thema: Energie- en warmtetransitie	
-	De bebouwde omgeving in Rheden is in 2040 aardgasvrij
-	Inwoners en bedrijven zijn zicht bewust van- en dragen bij aan de klimaatopgave
-	In 2040 wekken wij alle energie die wij gebruiken duurzaam op
Thema: Vernieuwing omgevingsbeleid	
-	Vanaf 2024 tot 2032 werken we aan de volledige implementatie van de Omgevingswet
Thema: Volkshuisvesting	
-	Terugdringen woningtekort
-	Betaalbare, levensloopgeschikte en circulaire woningen
-	Veerkrachtige, duurzame wijken en dorpen zonder tweedeling.
Thema: Economische ontwikkeling	
-	Het aantal banen in de gemeente te laten stijgen met het Gelderse gemiddelde (bron: PWE Gelderland 2024).
-	Aantal overnachtingen op peil houden
-	Gemeente Rheden geeft het goede voorbeeld op het gebied van circulair inkopen
-	We streven naar een maximaal scheidingspercentage
Thema: Erfgoed	

- We behouden, versterken en zorgen voor doorontwikkeling van de belangrijke kernkwaliteiten van onze gemeente: de grote variatie aan natuur en biodiversiteit, het gebouwde-, archeologische- en groene erfgoed en het (cultuur)landschap - We versterken en ontwikkelen de kwaliteiten van biodiversiteit, erfgoed en landschap en we zetten ze in voor het behalen van integrale doelen in het fysieke, maar ook ten behoeve van het sociale domein.
Thema: Inrichting en beheer openbare ruimte
- De openbare ruimte wordt duurzaam, schoon, heel en veilig ingericht en beheerd. Waarbij maatschappelijke ontwikkelingen zoals klimaatadaptatie, biodiversiteit en energietransitie onderdeel zijn van de herinrichting - Wateroverlast, hitte en droogte(stress) in de fysieke leefomgeving worden beperkt en voorkomen - Kinderen en jongeren in de gemeente Rheden spelen volop buiten, daarvoor zijn er voldoende, uitdagende en gevarieerde speelplekken in de openbare ruimte - De gemeente Rheden streeft met haar openbare verlichting veiligheid voor haar inwoners na. Wij investeren in energiebesparende armaturen met dimmodules.
Thema: Mobiliteit en infra
- Behoud en verbetering van een verkeersveilige en leefbare openbare ruimte, waarin we duurzaam verplaatsen stimuleren, voorzieningen goed bereikbaar zijn en inzetten op een verkeersveilige schoolomgeving.

De doelstellingen zijn verwerkt in een doelenboom, waarin wordt beantwoord:

- Welk doel willen we bereiken om te komen tot deze visie?
- Welke resultaten moet het opleveren?
- Hoe meten wij onze prestaties?

Hierbij gaan we alleen in op nieuw beleid en politiek relevante zaken. Na deze doelenboom is informatie over betrokken Verbonden Partijen en de beschikbaar gestelde middelen opgenomen.

Energie- en warmtetransitie

Bij het opschonen van ons rekeningschema hebben we ervoor gekozen om onze grote, domeinoverstijgende opgaven, die we programmatisch oppakken, als programma's op te nemen onder Bestuur en Organisatie. Zo wordt ook voor de raad helder welke programmatische opgaven we uitvoeren en hoe we deze financieren. Bij de programmabegroting 2027 en volgende zal dit zijn beslag krijgen.

De bebouwde omgeving in Rheden is in 2040 aardgasvrij
Wat willen we bereiken?
We hebben niet alleen de opgave om in 2040 CO2 neutraal te zijn in Rheden. We moeten daarbij ook gefaseerd afscheid nemen van het aardgas als warmtebron. De tussenstand die we voorzien voor 2030 is dat er dan 5000 (particuliere) woningen klaar zijn om in de (nabije) toekomst van het aardgas af te gaan. Dit noemen we aardgasvrij-ready. Een onderdeel van deze aanpak is het isoleren van de hele woningvoorraad, zowel huur als particulier eigendom. Daarmee, en met aangepast verwarmingsgedrag, hopen we 40% tot 50% van de warmtevraag te besparen.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Ronald Ter Hoeven
Speerpunt is:
P2 Voortvarende Warmtetransitie
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Begin 2025 zijn de middelen voor de SPUK LAI en de dorpendeal uiteindelijk goedgekeurd, ook hebben we de planfinanciering ontvangen. Formeel gezien hebben we nog geen bevestiging van de CDOKE middelen.

Beoogde resultaten:

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- De energievisie schetst de weg naar een aardgasvrij Rheden in 2040. Het energie- en warmteprogramma bepaalt de volgorde per wijk, afhankelijk van capaciteit en middelen.
- 300 huurders met een inkomen tot 130% WML worden geholpen met isolatie door een buurtklusbedrijf (2026).
- 300 woningeigenaren met een slecht geïsoleerde woning en een WOZ-waarde van maximaal €440.000 worden geholpen met het isoleren van hun woning in 2026.
- We zetten in op vermindering op het energiegebruik voor woningen (Doorlopend).
- Met Dieren-West geven we invulling aan de dorpen/wijkendeal en bouwen we aan de nadere invulling van het wijkuitvoeringsplan (WUP 2.0).

Inwoners en bedrijven zijn zicht bewust van- en dragen bij aan de klimaatopgave

Wat willen we bereiken?

Een belangrijke stap naar een succesvolle klimaataanpak is de bereidheid van inwoners en bedrijven om hun steentje bij te dragen. Om onze samenleving verder te verduurzamen samen met onze inwoners en met aandacht voor hun leefsituatie, is meer nodig dan een communicatiestrategie en een internetplatform. Zeker als we dit combineren met de wijkgerichte aanpak om van het aardgas af te gaan. Dan is het zaak aan te sluiten bij de situatie waarin verschillende mensen verkeren, de keuzes waar ze voor staan en ondersteuning te bieden bij het maken van de duurzame keuze voor nu en voor de toekomst.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is:

Paul Hofman

Speerpunt is:

C3 Gemeente sterker in Verbinding

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Voldoende financiering vanuit de rijksoverheid.

Beoogde resultaten:

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Het klimaatplatform "WatisjouwRheden" en de bijbehorende kanalen bereiken een grotere doelgroep dan in 2025 en is uitgebreid naar een complete branding rondom "Wat is jouw Rheden" met inzet van sociale media, video, audio en fysieke uitingen (2026).
- We zetten volop in op activering en bewustwording en ontwikkelen een plan om (bijna) alle doelgroepen te bereiken.
- We stimuleren bedrijven om te besparen, isoleren en op te wekken. Via Rhedense Ondernemers CO₂ Neutraal (2025) en het Regionaal Expertiseteam Energie werken gemeente en ondernemers samen aan CO₂-neutrale bedrijvigheid.

In 2040 wekken wij alle energie die wij gebruiken duurzaam op

Wat willen we bereiken?

We willen dat de gemeente Rheden in 2040 CO₂-neutraal is door te zorgen dat het energiegebruik in 2040 gehalveerd is ten opzichte van het huidige verbruik. En daarbij willen we dat de dan nog gebruikte energie duurzaam is opgewekt. Om dit te realiseren hebben we een spoor Warmtetransitie (van gasverbruik naar duurzame warmtevoorziening), een spoor Bewustwording en een spoor Opwek van duurzame energie. In eerste instantie vindt de opwek van duurzame energie vooral plaats door middel van zonnepanelen op daken. In het kader van de Regionale Energie Strategie (RES) kijken we naar (de nog beperkte) kansen voor grootschalig opwek van zonnenergie. In het energie- en warmteprogramma kijken we naar een oplossing waarbij we zonder tussenkomst van elektriciteit zorgen voor watergedragen energie.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Paul Hofman
Speerpunt is:
P2 Voortvarende Warmtetransitie
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Voor het realiseren van de benodigde duurzame opwekking is de gemeente afhankelijk van de medewerking van partijen zoals bewoners, bedrijven en initiatiefnemers. Daarnaast zoeken we naar oplossingen voor de congestie op het elektriciteitsnet, zodat opgewekte energie kan worden teruggeleverd aan het net. In de verkenning voor het Soerense Beekdal onderzoeken we de mogelijkheden van dubbel functie gebruik.
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • We zetten in op de totstandkoming van een eigen warmtebedrijf en een energie dienstenorganisatie (REDO) (2026). Om daadwerkelijke stappen te zetten is er een onderliggende organisatiestructuur nodig. Zowel om bewoners te ontzorgen als grootschalige investeringen mogelijk te maken • We vertalen de energievisie (onderdeel van de omgevingsvisie) naar een energie- en warmteprogramma (2026). In 2025 zal de strategie in de energievisie door de raad worden vastgesteld, waarmee voldaan wordt aan de wettelijke verplichting om uiterlijk in 2026 een complete warmtevisie te hebben. • Bij de gebiedsvisie voor het Soerense Beekdal kijken we naar eventuele kansen voor een zonneveld met een meervoudige functie (2030).

Wat mag het kosten?

Niet van toepassing.

Vernieuwing omgevingsbeleid

Bij het opschonen van ons rekeningschema hebben we ervoor gekozen om onze grote, domeinoverstijgende opgaven, die we programmatisch oppakken, als programma's op te nemen onder Bestuur en Organisatie. Zo wordt ook voor de raad helder welke programmatische opgaven we uitvoeren en hoe we deze financieren. Bij de programmabegroting 2027 en volgende zal dit zijn beslag krijgen.

Vanaf 2024 tot 2032 werken we aan de volledige implementatie van de Omgevingswet
Wat willen we bereiken?
De Omgevingswet is per 1 januari 2024 in werking getreden. Met deze wet worden de regels voor het beheer en de ontwikkeling van de leefomgeving volledig herzien. Deze stelselwijziging behoort tot de grootste wetgevingsoperaties van Nederland en heeft grote gevolgen voor de praktijk. Het motto van de nieuwe wet is 'Ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit' en staat voor een goede balans tussen het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving. Rheden staat voor een grote ruimtelijke opgave en heeft veel ambitie, bijvoorbeeld op het gebied van woningbouw en wijkaanpak, groen-blauwe structuren en klimaat. Om effectief te kunnen werken aan de ruimtelijke ontwikkelingen en de borging van ruimtelijke kwaliteit is het nodig om het ruimtelijke beleid en regelgeving op te schonen harmoniseren. De implementatie van de wet omvat een nieuwe manier van werken aan de hand van nieuwe instrumenten die de Omgevingswet ons biedt en waarin ook digitalisering en cultuurverandering een belangrijke rol spelen. Ombuigingen 2025 e.v.: We streven naar kostendekkende leges en we verhogen de inkomsten die we met kostenverhaal kunnen realiseren.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Paul Hofman
Speerpunt is:
P1 Implementatie Omgevingswet
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
- Landelijke aanpassingen van prioriteiten kunnen zorgen voor herziening van Omgevingsplan - Het kan dus zijn dat bedragen niet gehaald worden of overschreden worden - Misschien geen programmabudget beschikbaar voor MER
Relevante beleidskaders:
Omgevingswet
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: - De ambities van de in de omgevingsvisie werken door in omgevingsprogramma's en omgevingsplan (eind 2031)(Kosten:200.000). Met het vaststellen van de omgevingsvisie, is nieuw strategische integrale beleid voor de fysieke leefomgeving vastgesteld. Voor de tactische en operationele doorwerking van dit beleid in de nieuwe kerninstrumenten van de Omgevingswet is vanuit verschillende thema's nader onderzoek nodig. Denk bijvoorbeeld aan inventarisatie van de kernkwaliteiten waarvoor in de omgevingsvisie de ambities zijn vast gesteld om ze te behouden. - Er is een nieuwe manier van werken ontwikkeld passend bij de bedoeling van de Omgevingswet en de nieuwe instrumenten die de Omgevingswet ons biedt (2031). We zorgen voor een samenhangende integrale manier van werken, waarbij de doorwerking van de inhoudelijke ambities van de omgevingsvisie via de andere instrumenten van de Omgevingswet (programma en omgevingsplan) tot uitvoering komt. Monitoring en evaluatie op de uitvoering leidt tot herijking van de inhoudelijke ambities in de omgevingsvisie. We passen het participatiebeleid toe. Met opleiding en training en extra tijd werken aan: - werken volgens prioritering aan ambities omgevingsvisie - het leren werken met de instrumenten Omgevingswet en de beleidscyclus verder vormgeven en - bewustwording op de daarbij behorende houding en gedrag en communicatie, met als speerpunten: - werken met samenleving en partners buiten gemeente (volgens participatiebeleid en de vast te stellen omgevingsvisie); - interne integrale werkwijze thema-overstijgend - uitvoerbaar beleid (dus afstemming tussen uitvoering en beleid) - We bouwen verder aan het definitieve Omgevingsplan door middel van wijzigingen die in de raad voor vaststelling worden voorgelegd. - Verhogen inkomsten leges en verhoging inkomsten kostenverhaal (Kosten:175). Toelichting kosten: -75 (leges) en -100 (kostenverhaal)

Wat mag het kosten?

Vernieuwing omgevingsbeleid						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten						
8.1 Ruimtelijke ordening	2.460	2.432	2.109	2.046	2.046	2.046
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	356	202	212	212	212	212
subtotaal	2.817	2.634	2.321	2.258	2.258	2.258
Baten						
8.1 Ruimtelijke ordening		110	160	210	260	260
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	35	129	0	0	0	0
subtotaal	35	239	160	210	260	260
Saldo van baten en lasten	-2.781	-2.395	-2.161	-2.048	-1.998	-1.998

Volkshuisvesting

Terugdringen woningtekort
Wat willen we bereiken?
We willen dat iedereen een passende woning kan vinden in onze gemeente. Dit geldt ook voor aandachtsgroepen, zoals mensen die wonen met zorg nodig hebben, arbeidsmigranten, woonwagenbewoners en statushouders. Extra woningen worden toegevoegd door nieuwbouw, transformatie van gebouwen naar wonen of woningsplitsen en -delen.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Gea Hofstede
Speerpunt is:
G3 Versnelling woningbouw
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Netcongestie, gestegen bouw- en loonkosten, stikstof, tekort personele capaciteit, stapelen van ambities, zijn risico's voor vertragen woningbouw.
Relevante beleidskaders:
Woonvisie Samen wonen in Rheden actualisatie 2023
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • Versnelling woningbouw continueren door intensivering gemeentelijke aanpak, efficiënter proces en inzet gemeentelijke capaciteit op woningbouwprojecten met meeste effect (We hebben dit resultaat bereikt als we onze bouwdoelstellingen voor 2030 realiseren. Ieder jaar moet er beter zicht zijn op de kans dat we de gewenste aantallen realiseren)(Kosten:350.000). 350.000 (budget versnelling woningbouw, ruimtelijk ontwikkeling en wonen) + extra benodigd 26.000 voor urgentiecommissie huisvestingsvergunningen (conform afspraak) + 50.000 voor volkshuisvestingsprogramma. • Streven 1675 woningen toevoegen (minimaal 810) tot en met 2030. T/m 2040 gaat het om 3075 woningen (2040). • Meer vernieuwende woonvormen: In 2026 werken we met Vivare aan het realiseren van een vernieuwende woonvorm: doorstroomwoning/kamergewijs verhuren voor jonge statushouders, eventueel gemixt met andere doelgroepen.

Betaalbare, levensloopgeschikte en circulaire woningen
Wat willen we bereiken?
De juiste woningen toevoegen, waardoor het aanbod meer in lijn komt met de vraag. Dit betekent meer betaalbare woningen, ook in de sociale huur (nieuwbouw), meer (geclusterde) levensloopgeschikte woningen (nieuwbouw en bestaande bouw) en circulair gebouwde woningen. Doorstroming op de woningmarkt, in eerste instantie van ouderen, waardoor lange verhuisketens op gang komen. Meer levensloopgeschikte woningen is gekoppeld aan het doel programma samenleving: Inwoners wonen op een prettige manier thuis en doen mee in de samenleving.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Gea Hofstede
Speerpunt is:
G3 Versnelling woningbouw
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Financiële onhaalbaarheid van de bouw van betaalbare woningen, bijvoorbeeld door het stapelen van ambities: betaalbaar, levensloopgeschikt, duurzaam etc. Marktpartijen, die te veel geld betalen voor de grond, waardoor businesscase voor betaalbare woningen moeilijk wordt.
Relevante beleidskaders:
Woonvisie Samen wonen in Rheden actualisatie 2023
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • Voldoende betaalbare woningen (2030). Van de nieuwbouw moet 70% een betaalbare woning zijn (30% sociale huur, 40% middenhuur, goedkope of betaalbare koop) • Meer levensloopgeschikte woningen (2000 t/m 2030). Deze worden toegevoegd in de nieuwbouw en bestaande bouw (2030). • Toevoegen circulair gebouwde nieuwbouwwoningen. Per project vragen we aan de ontwikkelende partij om inzichtelijk te maken in welke mate circulair gebouwd gaat worden.

Veerkrachtige, duurzame wijken en dorpen zonder tweedeling.
Wat willen we bereiken?
(Veer-)krachtige, duurzame wijken/kernen met voldoende sociale binding, goede leefbaarheid en een juiste woningmix. We willen tweedeling in de dorpen terugdringen. De focus ligt op Stenfert, Rheden West en Velp Zuid, vanwege hun kwetsbaarheid.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Gea Hofstede
Speerpunt is:
Overig
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Als er niet voldoende sociale huurwoningen kunnen worden toegevoegd in meer veerkrachtige wijken, kan er geen sprake zijn van vermindering van sociale huur in weinig veerkrachtige wijken. Voor het bereiken van dit doel zijn we afhankelijk van de woningcorporaties.
Relevante beleidskaders:
Woonvisie Samen wonen in Rheden actualisatie 2023
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • Betere woningmix in minder veerkrachtige wijken (2026). Een afname van ca. 100 sociale huurwoningen in minder veerkrachtige wijken gekoppeld aan een toename van ca. 100 nieuwe sociale huurwoningen in overige wijken in de periode 2020 t/m 2026. • Velp-Zuid: in 2026 vordert de wijkaanpak gestaag met een focus op deelgebied 3. Stenfert: in 2026 staat de uitvoering van het Plan van Aanpak ruimtelijke ontwikkelingen centraal met aanpak riolering, woningen en vergroening. Stenfert: de kracht van de inwoner staat centraal, Samenleving, Leefomgeving en Organisatie en Bestuur werken intensief samen. • Uiterlijk 2028 (inspanningsverplichting voor 2027) zijn er geen sociale huurwoningen meer met een E,F,G label (met uitzondering van monumenten of te slopen woningen) (2028).

Wat mag het kosten?

Volkshuisvesting						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten						
8.3 Wonen en bouwen	3.327	2.887	3.097	3.125	3.125	3.125
subtotaal	3.327	2.887	3.097	3.125	3.125	3.125
Baten						
8.3 Wonen en bouwen	492	507	607	607	607	607
subtotaal	492	507	607	607	607	607
Saldo van baten en lasten	-2.835	-2.380	-2.490	-2.518	-2.518	-2.518

Economische ontwikkeling

Het aantal banen in de gemeente te laten stijgen met het Gelderse gemiddelde (bron: PWE Gelderland 2024).
Wat willen we bereiken?
We willen dat de werkgelegenheid binnen de gemeente Rheden positief ontwikkelt. Daarmee sluiten we aan bij de bredere economische dynamiek van de regio.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Ronald Ter Hoeven
Speerpunt is:
G2 Versterken Financiële bestaanszekerheid
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Negatieve conjuncturele ontwikkelingen. Daarnaast is de beschikbare capaciteit vanuit de gemeente op het thema economische ontwikkeling gering. Er moeten keuzes gemaakt worden, niet alle ambities kunnen worden uitgevoerd op basis van de huidige capaciteit en middelen. Schaarste vang ronden is een risico vwb faciliteren van nieuwe bedrijvigheid.
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: - Het aantal banen in de gemeente te laten stijgen met het Gelderse gemiddelde (bron: PWE Gelderland 2024) (2026). Gezien de schaarste van gronden is het voor de gemeente Rheden moeilijker om nieuwe bedrijvenlocaties te ontwikkelen. Dit betekent ook dat het realiseren van meer werkgelegenheid onder druk staat. - In 2026 wordt verder ingezet op bewustwording van inclusiviteit onder werkgevers. - We faciliteren diverse activiteiten en netwerken om de toeristisch-recreatieve sector, inclusief horeca, te ondersteunen in continuering van de bedrijvigheid en werkgelegenheid. Marketing en promotie van de Veluwezoom maken hier deel van uit.

Aantal overnachtingen op peil houden
Wat willen we bereiken?
Ondanks de bezuinigingen op dit thema spannen we ons in om het aantal overnachtingen op peil te houden. Uitgangspunt is om het aantal overnachtingen op het niveau van 2022 te houden. Dit doen we door o.a. het uitvoeren van het masterplan Veluwezoom waardoor de gemeente hopelijk aantrekkelijker wordt voor toeristen die willen overnachten. Ook proberen we zo goed als mogelijk de ondernemers te ondersteunen en te faciliteren.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Ronald Ter Hoeven

Speerpunt is:
R2 Economische impuls T&R
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten:
Aantal overnachtingen 2025 (2026).
Begin 2026 is het resultaat 2025 beschikbaar en is het aantal te vergelijken met 2023 en 2022.

Gemeente Rheden geeft het goede voorbeeld op het gebied van circulair inkopen

Wat willen we bereiken?
Door de recentelijke ombuigingen (2025) is het incidentele budget voor circulaire economie niet meer beschikbaar. Dit heeft effect op het bereiken van de gemeentelijke doelen op het gebied van circulariteit.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Ronald Ter Hoeven
Speerpunt is:
R1 Stimulering Circulaire Economie
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Door bezuinigingen moeten afdelingen keuzes maken tussen lange termijn (circulair inkopen = extra kosten) of korte termijn (proberen zoveel mogelijk te realiseren). In de praktijk kiest men voor korte termijn.
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten:
Tijdens de overleggen met de ondernemersverenigingen wordt aandacht gegeven aan circulariteit. Odra zal vanuit haar rol aandacht hebben voor circulariteit (2026).

We streven naar een maximaal scheidingspercentage

Wat willen we bereiken?
Zo weinig mogelijk huishoudelijk restafval (we streven naar een maximaal scheidingspercentage) en goede kwaliteit van de apart ingezamelde grondstofstromen. Vanwege marktontwikkelingen is de strategische keuze gemaakt om voor de afvalinzameling aan te sluiten bij Circulus BV. Zij nemen per 1 januari 2026 het takenpakket van Prezzero integraal over. Circulus BV is een overheidsgedomineerde inzamelorganisatie waarin de gemeente mede-eigenaar wordt via inkoop van aandelen. De aansluiting bij Circulus geeft meer mogelijkheden om het scheidingspercentage te verbeteren.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Ronald Ter Hoeven
Speerpunt is:
R1 Stimulering Circulaire Economie
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Omdat Prezzero heeft aangegeven te gaan stoppen met de afvalinzameling merken wij nu al dat hun inzet bij het realiseren van onze doelen onderdruk staat.
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten:
Nieuwe dienstverlening is van start (2026).

Wat mag het kosten?

Economische ontwikkeling						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten						
3.1 Economische ontwikkeling	328	462	607	607	507	507
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	8	9	9	9	9	9
3.4 Economische promotie	301	333	301	301	294	294
subtotaal	636	804	917	917	810	810
Baten						
3.1 Economische ontwikkeling	100	101	101	101	101	101
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	10	9	9	9	9	9
3.4 Economische promotie	551	606	606	606	606	606
subtotaal	660	716	716	716	716	716
Saldo van baten en lasten	24	-88	-201	-201	-93	-93

Toelichting op financiële mutaties t.o.v. Kadernota 2026

De ombuigingsmaatregel m.b.t. opbrengsten reclamebelasting is niet haalbaar. In de programmabegroting 2025 (pag 47) staat vermeld dat de invoering van een reclamebelasting voor de bedrijventerreinen zal worden onderzocht. Uit onderzoek blijkt dat de gebiedsspecifieke reclamebelasting juridisch niet haalbaar is (zie ook oranje indicator bij monitor ombuigingen stand 31-3-2025). Dit betekent een nadeel van 100k.

Erfgoed

Binnen het versterken van de financiële functie hanteren we het principe dat een thema meerdere taakvelden kan omvatten maar niet andersom. Bij dit thema zijn de doelen omtrent erfgoed, landschap en biodiversiteit dermate vervlochten weergegeven dat we dit principe hier nog niet kunnen toepassen. Voor de dekking en de verantwoording op landschap en biodiversiteit verwijzen we taakveld 5.7 Openbaar groen en recreatie onder het thema Inrichting en beheer openbare ruimte. Bij de programmabegroting 2027 en volgende zullen wij dit corrigeren.

We behouden, versterken en zorgen voor doorontwikkeling van de belangrijke kernkwaliteiten van onze gemeente: de grote variatie aan natuur en biodiversiteit, het gebouwde-, archeologische- en groene erfgoed en het (cultuur)landschap

Wat willen we bereiken?

We blijven inzetten op onze kernwaarden en beleidsdoelen waarbij de uitvoering op een andere, creatieve, wijze zal plaatsvinden.

Onze kernwaarden zijn de belangrijkste drager van onze ruimtelijke kwaliteit en identiteit. Het draagt bij aan Rheden als fijne gemeente om te wonen, werken en recreëren. Het is daarmee een belangrijk vertrekpunt voor ruimtelijke ontwikkelingen en een inspiratiebron voor de toekomst. Ook zijn erfgoed en landschap een bewezen belangrijke vestigingsfactor en draagt het - mits in goede staat - bij aan een goed economisch klimaat.

ombuigingen 2025 e.v.: Bij de vaststelling van de kadernota is besloten het budget voor Biodiversiteit, Erfgoed en Landschap met ruim 3 ton terug te brengen tot 150K. Dit heeft ook in 2026 effect op de uitvoering van het biodiversiteitsplan, de ondersteuning bij het instandhouden van monumenten binnen de gemeente en op onze inspanningen om het landschap te behouden/versterken.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is:

Paul Hofman

Speerpunt is:
P3 Versterking Natuur & Landschap
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
De bezuinigingen per 2025 raken ook in 2026 de kernkwaliteiten van de gemeente. Bezuiniging op de uitvoering van het Biodiversiteitsplan heeft effect op de Rhedense flora en fauna. Als we particulieren minder of niet ondersteunen bij investeringen in monumenten vervalt ook de provinciale cofinanciering (jaarlijks 95K tov 101K eigen investering). We verliezen hiermee ook een groot deel van de investering die eigenaren doen in hun eigen monument of landgoed, wat op termijn resulteert in achteruitgang van de staat van groen en gebouwd erfgoed. Dit leidt ook tot minder overleg vooraf en meer kosten voor handhaving achteraf. Voor het Rozendaalse Veld wordt het beheer dat gefinancierd kan worden vanuit de provinciale- en rijkssubsidies uitgevoerd. Voor zaken die buiten de scope van subsidies vallen, maar die wij als gemeente wel belangrijk vinden, is door de bezuinigingen per 2025 geen ruimte meer. De verschillende belangen waardoor besluitvorming lang op zich laat wachten. De druk van verschillende gebruikers op het gebied.
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • We borgen de instandhouding en verduurzaming van onze kernwaarden via Omgevingsvisie, -plan en -programma's, vergunningverlening en ruimtelijke ontwikkelingen (2028)(Kosten:150.000). Het structurele budget van 150.000 euro verdelen we over de gezamenlijke en integrale doelen voor erfgoed, biodiversiteit en landschap. • We brengen onze kernwaarden en cultuurhistorische waarden Post '65 in beeld. We actualiseren de archeologische waardenkaart en maken cultuurhistorische analyses als onderlegger voor integrale ontwikkelingen (2028). • We borgen de duurzame instandhouding van het Rozendaalse Veld via de Beheervisie Rozendaalse Veld 2019-2029 (2028). • Revitalisering Beekhuizense bossen (continu proces) (2026). • Het Soortmanagementplan wordt opgestart met deelaanvragen voor Dieren-West en Ellecom (2026).

We versterken en ontwikkelen de kwaliteiten van biodiversiteit, erfgoed en landschap en we zetten ze in voor het behalen van integrale doelen in het fysieke, maar ook ten behoeve van het sociale domein.

Wat willen we bereiken?
Het samen werken aan biodiversiteit, erfgoed en landschap zorgt ook voor verbinding. Ondanks een minimaal budget zorgen we er voor dat we de inzet en initiatieven van onze inwoners en vrijwilligers kunnen stimuleren en ondersteunen met onder andere kennis, advies en kleine middelen in natura. We ondersteunen de beschermde (werk)plek(ken) voor wie dat nodig heeft via bijvoorbeeld de landgoedcoöperatie Veluwezoom. Hierbij biedt erfgoed inspiratie en dient het als katalysator, innovatielab en (hulp)-motor voor het bereiken van onze gemeentebrede sociale doelen. Daarnaast zorgen we ook voor het binnenhalen van subsidies, het aanjagen van (voorbeeld)projecten, kennisontwikkeling, expertise, bewustwording van de waarden en het belang van biodiversiteit, erfgoed en landschap en samenwerking om zoveel mogelijk gemeentebrede en regionale doelen te bereiken.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Paul Hofman
Speerpunt is:
P3 Versterking Natuur & Landschap
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Het budget om initiatieven te ondersteunen en bij te dragen aan vergroening van de openbare ruimte en aan vergroeningsacties bij particulieren is beperkt. De opgaven voor biodiversiteit, erfgoed en landschap zijn groot. Er zijn beperkte middelen en capaciteit beschikbaar. We zetten onze capaciteit zo efficiënt mogelijk in, zoeken naar cofinanciering en subsidies en werken aan kennisontwikkeling wat eenieder helpt bij toetsing en ontwikkeling.

Beoogde resultaten:

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- We ondersteunen de organisatie van publieks- en participatieactiviteiten en dragen waar mogelijk (in natura) bij aan initiatieven, werkgroepen en vrijwilligers (Kosten:150.000).
 - we faciliteren programma's op basisscholen (via vrijwilligersgroepen).
 - we ondersteunen de initiatiefgroep in Ellecom bij het gebiedsgerichte project Maatwerk voor Monumenten Ellecom voor de verduurzaming van historische panden.
 - we ondersteunen Stichting Broedplaats Beekhuizen bij hun beheer.
 - we zetten een communicatie-kalender, website en sociale media in
- In de tuin van Middachten zorgen we, samen met het landgoed, voor een beschermde werkplek voor 12-14 mensen met afstand tot de arbeidsmarkt (2028). Hiermee waarborgen we ook de instandhouding van een van de twaalf iconische Rijksmonumenten van Nederland. Daarnaast ondersteunen we de Landgoederencoöperatie in het onderhoud met inzet van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.
- We nemen proactief deel aan integrale en gemeenteverstijgende gebiedsprocessen en initiëren daarin (uitvoerings)projecten. We spelen een verbindende een aanjagende rol (2026-2027).

Wat mag het kosten?

Erfgoed						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten						
5.5 Cultureel erfgoed	213	124	46	46	46	46
subtotaal	213	124	46	46	46	46
Baten						
5.5 Cultureel erfgoed	37		-45	-45	-45	-45
subtotaal	37	0	-45	-45	-45	-45
Saldo van baten en lasten	-176	-124	-91	-91	-91	-91

Inrichting en beheer openbare ruimte

De openbare ruimte wordt duurzaam, schoon, heel en veilig ingericht en beheerd. Waarbij maatschappelijke ontwikkelingen zoals klimaatadaptatie, biodiversiteit en energietransitie onderdeel zijn van de herinrichting

Wat willen we bereiken?

De doelstellingen zijn opgenomen in de nota kapitaalgoederen 2026-2029.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is:

Dorus Klomberg

Speerpunt is:

D2 Vergroening Openbaar Groen

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

De vraag naar uitvoerend personeel, bouwmaterialen en grondstoffen stijgt, waardoor we verwachten dat de prijzen in 2026 verder zullen stijgen. In de begroting van 2026 is er rekening gehouden met een stijging. Wanneer de stijging groter of lager is kan dat leiden tot bijstelling van de beschikbare budgetten voor het beheer en herinrichting van de openbare ruimte.

Relevante beleidskaders:

Nota Kapitaalgoederen Openbare Ruimte
Watertakenplan Olburgen 2023-2027

Beoogde resultaten:

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- 2x per jaar wordt de Raad geïnformeerd over de voortgang van de grote projecten (> € 500.000,- of politiek gevoelig) (2026).
- In 2025 is de nota kapitaalgoederen vastgesteld. In de beheerplannen groen, wegen en riolering wordt dit nader uitgewerkt. Vanaf 2026 werken we volgens de beheerplannen (2026).

Wateroverlast, hitte en droogte(stress) in de fysieke leefomgeving worden beperkt en voorkomen

Wat willen we bereiken?

We nemen klimaatadaptieve maatregelen in de openbare ruimte om de leefomgeving klimaatbestendig en waterrobuust in te richten. De watergerelateerde maatregelen zijn uit het Watertakenplan 2023-2027 gedekt. We stellen een Lokale Adaptatie Strategie (LAS) op en bieden deze ter vaststelling aan de raad aan.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is:

Dorus Klomberg

Speerpunt is:

D1 Waterbescherming & klimaatadaptatie

Beoogde resultaten:

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Wateroverlast: waar overlast door hevige regenval is nemen we maatregelen in de openbare ruimte (2024-2027).
- Hitte en droogte: in de (integrale) projecten openbare ruimte vormen we gemiddeld 10% verharding om naar groen, ten opzichte van de bestaande situatie (2024-2027).

Kinderen en jongeren in de gemeente Rheden spelen volop buiten, daarvoor zijn er voldoende, uitdagende en gevarieerde speelplekken in de openbare ruimte

Wat willen we bereiken?

Buitenspelen lijkt heel gewoon, maar is heel belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen. Er is veel bewijs voor de effecten van buitenspelen op de fysieke, motorische, sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van kinderen. Buitenspelen draagt ook bij aan een sterke, betrokken wijk. Een buurt waar kinderen en jongeren vrij buiten kunnen spelen, waar zij gezelligheid brengen, is daardoor meer in trek. Naast spelen wordt er ook een bijdrage geleverd aan beweging, gezondheid en de leefbaarheid van de wijken. Onze doelen:

- In 2026 spelen meer kinderen ten minste vijf dagen en langer dan één uur buiten.
- In 2026 haalt minimaal 75% van de kinderen en 33% van de jongeren de beweegnorm.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is:

Dorus Klomberg

Speerpunt is:

R6 Versterken Sport & Beweging

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Dat ondanks al onze inspanningen en ambitie toch minder kinderen buitenspelen wegens externe invloeden (zoals social media of gaming).
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: - In Velp, Rheden en Dieren bieden we op verschillende dagen en speelplekken wekelijks Wijkspportactiviteiten aan (2026). - In 2028 zijn er minimaal 9 buurtspeelplaatsen gerealiseerd ten opzichte van 2021. Bij de inrichting van de buurtspeelplaats is ook aandacht voor voorzieningen voor ontmoeting, groen en koelte. We realiseren in 2026 het Koning Willem Alexanderplein (Velp) en we starten het participatietraject voor de herinrichting van het Burg, Brandplein (Velp) op.

De gemeente Rheden streeft met haar openbare verlichting veiligheid voor haar inwoners na. Wij investeren in energiebesparende armaturen met dimmodules.
Wat willen we bereiken?
Zie integraal beleidsplan Openbare Verlichting
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Dorus Klomberg
Speerpunt is:
C1 Veiliger woon- en werkomgeving
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
De vraag naar uitvoerend personeel, bouwmaterialen en grondstoffen stijgt, waardoor we verwachten dat de prijzen in 2026 verder zullen stijgen. In de begroting van 2026 is er rekening gehouden met een stijging. Wanneer de stijging groter of lager is kan dat leiden tot bijstelling van de beschikbare budgetten voor het beheer en herinrichting van de openbare ruimte. Storingen waarbij we risico's lopen ten aanzien van de veiligheid; Capaciteit bij de netbeheerder.
Relevante beleidskaders:
OVL Beleidsplan Rheden 2021-2030
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: In 2026 is 87 % van de gemeente Rheden voorzien van duurzame energiebesparende verlichting. In 2031 is de hele gemeente voorzien van duurzame en energiebesparende verlichting.

Wat mag het kosten?

Inrichting en beheer openbare ruimte						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten						
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.665	4.502	5.003	4.615	4.647	4.647
7.2 Riolering	3.995	4.532	5.010	6.015	6.356	6.356
7.3 Afval	4.399	4.582	4.935	4.933	4.821	4.821
7.4 Milieubeheer	3.308	3.119	2.964	3.394	3.394	3.394
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	678	644	712	690	690	690
subtotaal	16.045	17.379	18.625	19.647	19.908	19.908
Baten						
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	298	251	251	251	251	251
7.2 Riolering	5.605	6.356	6.646	7.655	7.001	7.001
7.3 Afval	4.967	6.120	6.319	6.319	6.319	6.319

7.4 Milieubeheer	1.585	1.833	1.911	1.911	1.911	1.911
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	670	806	806	806	806	806
subtotaal	13.125	15.366	15.933	16.941	16.288	16.288
Saldo van baten en lasten	-2.920	-2.013	-2.692	-2.705	-3.620	-3.620

Mobiliteit en infra

Behoud en verbetering van een verkeersveilige en leefbare openbare ruimte, waarin we duurzaam verplaatsen stimuleren, voorzieningen goed bereikbaar zijn en inzetten op een verkeersveilige schoolomgeving.

Wat willen we bereiken?

Meer samenwerking met inwoners en partners om veiliger en duurzamer reizigersgedrag te stimuleren. We hebben namelijk niet voldoende middelen om altijd aanpassingen aan wegen te doen om de verkeersveiligheid te verbeteren. Daarnaast vragen sommige situaties om gedragsverandering; dit wordt niet alleen met de inrichting van de weg bereikt, maar juist door anders (of minder) te gaan reizen.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is:

Ronald Ter Hoeven

Speerpunt is:

G5 Verdere verduurzaming Mobiliteit

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Vertraging door afhankelijkheid proces Omgevingsvisie, vertraging besluitvormingsproces door verschillende belangen. Vertraging maatregelen uitvoeringsplan door nog niet beschikbaar gesteld budget.

Relevante beleidskaders:

[Bouwsteen Mobiliteit](#)

Beoogde resultaten:

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- We hebben voor het thema mobiliteit in beeld welke (beleids)keuzes we maken voor de komende jaren. In het uitvoeringsplan* is opgenomen wat we wanneer gaan doen om de beleidsambities en -doelen uit het programma te bereiken (Beleidsstukken: 2025 Eerste maatregelen uitvoeringsplan: 2026).

Het gaat om de volgende producten: Mobiliteitsprogramma met uitvoeringsplan, waar een onderzoek naar betaald parkeren onderdeel van is.

*Hiervoor is (nog) geen budget beschikbaar gemaakt. Infrastructuurle maatregelen in het uitvoeringsplan worden gekoppeld aan groot onderhoud van wegen.

- Nieuw parkeerbeleid opgesteld inclusief onderzoek naar passend parkeren binnen de gemeente, inclusief betaald parkeerregime (2026).

Herziening huidig parkeerbeleid inclusief parkeernormen

- Verbetering verkeersveiligheid schoolomgeving de Akker en de Vlinder aan de Admiraal Helfrichlaan in Dieren (2026).

Kleine aanpassing infrastructuur, verbeteren herkenbaarheid en markering schoolzone, i.c.m. haalbrengactie door de scholen

Wat mag het kosten?

Mobiliteit en infra						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten						
2.1 Verkeer en vervoer	6.766	5.990	9.977	6.827	6.891	6.891
2.2 Parkeren	130	70	91	91	91	91
2.5 Openbaar vervoer	152	125	125	125	125	125
subtotaal	7.048	6.185	10.193	7.043	7.107	7.107
Baten						
2.1 Verkeer en vervoer	547	337	848	848	848	848
2.2 Parkeren	25	25				
2.5 Openbaar vervoer	138	97	97	97	97	97
subtotaal	710	459	946	946	946	946
Saldo van baten en lasten	-6.338	-5.726	-9.247	-6.097	-6.162	-6.162

Toelichting op financiële mutaties t.o.v. Kadernota 2026

Het budget herstellen inzake Herinrichting Hoofdstraat (€50k structureel). Deze is per abuis ingeleverd bij de ombuigingen.

Hoe meten wij onze prestaties?

Indicatoren per doel	Type indicator	Bron
De bebouwde omgeving in Rheden is in 2040 aardgasvrij		
Aantal woningen aardgasvrij (ready)	Inspanningsindicator	DEGO
Aantal woningeigenaren die gebruik hebben gemaakt van de Lokale Isolatie Subsidie	Resultaatindicator	Eigen administratie
Energieverbruik woningen	Resultaatindicator	Klimaatmonitor
Inwoners en bedrijven zijn zicht bewust van- en dragen bij aan de klimaatopgave		
Deelnemers nieuwsbrief groeit naar 5000	Resultaatindicator	Eigen administratie
Alle doelgroepen zijn in beeld en de grotere doelgroepen zijn integraal onderdeel geworden van onze aanpak	Inspanningsindicator	Eigen administratie
Tenminste 10 bedrijven die stappen zet voor besparen, isoleren en opwekken van energie	Inspanningsindicator	Eigen administratie en gegevens omgevingsdienst
In 2040 wekken wij alle energie die wij gebruiken duurzaam op		
Afgerond energie en warmteprogramma met een helder richting per gebied	Inspanningsindicator	ntv
Vanaf 2024 tot 2032 werken we aan de volledige implementatie van de Omgevingswet		
Aantal vaststellingen wijziging door raad	Procesindicator	ibabs
Meer inkomsten leges/kostenverhaal in de berap	Resultaatindicator	RX Mission
Terugdringen woningtekort		

Indicatoren per doel	Type indicator	Bron
Aantal toegevoegde woningen	Resultaatindicator	BAG gemeente Rheden
Aantal toegevoegde flexwoningen/vernieuwende woonvormen	Resultaatindicator	BAG gemeente Rheden en projectleiders
Betaalbare, levensloopgeschikte en circulaire woningen		
Percentage betaalbare woningen (nieuwbouw)	Resultaatindicator	BAG gegevens en planningslijst gemeente Rheden
Aantal toegevoegde levensloopgeschikte woningen (nieuwbouw en bestaande bouw)	Resultaatindicator	Woningcorporaties, projectleiders
Veerkrachtige, duurzame wijken en dorpen zonder tweedeling.		
Voortgang projecten integrale wijkaanpak Stenfert	Procesindicator	PM
Energielabels woningen	Resultaatindicator	Woningcorporaties
Het aantal banen in de gemeente te laten stijgen met het Gelderse gemiddelde (bron: PWE Gelderland 2024).		
Het aantal banen in de gemeente Rheden	Resultaatindicator	PWE 2025
% werkgevers dat het thema inclusiviteit bij werkgevers op de agenda heeft staan	Resultaatindicator	Ondernemersverenigingen
Aantal overnachtingen op peil houden		
% slaapplekken en overnachtingsaccommodaties	Resultaatindicator	Toeristenbelasting
Gemeente Rheden geeft het goede voorbeeld op het gebied van circulair inkopen		
Minimaal 3 voorbeelden uit het Rhedense bedrijfsleven van circulariteit aandacht geven	Resultaatindicator	Ondernemersverenigingen
We streven naar een maximaal scheidingspercentage		
% Afvalscheiding bij huishoudens	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	Uitkomst jaarlijkse benchmark huishoudelijk afval
We behouden, versterken en zorgen voor doorontwikkeling van de belangrijke kernkwaliteiten van onze gemeente: de grote variatie aan natuur en biodiversiteit, het gebouwde-, archeologische- en groene erfgoed en het (cultuur)landschap		
Kaarten en beschrijvingen van de kernwaarden, archeologische waardenkaart en cultuurhistorische analyses	Resultaatindicator	gemeente Rheden
Aantal m ² om te vormen naar klimaatbestendiger en biodiverser bos	Resultaatindicator	gemeente Rheden
Een Soortmanagementplan met een generieke ontheffing waarmee een overtreding van de Omgevingswet in Dieren-West en Ellecom wordt voorkomen	Resultaatindicator	gemeente Rheden
We versterken en ontwikkelen de kwaliteiten van biodiversiteit, erfgoed en landschap en we zetten ze in voor het behalen van integrale doelen in het fysieke, maar ook ten behoeve van het sociale domein.		
Het aantal publieksactiviteiten en projecten van vrijwilligers	Resultaatindicator	.

Indicatoren per doel	Type indicator	Bron
Aantal werkplekken	Resultaatindicator	gemeente Rheden en landgoedeigenaren
Vertegenwoordiging van de belangen van onze inwoners in gebiedsprocessen.	Procesindicator	gemeente Rheden
De gemeente Rheden streeft met haar openbare verlichting veiligheid voor haar inwoners na. Wij investeren in energiebesparende armaturen met dimmodules.		
Daling energieverbruik	Resultaatindicator	Jaarnota energieleverancier
Behoud en verbetering van een verkeersveilige en leefbare openbare ruimte, waarin we duurzaam verplaatsen stimuleren, voorzieningen goed bereikbaar zijn en inzetten op een verkeersveilige schoolomgeving.		
Veilige schoolomgevingen	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	gemeente Rheden
Mobiliteitsprogramma en uitvoeringsplan	Resultaatindicator	gemeente Rheden
Parkeerbeleid	Resultaatindicator	gemeente Rheden

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma 1, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen (GMR);
- Euregio Rijn-Waal (privaatrechtelijke samenwerking naar Duits recht).

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Kosten totale programma

Tabel: Programmastaat 2 Leefomgeving

2. Leefomgeving						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten	30.086	30.013	35.199	33.036	33.255	33.255
Baten	15.059	17.287	18.317	19.375	18.772	18.772
Saldo van baten en lasten	-15.027	-12.726	-16.882	-13.661	-14.483	-14.483
Reserves						
Toevoeging	2.324	810	0	0	0	0
Onttrekking	6.547	521	3.443	0	0	0
Resultaat	-10.804	-13.015	-13.439	-13.661	-14.483	-14.483

3 Bestuur & organisatie

Wat is onze visie?

Dienstverleningsagenda

Een goede dienstverlening aan onze inwoners, ondernemers en instellingen vinden wij belangrijk. Daarvoor is een goed werkende gemeentelijke organisatie nodig. Slagvaardigheid in het realiseren van onze ambities is daarbij essentieel. Op een aantal onderdelen verbeteren wij de digitale dienstverlening.

Kansengelijkheid en inclusie

Wij willen een samenleving die uitgaat van gelijkwaardigheid, diversiteit en inclusie. Wij ambiëren gelijke kansen voor iedereen. Onderdrukking, uitbuiting en uitsluiting worden door ons met kracht bestreden. De gemeente Rheden is daarom ook een regenbooggemeente.

Inwonersparticipatie

Wij geloven dat het betrekken van de omgeving de kwaliteit van beleid, projecten en plannen kan verbeteren. Onze inwoners en ondernemers zijn immers expert in hun eigen woon-, werk- en leefomgeving. We geloven dat de verbinding tussen lokale kennis en professionele kennis plannen en beleid sterker maken. Samen maken we ons Rheden. De stem van de kritische minderheid maar ook de stille meerderheid is belangrijk. Het bereiken van deze stemmen vraagt creativiteit en een verscheidenheid in aanpak van participatie. Hiervoor is het belangrijk dat medewerkers van gemeente Rheden de kernwaarden van de organisatie (Oprecht nieuwsgierig, Experimenteren, Persoonlijk leiderschap en Samenwerken) in hun gedrag laten zien.

Integrale veiligheid

Wij willen met elkaar een Rhedense samenleving zijn waarin iedere inwoner en ondernemer een veilige woon-, werk- en leefomgeving ervaart.

We gaan samen met inwoners en instellingen een leefbaarheids- en veiligheidsaanpak opstellen, waarbij we starten in de meest kwetsbare wijken. Onderdrukking, uitbuiting en uitsluiting, worden door ons met kracht bestreden. Wij hebben aandacht voor de vroegtijdige signalering van huiselijk geweld en kindermishandeling. Wij zijn alert op mensenhandel en treden op tegen drugshandel (en de daarmee samenhangende overlast). Waar nodig ontwikkelen wij een gerichte aanpak en versterken wij de handhaving. Wij bieden een veilige opvang voor vluchtelingen en zetten ons actief in om de integratie en participatie van statushouders, zowel lokaal als regionaal, te stimuleren. Wij blijven ons inzetten voor bestrijding van ondermijning en ook voor de bestrijding van cybercriminaliteit.

Regionale samenwerking

De gemeente Rheden beschouwt zichzelf als een netwerk-organisatie waarbij zij op verschillende maatschappelijke en organisatorische opgaven samenwerkt met lokale, regionale en nationale partners (o.a. VNG-international). Uitgangspunt daarbij is steeds het inwonersperspectief; brede welvaart voor onze (toekomstige) inwoners.

Lokaal werken wij o.a. samen met dorpsraden, adviesraden en ondernemersorganisaties. Wij stimuleren daarbij de triple helix formule waarin onderwijs, ondernemers en overheid samenwerken aan maatschappelijke vraagstukken. Op regionaal niveau participeren wij in verschillende samenwerkingsverbanden, vaak in de vorm van een gemeenschappelijke regeling. Tot onze belangrijkste samenwerkingsverbanden behoren de VGGM, de Connectie, de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein, de ODRA en de Groene Metropoolregio.

Per 1-1-2026 verwachten wij dat het samenwerkingsmodel van de Connectie omgevormd is naar een vorm waarbij de gemeente Arnhem voor een aantal bedrijfsvoeringstaken als dienstverlener optreedt naar de gemeenten Rheden en Renkum. Dit model moet kosten-efficiënter opereren en moet Rheden meer invloed geven op de hoogte van haar uitgaven.

In 2026 verwachten wij ook dat de fusie tussen de ODRA en NDRP tot stand komt. Uitgangspunt is dat dit budgettair neutraal verloopt.

In februari 2025 heeft de gemeenteraad zich voor een periode van 4 jaar (2025-2028) opnieuw verbonden aan deelname aan de 5 opgaven van Groene Metropoolregio. In juni 2005 heeft de gemeenteraad haar akkoord uitgesproken over de ontwerp-begroting 2026-2029 van de GMR en haar financiële bijdrage aan de GMR. Tevens is besloten de samenwerking met The Economic Board met 5 jaar te verlengen (2026-2030).

De gemeente Rheden neemt een sterke bestuurlijke positie in binnen de GMR. In maart 2026 vinden de verkiezingen voor de gemeenteraden plaats. Het is aannemelijk dat dit momentum ook benut wordt voor een heroriëntatie op de verschillende bestuurlijke posities.

In onze regio kampen veel buurgemeenten met knelpunten in bestuurskracht en/of organisatiekracht. Daarbij worden o.a. herindelingsvarianten verkend. De gemeente Brummen verkent een mogelijke bestuurlijke fusie met Rheden of Zutphen. Het is niet ondenkbaar dat dit in 2026 resulteert in een principe-besluit voor een fusie tussen Brummen en Rheden. Voor de uitvoering van een eventuele vervolgfase is in onderhavige begroting geen budget opgenomen.

Daarnaast blijven wij werken aan een goede, gestroomlijnde en zakelijke verhouding met buurgemeenten waaraan wij diensten verlenen zoals de gemeente Rozendaal.

Het lijkt aannemelijk dat in het licht van de keuze van de gemeente Doesburg voor een fusie met "Liemerse" gemeenten onze dienstverleningsrelatie wordt afgebouwd.

In dit programma zijn de volgende bestuurlijke doelstellingen actueel:	
Thema: Dienstverleningsagenda	
- Een klantgerichte en adequate dienstverlening aan inwoners, ondernemers en instellingen.	
Thema: Inwonersparticipatie	
- De inzet van structurele, inwoner- en overheidsparticipatie levert kwalitatief sterke plannen, projecten en beleid op.	
Thema: Vastgoedportefeuille	
- Inkrimpen van de vastgoedportefeuille	
- Onderhoud beperken: planmatig tot onderhoudsniveau 5 of 6 en preventief huidige niveau 's bestendigen	
- Interne beheersing vastgoedmanagement is op orde	
- Afronden initiatiefase vernieuwing gemeentewerf	
Thema: Integrale veiligheid	
- Het veiligheidsgevoel van onze inwoners blijft tenminste gelijk aan afgelopen jaren	

- We intensiveren en verbreden de samenwerking in de jeugdketen om eerder te signaleren en een sluitende aanpak te creëren.
- We zorgen voor een sluitende aanpak op het gebied van zorg en veiligheid.
- We vergroten de weerbaarheid van inwoners (van jong tot oud), bestuurders, medewerkers en ondernemers op het gebied van ondermijning en digitale veiligheid
- We blijven onze informatiepositie verbeteren, zodat we beschikken over een actueel ondermijningsbeeld.
- We versterken de weerbaarheid van onze inwoners met het oog op ontwrichtende crises en geopolitieke dreiging.
Thema: Programma Nieuwkomers
- We willen dat nieuwkomers kansen krijgen geboden om zich te ontplooiën en mee te kunnen doen in de Rhedense samenleving.
Thema: Compliance
- We handelen rechtmatig
- We werken effectief en efficiënt aan realisatie van strategische en operationele doelen.

De doelstellingen zijn verwerkt in een doelenboom, waarin wordt beantwoord:

- Welk doel willen we bereiken om te komen tot deze visie?
- Welke resultaten moet het opleveren?
- Hoe meten wij onze prestaties?

Hierbij gaan we alleen in op nieuw beleid en politiek relevante zaken. Na deze doelenboom is informatie over betrokken Verbonden Partijen en de beschikbaar gestelde middelen opgenomen.

Dienstverleningsagenda

Een klantgerichte en adequate dienstverlening aan inwoners, ondernemers en instellingen.
Wat willen we bereiken?
Het College is blij met het Rekenkamerrapport als solide basis voor verbetering. Verhogen van de digitale toegankelijkheid, effectiviteit en efficiëntie van onze dienstverlening aan de inwoners, ondernemers en instellingen is ons doel. Daarnaast ondersteunen wij onze inwoners, ondernemers, medewerkers en partners in het kader van digitale fitheid en inclusie. In 2025, begin 2026 wordt het project WMEBV afgerond en wordt de beheerfunctie van het Rhedense integrale digitale portaal ingericht. Daarnaast wordt er met in achtneming van de maatregelen nood-zakelijk voor de kadernota een actieplan gemaakt voor de openstaande punten uit de dienstverleningsvisie 2022. Voorstel is deze visie, ons kwaliteitshandvest en ons meetinstrumentarium in 2025 met de raad en onze dienstverleningspartners te herijken. De nieuwe website komt in 2026 beschikbaar, de mogelijkheid van een chatbot wordt onder-zocht. Voorstel is in 2026 een evaluatie te doen van de effecten van: het nieuwe gemeentehuis, de nieuwe website en de digitale toegankelijkheid. Deze evaluatie wordt daarna tweejaarlijks herhaald.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Dorus Klomberg
Speerpunt is:
D5 Doorontw. Dienstverlening & Digitalisering
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

- Interne capaciteitsverstoringen door de impact van de kadernota om te voldoen aan de wettelijke opgave van de WMEBV en de opvolging van het Rekenkamerrapport. Het vraagt nog een majeure digitaliseringsslag. - De gemeentelijke organisatie heeft beperkt ervaring met digitale dienstverlening. De benodigde (wendbare) organisatie is nog geen feit. - De gemeente is voor haar dienstverlening ook zelf afhankelijk van anderen. Het stevige fundament dat samen met deze partners vorm krijgt, is nog niet volledig op orde. Vandaar dat zij worden betrokken bij de herijking van de visie en het kwaliteitshandvest.
Relevante beleidskaders:
- Herijkte dienstverleningsvisie 2020; - Uniforme productenlijst 2024; - Wet Modernisering Elektronische Bestuurlijk Verkeer (WMEBV).
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: - Nieuwe content management systeem met een nieuwe website en hosting partij (2026)(Kosten:50.000). De gemeente volgt hierin de keuzes van de gemeente Arnhem om zodoende een geharmoniseerde oplossing te kiezen. Voor het inrichten van een integraal monitoring systeem voor de waardering van inwoners stellen wij voor 50.000 per jaar te reserveren voor software, verbeteracties en het tweejaarlijkse onderzoek. Voorstel budget: 50.000 per jaar. Dit ten behoeve van het beheer en de doorontwikkeling van onze E-formulieren en portalen. - Voorstel is op basis van de door de Raad gevraagde scenario-analyse terug te gaan naar één locatie (2025)(Kosten:10.000). Om dit doel te bereiken zullen we het bezoek aan het gemeentehuis maximaal faciliteren met vervoersmogelijkheden

Wat mag het kosten?

Dienstverleningsagenda						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten						
0.1 Bestuur	3.310	2.784	2.909	2.859	2.859	2.859
0.2 Burgerzaken	2.003	1.818	2.015	1.965	1.965	1.965
0.4 Overhead	22.732	22.032	21.960	22.341	22.468	22.468
0.5 Treasury	-103	-1.198	-1.314	-1.836	-1.953	-1.953
0.61 OZB woningen	714	730	730	730	730	730
0.62 OZB niet-woningen						
0.63 Parkeerbelasting						
0.64 Belastingen overig	2					
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds						
0.8 Overige baten en lasten	-8	2.282	3.251	4.738	4.853	5.853
0.9 Vennootschapsbelasting (Vpb)	0					
subtotaal	28.650	28.448	29.551	30.796	30.921	31.921
Baten						
0.1 Bestuur	97		0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	988	840	840	840	840	840
0.4 Overhead	1.111	227	223	223	223	223
0.5 Treasury	886	719	719	719	719	719
0.61 OZB woningen	7.869	10.163	12.171	12.631	13.105	13.156
0.62 OZB niet-woningen	2.690	2.690	3.182	3.182	3.182	3.182
0.63 Parkeerbelasting	0	4	4	4	4	4
0.64 Belastingen overig	149	185	150	150	150	150
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	102.361	104.206	107.185	106.327	103.184	104.221
0.8 Overige baten en lasten		300	0	0	0	0

0.9 Vennootschapsbelasting (Vpb)						
subtotaal	116.152	119.334	124.473	124.075	121.406	122.494
Saldo van baten en lasten	87.502	90.886	94.922	93.279	90.485	90.573

Toelichting op financiële mutaties t.o.v. Kadernota 2026

Langlopende leningen

In maart 2026 zal een langlopende lening, afgesloten in 2021, aflopen. Deze zal voor het volledige bedrag ad € 15.000.000 worden geherfinancierd. Er is rekening gehouden met extra rentelasten ad € 177.000 met ingang van maart 2026 in verband met een gestegen rentepercentage ten opzichte van 2021.

Inwonersparticipatie

De inzet van structurele, inwoner- en overheidsparticipatie levert kwalitatief sterke plannen, projecten en beleid op.
Wat willen we bereiken?
Met ons participatiebeleid willen we bereiken dat inwoners en ondernemers betrokken zijn bij ontwikkelingen in hun leefomgeving. Als gemeente stimuleren we inwoners in het nemen van initiatieven en ook benaderen we inwoners actief voor participatietrajecten die wij opzetten voor ontwikkeling van plannen en beleid. Participatie wordt in elk plan benoemd. Er worden bewuste keuzes gemaakt in het al dan niet inzetten van participatie. Een belangrijke pijler is structurele, gebiedsgerichte samenwerking. De focus ligt in 2026 op de Integrale Wijk aanpak Dieren Stenfert. We werken vanuit de kracht van de inwoners en maken actief ruimte voor hun ideeën en plannen. Vanuit de programma's Samenleving, Leefomgeving en Organisatie & Bestuur werken we integraal samen.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Dorus Klomberg
Speerpunt is:
D4 Vergroten Inwonersbetrokkenheid
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Het risico bestaat dat er geen toezicht is op het wel of niet toepassen van participatie binnen projecten en de mate waarin dit wordt toegepast. Soms kan het risico tijd een factor zijn waardoor participatie onderbelicht raakt.
Relevante beleidskaders:
Participatiebeleid
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • Interne borging participatie middels het ParticipatieExpertTeam (PET) (2027)(Kosten:40.000). Inwoners en medewerkers van gemeente Rheden kunnen elkaar steeds beter vinden voor samenwerking. Medewerkers en inwoners maken optimaal gebruik van de kennis uit het participatie expert team, samengesteld vanuit 3 verschillende afdelingen binnen de gemeente (Communicatie, samenleving en leefomgeving/omgevingswet). Via een uitvoeringsagenda wordt gericht gewerkt aan de implementatie van het participatiebeleid, monitoring en evaluatie spelen hierin een belangrijke rol. • We hebben maximaal aandacht voor overheidsparticipatie en inwonersparticipatie (2027)(Kosten:10.000). Bewonersoverlegorganisaties (boo's) hebben hierin een belangrijke rol. De boo's willen we blijven ondersteunen als de huidige subsidieregeling (inwonersinitiatieven) voor hen wordt afgebouwd.

- Er is een Participatieverordening vastgesteld. Met daarin ruimte voor inwonersparticipatie en overheidsparticipatie, waaronder het Uitdaagrecht (2026).
- Er is een Participatieverordening vastgesteld. Met daarin ruimte voor inwonersparticipatie en overheidsparticipatie, waaronder het Uitdaagrecht.

Wat mag het kosten?

Niet van toepassing.

Integrale veiligheid

Het veiligheidsgevoel van onze inwoners blijft tenminste gelijk aan afgelopen jaren
Wat willen we bereiken?
Door in te zetten op alle thema's van integrale veiligheid zorgen we dat inwoners, ondernemers en bezoekers van de gemeente Rheden zich veilig voelen.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Carol van Eert
Speerpunt is:
C1 Veiliger woon- en werkomgeving
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Door ervaring uit het verleden (langdurige crisis) blijkt dat veiligheidsdoelstellingen soms moeten worden bijgesteld, omdat de capaciteit ergens anders op in moet worden gezet.
Relevante beleidskaders:
Integraal veiligheidsbeleid 2023-2026
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • Het veiligheidsgevoel wordt door de inwoners tenminste gewaardeerd met een 7,6 (2026). De uitkomsten van de Veiligheidsmonitor geeft het veiligheidsgevoel van onze inwoners weer. Deze nemen we mee in onze prioritering om daardoor het positieve veiligheidsgevoel te behouden en of te verbeteren.

We intensiveren en verbreden de samenwerking in de jeugdketen om eerder te signaleren en een sluitende aanpak te creëren.
Wat willen we bereiken?
Samen met scholen, politie, leerplicht, jongerenwerkers starten we de aanpak Veilig in en om de school (VIOS). Door de school, straat en thuis beter met elkaar te verbinden wordt een barrière opgeworpen op de weg naar criminaliteit.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Carol van Eert
Speerpunt is:
C1 Veiliger woon- en werkomgeving
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
In de samenwerking zijn we afhankelijk van externe partijen.
Beoogde resultaten:

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- Het convenant Veilig in en om de School wordt voor twee middelbare scholen ondertekend (2026).

Door te starten met de aanpak VIOS zorgen we er voor dat minder jongeren in de ondermijnende criminaliteit belanden.

We zorgen voor een sluitende aanpak op het gebied van zorg en veiligheid.

Wat willen we bereiken?

We stellen een de aanpak voorkomen escaleren op en daarbij gebruiken we de persoonsgerichte aanpak. Hierdoor is het inzichtelijker hoe casuïstiek op- en afgeschaald kan worden.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is:

Carol van Eert

Speerpunt is:

C1 Veiliger woon- en werkomgeving

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Dit punt kan niet behaald worden zonder de samenwerking tussen verschillende zorg- en veiligheidspartijen.

Beoogde resultaten:

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- We hebben een aanpak voorkomen escaleren (AVE) opgesteld (2026). Samen met alle betrokken professionals uit de zorg en veiligheidsketen wordt de aanpak voorkomen escaleren opgesteld. Dit zorgt er voor dat duidelijk wordt hoe casuïstiek opgeschaald en afgeschaald kan worden en welke rol en taakverdeling daarbij hoort.

We vergroten de weerbaarheid van inwoners (van jong tot oud), bestuurders, medewerkers en ondernemers op het gebied van ondermijning en digitale veiligheid

Wat willen we bereiken?

Voor verschillende doelgroepen worden voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd op het gebied van digitale veiligheid en ondermijnende criminaliteit.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is:

Carol van Eert

Speerpunt is:

C1 Veiliger woon- en werkomgeving

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Gebrek aan capaciteit kan er voor zorgen dat prioriteiten elders worden gelegd.

Beoogde resultaten:

Bij dit doel horen de volgende resultaten:

- We organiseren minimaal drie voorlichtingsbijeenkomsten per jaar over ondermijnende criminaliteit en/of digitale veiligheid (2026). Voor allerlei verschillende doelgroepen worden er bijeenkomsten gehouden om mensen meer bewust te maken van ondermijning en digitale veiligheid. Denk aan Halt-lessen voor jongeren. Voorlichtingsbijeenkomsten over signaleren van ondermijning voor interne medewerkers. Maar ook bijeenkomsten in de wijk voor ouderen over digitale veiligheid.

We blijven onze informatiepositie verbeteren, zodat we beschikken over een actueel ondermijningsbeeld.

Wat willen we bereiken?
Door integrale controles brengen we specifieke branches in beeld om zodoende onze informatiepositie te versterken.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Carol van Eert
Speerpunt is:
C1 Veiliger woon- en werkomgeving
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Gebrek aan capaciteit kan er voor zorgen dat prioriteiten anders worden gelegd en dat controles geen doorgang vinden.
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • We voeren zes integrale controles per jaar uit op het gebied van ondermijning (2026). Naast de integrale controles worden er ook ondermijningsoverleggen gehouden, waarin signalen wordt gedeeld en verrijkt.

We versterken de weerbaarheid van onze inwoners met het oog op ontwrichtende crises en geopolitieke dreiging.

Wat willen we bereiken?
Vanuit het opgezette Duurzame Netwerk Gemeente Rheden (gestart medio 2025) bouwen we aan een informeel netwerk waarbij diverse maatschappelijke partijen gezamenlijk hun rol en inzet bepalen in voorkomende situaties. De overheid kan dat niet alleen. Het streven is dat het informele netwerk de weerbaarheid op dorps-, wijk- en buurtniveau verbeterd. Ook zorgen we via voorlichtingsbijeenkomsten ervoor dat de inwoners voorbereid zijn op ontwrichtende crises, zoals natuurbranden, langdurig stroomuitval en cyberaanvallen.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Carol van Eert
Speerpunt is:
C1 Veiliger woon- en werkomgeving
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Voor dit thema is het van belang dat we alle lagen van bevolking weten te bereiken en dat zal een uitdaging worden, want niet iedereen wil dat.
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • Twee keer per jaar komt het Duurzame Netwerk Rheden bij elkaar (Als de bijeenkomsten twee keer bij elkaar zijn gekomen en elkaar vanuit vertrouwen en openheid te woord wordt staan)(Kosten:10.000). Het duurzame netwerk is een informeel netwerk van verenigingen, organisaties of andere personen die een bepaalde doelgroepen vertegenwoordigen. Dit netwerk denkt na over maatschappelijke ontwikkelingen en hierdoor verhogen we de weerbaarheid van onze inwoners op wijk-, dorp- en buurtniveau.

Wat mag het kosten?

Integrale veiligheid						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	3.107	3.201	3.598	3.598	3.598	3.598

1.2 Openbare orde en veiligheid	1.465	1.093	1.131	1.131	1.131	1.131
subtotaal	4.573	4.294	4.729	4.729	4.729	4.729
Baten						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	11	6	6	6	6	6
1.2 Openbare orde en veiligheid	468	21	21	21	21	21
subtotaal	479	27	26	26	26	26
Saldo van baten en lasten	-4.093	-4.267	-4.703	-4.703	-4.703	-4.703

Toelichting op financiële mutaties t.o.v. Kadernota 2026

Voor de VGGM (en als onderdeel daarvan de brandweer) is nu aansluiting gemaakt met het bedrag dat in de begroting 2026 van de VGGM staat. De raad heeft reeds ingestemd met de begroting 2026 van de VGGM op 24 juni 2025. De mutaties zitten voor het allergrootste deel in de verwerking van loon- en prijsaanpassingen (indexering) en voor een beperkt deel in het saldo van inkrimpingen c.q. uitzettingen van taken.

Programma Nieuwkomers

We willen dat nieuwkomers kansen krijgen geboden om zich te ontplooien en mee te kunnen doen in de Rhedense samenleving.
Wat willen we bereiken?
We willen nieuwkomers opvangen en daarbij kansen bieden om zich te ontplooien en mee te kunnen doen in de Rhedense samenleving. Daarbij creëren wij de juiste randvoorwaarden zodat mensen zelf regie op hun leven kunnen nemen en zinvol deel kunnen nemen aan de samenleving.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Gea Hofstede
Speerpunt is:
Overig
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Publieke opinie. Snelheid van realisatie van plekken.
Relevante beleidskaders:
Raadsbesluit Uitgangspunten voor opvang van vluchtelingen
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • We voldoen aan de ons opgelegde taakstellingen voor de opvang van asielzoekers, opvang van ontheemde Oekraïners en de huisvesting van statushouders (2025). * We realiseren gemeentelijke opvang voor asielzoekers. * We realiseren gemeentelijke opvang voor ontheemde Oekraïners. * We maken afspraken met de woningcorporatie voor de huisvesting van statushouders

Wat mag het kosten?

Nieuwkomers						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	9.802	16.862	14.062	0	0	0
subtotaal	9.802	16.862	14.062	0	0	0

Baten						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	14.842	18.862	14.062	0	0	0
subtotaal	14.842	18.862	14.062	0	0	0
Saldo van baten en lasten	5.040	2.000	0	0	0	0

Compliance

We handelen rechtmatig
Wat willen we bereiken?
We voldoen aan wet- en regelgeving in de uitvoering van onze taken: alle gemeentelijke processen en besluiten voldoen aan geldende wet- en regelgeving. Dit willen we in de basis goed borgen, daarnaast maken we daarnaast gebruik van (interne) controle achteraf om eventuele afwijkingen te ontdekken en hiervan te leren.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Dorus Klomberg
Speerpunt is:
Overig
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
We zetten in op risico gestuurde controles en controleren dus niet alles. Met steekproeven is er altijd een risico dat we iets missen, daarmee dekt deze beheersingsmaatregel het risico niet 100% af. We vangen dit risico zoveel mogelijk af door controle uit te voeren op de processen waar de grootste risico's liggen en daarbij gebruik te maken van representatieve steekproeven. We leven in een tijd dat er veel externe bedreigingen zijn en er diverse ontwikkelingen zijn in de te volgen wettelijke kaders. Tegelijkertijd is er beperkt capaciteit, wat het lastig maakt om grip te houden op deze ontwikkelingen, onze werkprocessen en daar een volledige controle bij uit te voeren. Dit vraagt een afweging voor de inzet van onze capaciteit, gericht op het beperken van de risico's. We gaan hiermee om door een bewuste afweging te maken voor de inzet van onze schaarse middelen.
Relevante beleidskaders:
• Verordening controle financiële beheer en organisatie (artikel 213 Gemeentewet) gemeente Rheden • Normenkader rechtmatigheid 2025 • Informatiebeveiliging beleid 2025-2027 • Boardletter 2024
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • Visueel inzicht in werkprocessen (2026-2027). We verkennen we een nieuwe werkwijze om werkprocessen visueel en feitelijk in kaart te brengen op basis van digitale sporen (proces mining). Hiervoor doen we in 2026 twee onderzoeken. Door deze methode leren we waar risico's en knelpunten zich in de praktijk écht voordoen. Dit helpt ons om interne audits in de toekomst gericht, effectiever en efficiënter uit te voeren. Denk aan het tijdiger signaleren van afwijkingen, het onderbouwen van risicogerichte steekproeven en het versterken van de lerende organisatie.

We werken effectief en efficiënt aan realisatie van strategische en operationele doelen.
Wat willen we bereiken?

Onderdeel van sturen op doelen is om (periodiek) te bepalen of we nog op koers liggen. Enerzijds gaat dit om het bereiken van resultaten die eenduidig meetbaar zijn en anderzijds om resultaten die abstracter zijn zoals de beleving van inwoners (zgn. maatschappelijk effect).
Uiteindelijk helpt dit ons ook om te zorgen dat we afdoende "In Control" zijn en middelen efficiënt en effectief worden ingezet om de beleidsdoelen te realiseren.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Dorus Klomberg
Speerpunt is:
Overig
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Vooraf is het complex om zeker te weten of een maatschappelijk effect daadwerkelijk met een resultaat wordt bereikt. Onze maatregel is dat we met de opzet die we voor de begroting hanteren, transparant maken welk effect we met het resultaat wilden bereiken zodat evaluatie naderhand mogelijk is.
Om goed te kunnen sturen op doelen is het belangrijk dat doelen specifiek en meetbaar zijn gemaakt door middel van indicatoren. Ook voor de controle op doelmatig en doeltreffendheid is het belangrijk om het doel helder en specifiek te benoemen. Mocht een doel ambigue zijn, dan is de consequentie dat de controle meer subjectief wordt.
Relevante beleidskaders:
• Verordening onderzoek doelmatigheid en doeltreffendheid van het door het college gevoerde bestuur van de gemeente Rheden (213a) • Onderzoeksrapporten rekenkamer
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • Integraal risicomanagement (2026). De inspanningen tot nu toe zijn gekoppeld aan de P&C cyclus en de daarbij horende P&C documenten enerzijds, en de aanpak voor de rechtmatigheidsverantwoording anderzijds. De komende jaren willen we verder gaan onderzoeken hoe we het in kaart brengen en bespreken van risico's meer onderdeel kunnen laten zijn van de dagelijkse werkzaamheden. • Rapportages (visualisaties) (2025-2027). In 2021 is achtereenvolgens onze visie op en plan van aanpak op datagedreven werken vastgesteld. In 2026 gaan we verder met het ontwikkelen van rapportages om beter te sturen op onze doelen. Het gaat hier om rapportages ter ondersteuning van uitvoering, management en bestuur. • Collegeonderzoeken (2025-2026). Belangrijke uitgangspunten voor de collegeonderzoeken – die worden uitgevoerd in het kader van de gemeentewet 213a – zijn het versterken van het leervermogen van de organisatie en het leggen van een betekenisvolle koppeling tussen strategisch beleid en uitvoering. We hebben in 2025 een werkwijze ontwikkelt en een onderzoek uitgevoerd, in 2026 passen we deze weer toe. Daarnaast benutten we de ervaringen om de aanpak verder te verfijnen. Ook zal in de 2026 de Verordening onderzoek doelmatigheid en doeltreffendheid worden bijgesteld.

Wat mag het kosten?

Bovenstaande doelen en resultaten worden vanuit de lopende begroting opgepakt. Er worden in deze begroting voor het *thema compliance* geen extra middelen aangevraagd.

Vastgoedportefeuille

Inkrimpen van de vastgoedportefeuille
Wat willen we bereiken?
Inkrimping volgens onze taakstelling waardoor onderhoudslasten structureel omlaag gaan en incidentele baten worden gegenereerd a 1 mln per jaar.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Dorus Klomberg
Speerpunt is:
Overig
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Afgestoten vastgoedobjecten zijn we definitief kwijt en kunnen niet meer worden ingezet voor de sociale basis of de energietransitie.
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • Verkopen realiseren van enkele gemeentelijke opstallen/percelen (2026-2028). De verkoop van enkele vastgoedobjecten is in voorbereiding. In 2026 moet door de verkoop een opbrengst van 1 mln worden gerealiseerd.

Onderhoud beperken: planmatig tot onderhoudsniveau 5 of 6 en preventief huidige niveau 's bestendigen
Wat willen we bereiken?
Voor het vastgoed van de gemeente gaat het onderhoud vanuit de gemeente naar het niveau van 5 (slecht) of 6 (zeer slecht) zolang de veiligheid of de wettelijke verplichting dat toelaat.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Dorus Klomberg
Speerpunt is:
Overig
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Onderhoud minimaliseren geeft verhoogd risico op stijging van correctief onderhoud en vervanging. Te overwegen is om het langjarig planmatig onderhoud eerder uit te voeren. Daarmee beperk je kosten van correctief onderhoud. De extra onderhoudslast hiervoor wordt geschat op ca. 90K per jaar.

Interne beheersing vastgoedmanagement is op orde
Wat willen we bereiken?
Zowel administratief als technische grip krijgen op onze vastgoedportefeuille zodat we tijdig onderhoud kunnen uitvoeren, kostprijs dekkend doorbelasten en ons maatschappelijk vastgoed optimaal benutten.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Dorus Klomberg
Speerpunt is:
Overig
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

De beperkte personele capaciteit is een risico. De opgaven die we te doen hebben (inkrimping vastgoed en minimaliseren onderhoud) vragen meer aandacht. Aandacht die ook nodig is voor het op orde brengen van de basis. Het risico is dat we hier incidenteel versterking op moeten inzetten. Dit risico schatten we nu in op 175K.

Afronden initiatiefase vernieuwing gemeentewerf

Wat willen we bereiken?

Besluitvorming en initiatiefase starten realisatie nieuwe gemeentewerf.

De verantwoordelijk portefeuillehouder is:

Dorus Klomberg

Speerpunt is:

D3 Verduurzaming maatschappelijk vastgoed

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?

Uitblijven besluitvorming waardoor proces te lang duurt. De huidige gemeentewerven vragen meer en groot onderhoud en correctief onderhoud neemt toe. Ook zijn de Arbotechnische omstandigheden op de grens van het toelaatbare.

Wat mag het kosten?

Vastgoedportefeuille						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.133	1.106	789	750	716	716
subtotaal	1.133	1.106	789	750	716	716
Baten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	492	442	1.644	1.644	1.644	644
subtotaal	492	442	1.644	1.644	1.644	644
Saldo van baten en lasten	-642	-664	856	894	928	-72

Toelichting op financiële mutaties t.o.v. Kadernota 2026

De baten op beheer overige gebouwen en gronden stonden eerst in programma 2 leefomgeving onder het taakveld/thema inrichting en beheer openbare ruimte. Deze zijn nu overgeheveld naar dit taakveld/thema.

Hoe meten wij onze prestaties?

Indicatoren per doel	Type indicator	Bron
Een klantgerichte en adequate dienstverlening aan inwoners, ondernemers en instellingen.		
Perceptie digitale dienstverlening	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	Rekenkamerrapport: methodiek
Waardering van de bereikbaarheid van de gemeente door inwoners	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	Instrumentarium van de Rekenkamer (tweejaarlijks onderzoek)
De inzet van structurele, inwoner- en overheidsparticipatie levert kwalitatief sterke plannen, projecten en beleid op.		

Indicatoren per doel	Type indicator	Bron
Interne participatieadviseur	Inspanningsindicator	manager
Subsidie opgenomen in nadere regels voor inwonersinitiatieven.	Resultaatindicator	Manager
Publicatie Participatieverordening	Inspanningsindicator	manager
Het veiligheidsgevoel van onze inwoners blijft tenminste gelijk aan afgelopen jaren		
Veiligheidsgevoel	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	Veiligheidsmonitor
We intensiveren en verbreden de samenwerking in de jeugdketen om eerder te signaleren en een sluitende aanpak te creëren.		
Convenant Veilig in en om de School	Resultaatindicator	Convenant
We zorgen voor een sluitende aanpak op het gebied van zorg en veiligheid.		
Aanpak voorkomen escaleren	Resultaatindicator	Aanpak
We vergroten de weerbaarheid van inwoners (van jong tot oud), bestuurders, medewerkers en ondernemers op het gebied van ondermijning en digitale veiligheid		
Voorlichtingsbijeenkomsten	Inspanningsindicator	Voorlichtingsbijeenkomst
We blijven onze informatiepositie verbeteren, zodat we beschikken over een actueel ondermijningsbeeld.		
Integrale controles	Inspanningsindicator	Integrale controle
We versterken de weerbaarheid van onze inwoners met het oog op ontwrichtende crises en geopolitieke dreiging.		
Bijeenkomst Duurzame Netwerk Rheden	Inspanningsindicator	bijeenkomst
We willen dat nieuwkomers kansen krijgen geboden om zich te ontplooiën en mee te kunnen doen in de Rhedense samenleving.		
Wettelijke taak opvang asielzoekers (Spreidingswet)	Inspanningsindicator	Wettelijke taken
Taakstelling opvang ontheemden Oekraïne (Tijdelijke Wet Oekraïne).	Inspanningsindicator	Wettelijke taken
Taakstelling huisvesting Statushouders (Huisvestingswet).	Inspanningsindicator	Wettelijke taken
We handelen rechtmatig		
Interne Audits	Resultaatindicator	-
Minimaal 2 snelkookpansessies rechtmatigheid	Resultaatindicator	-
Rechtmatigheidsverantwoording	Uitkomstindicator (maatschappelijk effect)	Jaarstukken
We werken effectief en efficiënt aan realisatie van strategische en operationele doelen.		
Minimaal 1 collegeonderzoek	Resultaatindicator	Rapport collegeonderzoeken
Alle doelen zijn voorzien van een maatschappelijk effect indicator	Resultaatindicator	Programmabegroting 2025-2028

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisatie:

- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM);

- Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen (GMR);
- Gelders Archief;
- Gemeenschappelijke regeling intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie De Connectie;
- Alliander N.V.;
- N.V. Bank Nederlandse Gemeenten.

In de paragraaf Verbonden Partijen geven we inzicht in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en de risico's.

Kosten totale programma

Tabel: Programmastaat 3 Bestuur & organisatie

3. Bestuur & organisatie						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten	44.158	50.710	49.130	36.275	36.366	37.366
Baten	131.965	138.665	140.205	125.746	123.077	123.164
Saldo van baten en lasten	87.807	87.955	91.075	89.470	86.710	85.798
Reserves						
Toevoeging	7.503	871	14	0	1.000	1.000
Onttrekking	3.096	0	0	0	0	0
Resultaat	83.400	87.084	91.061	89.470	85.710	84.798

Paragrafen

A. Lokale Heffingen

In de paragraaf lokale heffingen gaan we in op de ontwikkelingen van de verschillende belastingen en heffingen en de consequenties voor onze inwoners.

De algemene beleidskeuze is dat lokale belastingen en heffingen in 2026 voor de inwoner niet meer stijgen dan de jaarlijkse inflatie. De uitzondering hierop is de OZB. De gehanteerde inflatieontwikkeling is 2,7% voor 2026 zoals is opgenomen in de meicirculaire 2025 van het gemeentefonds (pbbp: prijs bruto binnenlands product).

De paragraaf lokale heffingen bestaat uit de volgende onderdelen:

- wettelijke bepalingen
- geraamde opbrengsten uit lokale heffingen
- ontwikkeling lokale lastendruk
- voorstel tariefaanpassingen (kostendekking heffingen)
- kwijtscheldingsbeleid

Wettelijke bepalingen

Gemeenten zijn beperkt in de belastingen die ze mogen heffen. Deze zijn limitatief opgesomd in de wet. Naast belastingen heft de gemeente rechten (leges) voor individuele diensten aan haar burgers. De tarieven van deze rechten dienen zo te worden gesteld dat de opbrengsten de kosten niet te boven gaan. De opbrengsten hebben een directe relatie met de kosten voor de dienstverlening (gebonden heffingen) en zijn daarmee maximaal 100% kostendekkend. Hierbij worden de direct en indirect toe te rekenen kosten en baten aan de prestatie (activiteit) toegerekend en vervolgens op grond van de geraamde aantallen 'omgeslagen' in een tarief, waarbij vervolgens een maximaal kostendekkend tarief ontstaat. Het gaat hierbij om rechten als afvalstoffenheffing en reinigingsrechten, rioolheffing, bouwleges en begraafrechten.

De opbrengst van de onroerende zaakbelasting wordt jaarlijks met in principe maximaal het verwachte inflatiepercentage verhoogd, tenzij de raad op voorstel van het college anders besluit. Ten aanzien van de secretarieleges wordt gestreefd naar 100% kostendekking. Echter, er wordt vanuit het Rijk voor bepaalde producten (paspoorten, rijbewijzen) een maximering van tarieven opgelegd waardoor de dekking aan verandering onderhevig is. Samenvattend:

Tabel: Uitgangspunten

Uitgangspunten tarievenbeleid lokale heffingen	100 % kostendekkend tarief	Jaarlijkse stijging op basis van inflatiepercentage	Andere uitgangspunten
Onroerendezaakbelastingen			X
Afvalstoffenheffing / reinigingsrechten	X		
Rioolheffing (en rioolaansluitrecht)	X		
Bouwleges	X		
Hondenbelasting		X	
Toeristenbelasting		X	
Forensenbelasting		X	
Secretarieleges	X		
Begraafrechten	X		

Geraamde opbrengsten uit lokale heffingen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de lokale heffingen voor 2026 en de vergelijking met de primitieve begroting 2025.

Tabel: Geraamde opbrengsten uit lokale heffingen

Opbrengsten lokale belastingen, heffingen en retributies (x € 1.000)	Netto 2025	Mutatie	Netto 2026	Kwijtschelding	Bruto 2026
Onroerende zaakbelastingen	13.425	1.917	15.342	6	15.348
Afvalstoffenheffing	4.665	1.394	6.059	175	6.234
Reinigingsrechten	49	0	49		49
Rioolheffing	5.754	242	5.996	180	6.176
Bouwleges	500	100	600		600
Toeristenbelasting	517	0	517		517
Forensenbelasting	89	0	89		89
Hondenbelasting	70	65	135	15	150
Secretarieleges	519	0	519		519
Begraafrechten	501	0	501	3	504
Marktgelden	9	0	9		9
Overige heffingen	77	0	77		77
Totaal	26.175	3.718	29.893	379	30.272

Ontwikkeling lokale lastendruk

De provincie Gelderland onderzoekt jaarlijks de ontwikkelingen van de lokale lasten per individuele gemeente en vergelijkt de lokale lastendruk van de gemeenten onderling. In onderstaand overzicht ziet u een vergelijking van de totale belastingdruk per inwoner en per belastingsoort voor diverse gemeenten in de regio over de jaren 2024 en 2025.

Tabel: Ontwikkeling lokale lastendruk

Gemeente	OZB		Afvalstoffen-heffing		Rioolheffing		Totale belastingdruk	
	2024	2025	2024	2025	2024	2025	2024	2025
<i>Provinciaal gemiddelde</i>	304	325	108	117	106	110	519	551
Gemeente								
Renkum	335	434	132	132	171	127	639	694
Arnhem	374	383	138	151	106	104	618	638
Brummen	326	335	84	89	164	169	573	593
Rheden	255	309	116	110	110	132	482	552
Zevenaar	328	333	91	104	113	115	532	552
Lingewaard	284	320	109	125	98	103	491	548
Duiven	258	302	123	140	96	98	477	541
Doesburg	217	250	138	159	119	127	474	536
Zutphen	298	307	131	135	78	82	508	525
Doetinchem	245	251	149	155	111	115	505	521
Bronckhorst	239	271	110	113	135	124	484	507
Westervoort	251	259	107	121	119	125	477	505

Rozendaal	279	281	119	127	92	88	489	496
Overbetuwe	204	227	128	148	51	101	383	476

Bron: Provincie Gelderland, <https://geldersefinancien.nl> d.d. 18-8-2025.

Ten opzichte van 2024 is er sprake van een stijging van de belastingdruk per inwoner door hogere lasten bij riool en OZB. De belastingdruk 2025 van de OZB ligt onder het Provinciale gemiddelde. De verwachting is dat door de stijging van de waarde van woningen, de tarieven voor OZB ook in 2026 onder het Gelderse gemiddelde blijven, er vanuit gaande dat andere gemeenten vergelijkbare stijgingen meenemen in hun tarieven. De tarieven 2025 voor afval zijn lager dan de tarieven voor 2024. Voor 2026 blijft het uitgangspunt voor afval en riool 100% kostendekking.

Voorstel tariefaanpassingen

Onderstaand wordt op grond van wettelijke bepalingen en beleidsuitgangspunten inzicht gegeven in de verwachte tariefbepaling voor 2026. Pas bij de vaststelling van de belastingverordeningen worden de tarieven definitief vastgesteld. Dit vindt plaats in de raadsvergadering van december 2025.

OZB

De begrootte OZB opbrengt is in de kadernota 2026 met 11,5% verhoogd. De inschatting is dat hiermee de lastendruk voor inwoners in 2026 niet boven het Gelderse gemiddelde uitkomt. Gezien de ontwikkelingen in het meerjarig financieel perspectief waaronder de meicirculaire is dit nog steeds een reële en proportionele verhoging van de gemeentelijke inkomsten.

Het tarief voor eigenaren stijgt in 2026 met een ander percentage dan 11,5%. Om de begrote inkomsten te realiseren stelt de raad het OZB tarief vast in de jaarlijkse wijziging van de belastingverordening aan het einde van het jaar. Voor 2025 is er een te laag tarief vastgesteld om de begroting te realiseren. Het OZB-tarief wordt beïnvloed door:

- De begrootte OZB opbrengsten vastgesteld in deze programmabegroting, met een stijging van 11,5%.
- De waardeontwikkeling van woningen en niet-woningen, met een stijging van 12,5% van woningen zoals vastgesteld per augustus 2025.
- Het aantal woningen en niet woningen inclusief de leegstand per 1-1-2025.

Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten

De totale te dekken kosten van de afvalstoffenheffing zijn als volgt opgebouwd:

Tabel: Totale te dekken kosten afvalstoffenheffing

Post	Kosten in 2025	Kosten in 2026
7.3 Afval	4.477.689	4.775.714
0.4 Overhead	86.318	50.000
0.5 Rente	7.365	4.910
0.64 Belastingen overig	110.000	110.000
0.8 Overige baten en lasten	-70.336	-70.336
2.1 Verkeer en vervoer	60.000	114.894
6.3 Inkomensregelingen	175.200	175.200
Btw compensatie	800.685	895.072

Totale kosten	5.646.921	6.055.454
Opbrengst heffingen	4.867.136	6.059.368
Inzet bestemmingsreserve	767.377	-
Totale dekking	5.634.513	6.059.368
Dekkingspercentage	100%	100%

Voor het belastingjaar 2026 zijn voor de kostentoerekening dezelfde uitgangspunten gehanteerd als in 2025.

M.b.t. afvalstoffenheffing en reinigingsrechten is er voor het jaar 2026 een stijging van 25% begroot. Daarnaast treedt de gemeente wat betreft de reinigingsrechten op als ondernemer, zodat over dit tarief nog 21% BTW berekend wordt.

Over de voorgaande belastingjaren ziet de ontwikkeling er als volgt uit:

Tabel: Ontwikkeling afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing	2023	2024	2025	2026	Verandering
Basisbedrag	38,57	38,57	38,57	38,57	0%
140 liter container	173,17	152,00	167,20	209,00	25%
180 liter container	220,91	194,96	214,46	268,08	25%
240 liter container	291,90	258,85	284,74	355,93	25%
Verzamelcontainer hoogbouw	173,17	152,00	167,20	209,00	25%

Tabel: Tarief reinigingsrecht

Reinigingsrecht	2025	2026	Verandering
Tarief	262,00	327,50	25%

Rioolheffing

De wet milieubeheer schrijft gemeenten voor een plan op te stellen voor de inzameling en het transport van afvalwater. Bij de tariefberekening heeft het geldende Gemeentelijk rioleringsplan als basis gediend.

De totale te dekken kosten van rioolheffing zijn als volgt opgebouwd:

Tabel: Totale te dekken kosten rioolheffing

Post	Kosten in 2025	Kosten in 2026
7.2 Riolering	2.867.327	3.142.736
0.4 Overhead	935.000	940.000
0.5 Rente	1.293.658	1.481.484
0.64 Belastingen overig	158.000	158.000
2.1 Verkeer vervoer(Bijdrage aan prod)	227.905	227.905
6.3 Inkomensregelingen	180.000	180.000
Btw compensatie	507.525	559.189
Totale kosten	6.169.415	6.689.314
Opbrengst heffingen	5.249.819	5.995.742
Inzet voorziening	919.596	693.572
Totale dekking	6.169.415	6.689.314
Dekkingspercentage	100%	100%

Voor het belastingjaar 2026 zijn voor de kostentoerekening dezelfde uitgangspunten gehanteerd als in 2025. De tarieven voor riolering stijgen met 15%.

In december 2022 is aan de raad ter vaststelling een nieuw rioolbeheerplan voorgelegd. Uitvoering van dat plan betreft o.a. het plegen van diverse rioolinvesteringen in de komende jaren. Dit leidt tot hogere (kapitaal)lasten die vanuit het geldende principe van 100% kostendekkendheid d.m.v. een verhoging van de tarieven verwerkt worden in de rioolrechten.

Naar aanleiding van de besluitvorming zijn de betreffende kapitaallasten (jaarschijven 2026 t/m 2029) en hogere opbrengsten rioolrechten verwerkt in voorliggende meerjarenbegroting.

Over de voorgaande belastingjaren ziet de ontwikkeling er als volgt uit:

Tabel: Ontwikkeling rioolheffing

Rioolheffing	2023	2024	2025	2026	Verandering
Eigenaar	70,89	74,43	78,15	89,87	15%
< 300 m3	126,50	132,83	139,47	160,39	15%
300 - 999 m3	357,94	375,84	394,63	453,82	15%
1000 - 9999 m3	2.956,55	3.104,38	3.259,60	3.748,54	15%
> 9999 m3	23.237,02	24.398,87	25.618,81	29.461,63	15%

Lijkbezorgingsrechten

Sinds 2011 is er sprake van een kostendekkend tarief. Ten opzichte van het belastingjaar 2025 blijkt er geen noodzaak tot een aanpassing van de tarieven voor het belastingjaar 2026.

Toeristenbelasting & Watertoeristenbelasting

Voor deze belastingsoort geldt de beleidslijn dat de tarieven jaarlijks worden aangepast aan de inflatiecorrectie. Het tarief van de watertoeristenbelasting is per overnachting het dubbele van het basistarief toeristenbelasting mobiele kampeeronderkomens. Pas bij de vaststelling van de belastingverordeningen worden de tarieven definitief vastgesteld.

De ontwikkeling van de toeristenbelasting staat in onderstaand overzicht vermeld.

Tabel: Tarieven toeristenbelasting

Toeristenbelasting	2025	2026	Verandering
Overnachtingen (vakantieonderkomens)	2,85	2,93	2,7%
Seizoenstandplaatsen	364,80	375,04	2,7%
Jaarstandplaatsen	434,91	447,12	2,7%
Overnachtingen (mobiele kampeeronderkomens)	2,40	2,46	2,7%
Seizoenstandplaatsen	307,20	314,88	2,7%
Jaarstandplaatsen	366,24	375,40	2,7%

De ontwikkeling van de watertoeristenbelasting staat in onderstaand overzicht vermeld.

Tabel: Tarieven watertoeristenbelasting

Watertoeristenbelasting	2025	2026	Verandering
Overnachtingen (basistarief)	4,80	4,92	2,7%

Forensenbelasting

Het basistarief van de forensenbelasting wordt gecorrigeerd met het jaarlijkse inflatiepercentage.

De ontwikkeling van de tarieven staat in onderstaand overzicht vermeld:

Tabel: Tarieven forensenbelasting

Forensenbelasting	2025	2026	Verandering
Basistarief	374,96	385,08	2,7%
Opslag	1,43	1,47	2,7%

Hondenbelasting

Vanaf 1 januari 2023 zijn de tarieven van de hondenbelasting kostendekkend om de uitgaven gerelateerd aan hondenbezit te kunnen betalen. De tarieven voor 2026 zijn met 2,7% geïndexeerd.

Tabel: Tarieven hondenbelasting

Hondenbelasting	2025	2026	Verandering
1e hond (basistarief)	40,20	41,29	1,09
2e hond	46,28	47,53	1,25
3e hond	52,35	53,76	1,41
4e hond	58,41	59,99	1,58
5e hond	64,36	66,10	1,74
Elke volgende meer	6,09	6,25	0,16
Kenneltarief	86,48	88,81	2,33

Leges

Voor de leges geldt het uitgangspunt dat de hiervoor in aanmerking komende producten gemiddeld kostendekkend worden geleverd. In december wordt middels een afzonderlijk raadsvoorstel aan de raad gevraagd akkoord te gaan met de legestarieven voor het komende begrotingsjaar.

Kwijtscheldingsbeleid

Rheden kent de mogelijkheid tot kwijtschelding van belastingen. Daarvoor is een kwijtscheldingsverordening opgesteld die in 2018 door de Raad is vastgesteld. De kwijtscheldingsverordening is opgesteld om een goed overzicht te hebben van de kaders. Voorheen was in diverse belastingverordeningen een artikel opgenomen over de kwijtschelding. Door alles in één verordening vast te leggen voorkomen we misverstanden in de uitvoering. Zeker nu de uitvoering van belastingen bij de Connectie is belegd.

Inwoners kunnen geheel of gedeeltelijk kwijtschelding krijgen voor de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Daarnaast is ook kwijtschelding mogelijk voor de leges van een ID-kaart, lijkbezorgingsrechten en voor de hondenbelasting (gedeeltelijk). Inwoners die één keer kwijtschelding kregen toegekend, krijgen vervolgens automatische kwijtschelding indien hun

financiële situatie niet is veranderd. Hierbij maken we gebruik van de gegevens van het Bureau InformatieDiensten Nederland (voormalig Stichting Inlichtingenbureau).

Voor het jaar 2026 verwachten we geen verhoging van de kwijtscheldingen t.o.v. de begroting 2025.

B. Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Algemeen

Om te kunnen beoordelen hoe de gemeente Rheden er financieel voorstaat, is het van belang om inzicht te hebben in de financiële positie en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er in financieel moeilijke tijden). Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre wij in staat zijn om mogelijke tegenvallers (de risico's) op te vangen zonder dat de uitvoering van het beleid in gevaar komt.

In voorliggende Programmabegroting 2026 / meerjarenbegroting 2027-2029 is een uitgebreid pakket aan ombuigingsmaatregelen opgenomen. Deze maatregelen vloeien voort uit de Kadernota en Programmabegroting 2025 en zijn noodzakelijk om een sluitende en solide (meerjaren)begroting op te kunnen stellen. Deze ombuigingen en de hieruit voortvloeiende verlaging van lasten en verhoging van inkomsten moeten in de komende jaren worden gerealiseerd. Er bestaat een risico dat de geraamde besparingen op onderdelen niet of deels tot stand zullen komen. In deze paragraaf houden we daar rekening mee.

Met behulp van financiële kengetallen, die betrekking hebben op de balans en de begroting, geven wij een beeld van onze financiële positie. Voor de beoordeling of een kengetal matig of goed is sluiten wij aan bij de richtlijnen van onze provinciale toezichthouder. Het weerstandsvermogen en de kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van onze financiële positie.

Voor een adequate bedrijfsvoering is het belangrijk dat we risico's en onzekerheden tijdig in beeld hebben en ze op een gestructureerde wijze beheersen. Deze paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing, die we bij de jaarrekening 2025 weer zullen actualiseren, is onderdeel van deze beheersing.

Risicomanagement

In voorliggende programmabegroting hebben we ook bij de programma's en paragraaf bedrijfsvoering aandacht voor risico's. Daarbij gaan we vooral in op mogelijke effecten op de beleidsrealisatie en bedrijfsvoering. Het risicoprofiel binnen de paragraaf Weerstandsvermogen ziet vooral toe op de belangrijkste financiële risico's die nog niet op een of andere wijze volledig zijn afgedekt. Hier kan sprake zijn van overlap, waardoor risico's zowel bij de beleidsdoelen als in deze paragraaf terugkomen.

Bij onderstaand onderdeel Risicoprofiel is een inventarisatie opgenomen van diverse ontwikkelingen met een mogelijk financieel risico.

Ons weerstandsvermogen (is de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en het risicoprofiel) drukken we uit in de weerstandsratio. De weerstandsratio is ten opzichte van de jaarrekening 2024 (laatste actualisatie) gestegen van 2,1 naar 2,3. Deze verbetering is het gevolg van een voordelige bijstelling van het risicoprofiel. In de hierna volgende onderdelen geven we een nadere toelichting op deze ontwikkeling.

Risicoprofiel

Ten opzichte van de jaarrekening 2024 is het risicoprofiel geactualiseerd. In onderstaande tabel zijn de risico's weergegeven.

Tabel: Risico-inventarisatie PB 2026

Risico-inventarisatie PB2026				
nr.	Risico	Kans	Financieel gevolg	aandeel
1	Het niet volledig realiseren van alle ingeboekte ombuigingen.	25%	2.000.000	22%
2	Mogelijke hogere uitgaven voor WMO en Jeugdzorg. De budgetten hiervoor blijven onder druk staan.	50%	1.750.000	19%
3	Bezuinigingsmaatregelen van het Rijk	50%	1.000.000	11%
4	Standaard risico met betrekking tot de Participatiewet: a) Hogere lasten dan begroot omdat het aantal uitkeringsgerechtigden minder hard daalt dan het landelijk gemiddelde. b) Tegenvallende inkomsten van het Rijk (BUIG-gelden).	50%	1.000.000	11%
5	Ontwikkeling algemene uitkering uit het gemeentefonds.	75%	500.000	5%
6	Kosten van personele inzet. Door nieuwe, vaak meer flexibele taken, is huidige personele inzet vaak niet voldoende. Dit i.c.m. krapte op arbeidsmarkt.	50%	500.000	5%
7	Aanvullende bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen / verbonden partijen i.v.m. mogelijke negatieve exploitatie.	25%	500.000	5%
8	Overheveling SPUK-uitkeringen naar gemeentefonds	50%	500.000	5%
9	Kosten voor klimaatopgave	50%	250.000	3%
10	Beheer openbare ruimte en vastgoed: mogelijke meerlasten als gevolg van prijsstijgingen bouwmaterialen en grondstoffen en door vertraging agv stikstofproblematiek .	50%	250.000	3%
11	Implementatie Omgevingswet	75%	250.000	3%
12	Minima- en armoedebeleid: hogere kosten agv economische ontwikkelingen	75%	250.000	3%
13	Overige risico's (stelpost)	10%	250.000	3%
Totaal risicoprofiel bij PB2026:			9.000.000	100%

Toelichting op de kolommen

De kolom "risico" bevat de omschrijvingen van risico's (gebeurtenissen) die kunnen leiden tot een (nadelig) financieel gevolg. De waarschijnlijkheid dat de omschreven risico's zich daadwerkelijk voordoen wordt getoond in de kolom "kans". Via de kolom "financieel gevolg" wordt getoond wat de financiële gevolgen zijn van het zich voordoen van het risico. Dit is een inschatting van het maximale financiële effect van het betreffende risico. De kolom "aandeel" geeft aan welk aandeel het betreffende risico heeft in het totaal van alle mogelijke financiële risico's. Zichtbaar is dat de top 5 risico's 69% uitmaken van alle mogelijke risico's.

Voor deze paragraaf merken we het totaalbedrag aan als risicoprofiel.

Ten opzichte van de jaarrekening 2024 (laatste bijstelling) is de omvang van het risicoprofiel afgenomen van afgerond € 9,85 miljoen naar € 9 miljoen. De top vijf posten lichten we hierbij kort toe.

1. Ombuigingen

In de Programmabegroting 2026 is in totaal € 10,7 miljoen aan ombuigingen opgenomen (verlagen uitgaven met 6,1 mln en verhogen inkomsten met 4,6 miljoen). We moeten ermee rekening houden dat niet alle ombuigingen volledig gerealiseerd zullen worden. Hiervoor nemen we een risicobedrag op van € 2 miljoen (250k hoger t.o.v. de jaarstukken 2024).

Beheersmaatregel: Ombuigingsmaatregelen concreet invullen door gerichte plannen en uitvoering van bijbehorende acties. Periodiek monitoren op realisatie en tijdig bijstellen indien nodig.

2. Hogere uitgaven voor WMO en Jeugdzorg

De zorgvragen blijven een onvoorspelbaar karakter dragen in wanneer zij zich gaan voordoen, wat de aard en duur ervan is en tot welk financieel beslag dit leidt. Over het boekjaar 2024 was enerzijds sprake van een financieel voordeel op de Wmo-uitgaven en anderzijds een nadeel op uitgaven Jeugdzorg. Bij het opstellen van de begroting 2025-2028 is een omvangrijk pakket ombuigingen opgenomen. In dit pakket zijn, vanaf 2026, substantiële bijstellingen / verlagingen van de budgetten Wmo en Jeugdzorg verwerkt. De budgetten blijven onder druk staan onder andere door het wegwerken van achterstanden. Vanwege de wettelijke zorgplicht en de afgesloten contracten met aanbieders tot en met 2026 is de beïnvloeding gering. In de voorliggende begroting zijn de budgetten voor jeugdzorg substantieel meerjarig verhoogd. Hierdoor lopen we minder risico op budgetoverschrijding (risicobedrag verlaagd met € 250k).

Beheersmaatregel: Monitoren, proactief acteren en indien nodig en mogelijk, maken van nieuwe keuzes in het proces en uitwerking van het koersdocument sociaal domein.

3. Bezuinigingsmaatregelen van het Rijk

Het ministerie van financiën heeft in augustus 2023 een ombuigingslijst opgesteld en deze lijst bevat een overzicht van mogelijkheden om rijksuitgaven te verlagen om daarmee de overheidsfinanciën te verbeteren. Dit overzicht van ombuigingen biedt technische ondersteuning voor politieke keuzes. In deze lijst zijn o.a. besparingen opgenomen m.b.t. de gemeentelijke financiën. Daarnaast heeft het demissionaire kabinet besluitvorming voor zich uitgeschoven, zoals stikstof, klimaat, druk op het zorgstelsel en veiligheid. Het nieuwe kabinet zal ook nieuwe keuzes moeten maken, zoals bijvoorbeeld het vrijmaken van middelen voor defensie. Al met al ontwikkelingen die naar verwachting zullen leiden tot een grillig verloop van de rijksfinanciën voor gemeenten.

In het risicoprofiel is hiervoor een bedrag van € 1.000k opgenomen (bedrag ongewijzigd t.o.v. de jaarrekening 2024).

Beheersmaatregel: Lobby richting het rijk via o.a. de VNG en (lokale) media.

4. Participatiewet

Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie. De bestaanszekerheid van inwoners met een laag inkomen staat onder druk. Het inkomensbeleid vanuit het Rijk blijkt ontoereikend; gemeenten moeten de negatieve effecten op inwoners opvangen. Het risicobedrag van € 1.000k is ongewijzigd t.o.v. de jaarrekening 2024.

Beheersmaatregel: Adequate toepassing van wettelijke regelgeving en gerichte inzet van re-integratiemiddelen. Monitoren op uitvoering en resultaten en tijdig bijsturen waar nodig en mogelijk.

5. Ontwikkeling algemene uitkering

Vanaf 2023 is het nieuwe verdeelmodel gemeentefonds ingevoerd. Gemeente Rheden is een zgn. nadeelgemeente. Vanaf 2027 is sprake van vervolgstappen m.b.t. het ingroeipad naar de nieuwe verdeling van het gemeentefonds. De huidige suppletie-uitkering voor Rheden (als onderdeel van

de algemene uitkering) bedraagt € 2,6 miljoen en zal in komende jaren (vanaf 2027) vanuit het Rijk (Min BZK) worden afgebouwd. Het tempo waarin dit gebeurt is nog ongewis. In de meicirculaire gemeentefonds 2026 wordt hierover meer info verstrekt.

We nemen hiervoor een risicobedrag op van € 500K (dit is € 500K lager t.o.v. de jaarrekening 2024, want in de meerjarenbegroting is rekening gehouden met afbouw van de suppletie-uitkering).

Beheersmaatregel: Lobby richting het rijk via o.a. de VNG en (lokale) media.

Mogelijke meerkosten n.a.v. omvorming Connectie (onderdeel van risico-nr. 7)

Voor 23 september 2025 staat het voorstel tot omvorming van de De Connectie geagendeerd. We moeten ermee rekening moeten houden dat de omvorming en wijziging in bekostigingssystematiek (van lumpsum naar kostprijsrekening) extra geld zal vragen.

Verwachting kosten bijzondere bijstand (risico-nr. 12)

Diverse ombuigingen (o.a. op het minimabeleid en de Wmo) hebben effect op de aanvragen bijzondere bijstand. Een deel van de voorzieningen voorliggend aan de bijzondere bijstand bestaat niet meer. Het is onontkoombaar dat de kosten bijzondere bijstand zullen toenemen. In 2026 monitoren we de kostenstijging. Aanvullend benodigd budget rapporteren we in de bestuursrapportage en de kadernota.

Stelpost overige risico's

In deze inventarisatie is een stelpost opgenomen voor diverse overige risico's. Bijvoorbeeld voor mogelijke rekeningtekorten, hogere exploitatielasten en kostenstijgingen bij projecten en grondcomplexen. Deze stelpost is ongewijzigd t.o.v. de jaarstukken 2024.

Beheersingsmaatregelen

Uit de beschrijving van de risico's kunt u opmaken dat diverse risico's grotendeels door ons niet te beïnvloeden zijn omdat ze buiten onze invloedssfeer liggen. Voor alle risico's geldt dat we sturen op die onderdelen waar we wel invloed op hebben (zgn. beheersing), dat is echter nog geen garantie dat de risico's zich niet voor zullen doen.

Het verder uitwerken en implementeren van beheersmaatregelen is onderdeel van het groeiproces om te komen tot een professioneel niveau van risicobeheersing. Onderdeel van dit proces is de 'Nota risicomangement' die door de Raad op 28-1-2025 is vastgesteld. Invulling geven aan deze nota draagt bij aan de gewenste professionaliseringslag.

Weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit kan op verschillende manieren worden bepaald. Feitelijk komen alle budgetten, ook vrije reserves of bestemmingsreserves waarvan de bestemming nog gewijzigd kan worden, in aanmerking voor de bepaling van de weerstandscapaciteit. Om praktische redenen worden in deze paragraaf alleen de (nog) niet geoormerkte budgetten meegenomen voor de bepaling van de weerstandscapaciteit, deze ziet er daarmee als volgt uit:

Tabel: Beschikbare weerstandscapaciteit

Dekkingen	Omvang
Algemene reserve (stand PB2026 01012026)	€ 21.391.568
Begrotingssaldo 2025 (stand 2e berap 2025)	pm
Mutaties AR o.b.v. bestuursrapportages 2025	€ -482.934
Incidentele begrotingsruimte	€ 45.000
Totale weerstandscapaciteit	€ 20.953.634

Algemene reserve (AR)

De AR - waarin opgenomen de risicoreserve - is de voornaamste post van de weerstandscapaciteit; hierop rusten geen nadere verplichtingen. Die verplichtingen zijn afgedekt via de diverse bestemmingsreserves.

Begrotingssaldo 2025

Het saldo van de door uw raad vastgestelde Begroting 2025 bedroeg € 135.000 voordelig en dit saldo wordt bij de 2e bestuursrapportage 2025, geagendeerd voor de raad van 23-9-2025, bijgesteld. In afwachting van de behandeling van deze rapportage is hiervoor een 'pm'-post opgenomen.

Mutaties AR o.b.v. bestuursrapportages 2025

Dit betreft de mutaties op de AR die opgenomen zijn in de bestuursrapportages 2025. De mutatie ad +/- € 482.934 is als volgt te specificeren:

- € 15.350 onttrekking t.b.v. hondenloopplek Laag-Soeren (raadsbesluit 17-12-2024)
- € 500.000 dotatie (amendement VPR bij 1e berap 2025, raadsbesluit 1-7-2025)
- € 967.584 onttrekking t.b.v. project nieuwe gemeentehuis (RIB 16-6-2025).

Bovenstaande mutaties zijn verwerkt in de 2e berap 2025.

Incidentele begrotingsruimte

In de begroting 2026 is voor onvoorziene incidentele lasten een budget van € 45.000 geraamd. Dit bedrag is vrij beschikbaar en onderdeel van de weerstandscapaciteit.

Onbenutte belastingcapaciteit

Bestaand beleid is dat er bij afval en riool al naar 100% kostendekkendheid wordt gestreefd. Ten aanzien van de onbenutte belastingcapaciteit gaat het dan vooral over de onroerende zaakbelastingen (OZB). Hiervoor geldt als huidig uitgangspunt dat de opbrengst van de OZB jaarlijks met maximaal het verwachte inflatiepercentage wordt verhoogd, tenzij de raad anders besluit al dan niet op voorstel van het college. Om die redenen wordt de onbenutte belastingcapaciteit bij de berekening van de weerstandscapaciteit buiten beschouwing gelaten.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en het risicoprofiel. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in de weerstandsratio.

Tabel: Weerstandsratio

Weerstandsratio	Begroting 2025
Totale weerstandscapaciteit	€ 20.953.634
Risicoprofiel	€ 9.000.000
Weerstandsratio	2,3

Voor een nadere duiding van de ratio kan onderstaande normtabel worden gehanteerd.

Tabel: specificatie weerstandsratio

Weerstandsratio	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 - 2,0	Ruim voldoende
1,0 - 1,4	Voldoende
0,8 - 1,0	Matig
0,6 - 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Conclusie

Ten opzichte van de jaarrekening 2024 (laatste actualisatie) is het totaalbedrag risicoprofiel afgenomen (van € 9,9 naar € 9,0 miljoen) en is de weerstandscapaciteit licht afgenomen (van € 21 naar € 20,9 miljoen). Hierdoor is de weerstandsratio ten opzichte van de jaarrekening 2024 gestegen van 2,1 naar 2,3. Deze verbetering is het gevolg van een verlaging van het risicoprofiel.

Op basis van bovenstaande normtabel kan deze score als 'uitstekend' worden gekwalificeerd. Dit is conform het streven zoals opgenomen in (de toelichting bij artikel 22 van) de vigerende Financiële verordening. Het is van belang om het weerstandsvermogen op peil te houden en ervoor te zorgen dat de score minimaal uitkomt op een score van 'ruim voldoende'. Hiertoe is het zaak om in komende jaren in te blijven zetten op beheersmaatregelen als onderdeel van risicomanagement en om rekeningoverschotten te realiseren.

Financiële Kengetallen

De financiële positie van de gemeente is onder meer te beoordelen aan de hand van een aantal financiële kengetallen. Om ook de vergelijkbaarheid tussen gemeente te bevorderen zijn er met ingang van 2015 door het BBV een vijftal voorgeschreven. De betreffende kengetallen zijn hieronder opgenomen en nader toegelicht.

Tabel: Verloop van de kengetallen

Financiële kengetallen	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Netto schuldquote	75%	87%	68%	87%	91%	90%
Netto schuldquote voor alle verstrekte leningen	71%	83%	64%	83%	87%	86%
Solvabiliteitsratio	14%	12%	12%	11%	11%	12%
Kengetal grondexploitatie	-2,0%	0,0%	-2,0%	-2,0%	-2,0%	-2,0%
Structurele exploitatieruimte	1,1%	0,8%	-1,4%	0,1%	0,0%	-0,9%
Belastingcapaciteit	92%	92%	98%	98%	98%	98%

Toelichting

Netto schuldquote en Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Normaal ligt de netto schuldquote van een gemeente tussen 0% en 90%. Als de netto schuldquote tussen 90% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog (oranje). Hij moet niet verder stijgen. Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de gemeente in de gevarenzone (rood). Het bestuur moet er werk van maken om de schuld te verlagen. (Bron: VNG -website).

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio wordt berekend door het totale eigen vermogen te delen door het totaal van de passiva.

De structurele exploitatieruimte dient om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een percentage van 0% betekent een sluitende begroting, een positief percentage wil zeggen dat er begrotingsruimte is. Feitelijk biedt het financieel meerjarig perspectief bij de begroting een betere indicatie.

Het kengetal grondexploitatie kan een grote invloed op de financiële positie van een gemeente hebben (zowel positief als negatief). Dit kengetal geeft een indicatie van het relatieve belang van

de grondexploitatie. Het percentage is de waarde van bouwgronden in relatie tot de totale baten exclusief de reserves. De jaarlijkse actualisatie van de grondexploitatie geeft overigens een concreter beeld van het verwachte verloop van grondexploitaties.

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen kan worden gerelateerd aan de totale woonlasten. De woonlasten worden bepaald aan de hand van de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde. Overigens zegt dit percentage niets over de feitelijke onbenutte belastingcapaciteit, dat is immers een politieke keuze (zie ook de passage hierover bij de weerstandscapaciteit op de vorige pagina's).

Beoordeling van de kengetallen

Net zoals bij de bepaling van de weerstandscapaciteit gelden er ook voor deze kengetallen geen harde voorgeschreven normen. Door de Provincie Gelderland is wel een indeling in drie categorieën opgegeven als richtinggevend voor de beoordeling. Aan de categorieën wordt in principe geen kwalificatie gegeven, omdat normering in eerste instantie door de gemeente zelf dient plaats te vinden. Wel kan er worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest. Eén afzonderlijk kengetal zegt niet alles, de kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden gezien. In onderstaande tabellen is een en ander weergegeven.

Tabel: Ontwikkeling financiële positie

Handreiking beoordeling	Categorie A (minst risicovol)	Categorie B	Categorie C (meest risicovol)
Netto schuldquote	< 90 %	90 - 130 %	> 130 %
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90 %	90 - 130 %	> 130 %
Solvabiliteitsratio	> 50 %	20 - 50 %	< 20 %
Structurele exploitatieruimte	BEGR en MJB > 0 %	BEGR of MJB > 0 %	BEGR én MJB < 0 %
Grondexploitatie	< 20 %	20 - 35 %	> 35 %
Belastingcapaciteit	< 95 %	95 - 105 %	> 105 %

Conclusie

De netto schuldquote 2026 bedraagt 68% en valt daarmee in categorie A, maar komt in 2028-2029 rond de 90% en daarmee in categorie B terecht. De solvabiliteitsratio blijft stabiel ten opzichte van de vorige begroting (PB2025: 12%) en is nog steeds minder dan 20%.

Om zowel de schuldquote als de solvabiliteitsratio te verbeteren, is het zaak om ons vreemd vermogen te verminderen en onze algemene reserve op te hogen. Van belang daarbij is om de geplande investeringen minder te gaan financieren door het afsluiten van leningen. Daarvoor is het nodig om structurele begrotingsruimte (overschotten) te creëren, zodat toekomstige kapitaallasten gedekt kunnen worden vanuit de reguliere exploitatie. Op die manier zorgen we voor een betere verhouding tussen ons eigen en vreemd vermogen en daarmee voor een verbetering van onze financiële positie. Een toename van de algemene reserve (door realisatie van rekeningoverschotten) zal moeten leiden tot verbetering van onze vermogenspositie.

De structurele exploitatieruimte is in het eerste en laatste begrotingsjaar licht negatief. Dit toont aan dat het noodzakelijk is om scherpe keuzes te (blijven) maken en te sturen op een begroting die in balans is. Het kengetal grondexploitatie is stabiel (categorie A). De belastingcapaciteit is als gevolg van de gestegen belastingtarieven verschoven naar categorie B.

C. Onderhoud Kapitaalgoederen

De gemeente heeft de verantwoordelijkheid voor het beheer van de openbare ruimte. De openbare ruimte bestaat uit verschillende kapitaalgoederen (wegen, riolering, groen, openbare verlichting, sport- en speelvoorzieningen en wegmeubilair) welke dienen te worden onderhouden om de continuïteit te kunnen waarborgen.

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in het beleidskader en de financiële consequenties van het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte.

Het onderhoud van de kapitaalgoederen wordt zoveel mogelijk in samenhang met de diverse projecten uitgevoerd in integrale projecten.

Wettelijke eisen en informatievoorziening

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn de bepalingen opgenomen waaraan de verslaglegging inzake het onderhoud kapitaalgoederen moet voldoen. In de 'financiële verordening gemeente Rheden' zijn eveneens bepalingen opgenomen. Daarbinnen zijn met name Artikel 12 van het BBV en Artikel 18 lid 1 en 2 van de Financiële verordening van belang. In de uitwerking van deze paragraaf zijn deze bepalingen als uitgangspunt gehanteerd.

Openbare ruimte

De gemeenteraad heeft in 2025 de Nota Kapitaalgoederen 2026-2030 vastgesteld. De Nota Kapitaalgoederen is de integrale vertaling van de (politieke) visie en het vastgestelde beleid van de gemeente op de openbare ruimte tot een financieel, technisch en kwalitatief uitgangspunt voor de beheerplannen. In 2025 worden onderliggende beheerplannen geactualiseerd.

Aan de hand van de Nota Kapitaalgoederen 2026-2030 met de daar onderliggende beheerplannen zal de organisatie beter kunnen inspelen op kansen, ontwikkelingen en risico's.

Het is noodzakelijk om in een vroegtijdig stadium inzicht te hebben in de uit te voeren gemeentelijke projecten in de openbare ruimte. Hierdoor is het mogelijk de afzonderlijke plannen van de diverse disciplines op elkaar af te stemmen en prioriteiten hierin te stellen. Een dergelijke afstemming maakt uitvoering van integrale projecten mogelijk.

Integrale uitvoering betekent per definitie dat bepaalde werkzaamheden vervroegd of vertraagd worden uitgevoerd ten opzichte van de optimale technische en financiële planning van de afzonderlijke disciplines. Op termijn (cyclische onderhoudsperiode) nivelleert echter dit verschil. Een integrale planning ("werk met werk maken") heeft uit financieel en maatschappelijk oogpunt de voorkeur.

Ontwikkelingen

De vraag naar uitvoerend personeel, bouwmaterialen en grondstoffen stijgt, waardoor we verwachten dat de prijzen verder door stijgen. In 2026 is de prognose dat de prijzen verder gaan stijgen. In de begroting van 2026 is er rekening gehouden met een stijging.

Hieronder wordt per onderwerp ingegaan op kerncijfers, het beleidskader en ontwikkelingen. Indien van toepassing worden ook eventuele risico's genoemd.

Riolering en water

Tabel: Kerncijfers riolering en water

Aspect	Hoeveelheid
Riolering:	246.022 m ¹
Infiltratieriool:	23.190 m ¹
Persleiding:	36.303 m ¹

Kaders

Met de komst van de omgevingswet is de wettelijke verplichting voor het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) komen te vervallen. Artikel 3.14 van de Omgevingswet bepaalt wel dat de gemeente een (onverplicht) gemeentelijk rioleringsprogramma vast kan stellen.

Water en riolering zijn verweven met onze omgeving. We hebben de openbare ruimte nodig voor een goed, toekomstbestendig stedelijk waterbeheer. Anderzijds is water en riolering nodig om de omgeving goed te laten functioneren. De afvalwaterketen moet bijdragen aan een goede, schone en prettige werk- en leefomgeving met als belangrijk doel de volksgezondheid.

In december 2022 is het Watertakenplan Olburgen 2023-2027 vastgesteld door de Raad. De nota kapitaalgoederen 2026-2029 is door de Raad vastgesteld in juni 2025. In 2026 werken we conform het Watertakenplan Olburgen, de nota kapitaalgoederen en het onderliggende beheerplan riolering.

Uit te voeren in 2026

- Uitvoeren geplande maatregelen uit het Watertakenplan Olburgen 2023-2027.
- Uitvoering geven aan de integrale investeringsprojecten.

Ontwikkelingen

Het klimaat heeft grote invloed op het water- en rioolbeheer en op de inrichting en het beheer van de openbare ruimte. In de Deltaplan Ruimtelijke adaptatie (DPRA) hebben alle overheden samen de ambitie vastgelegd om Nederland voor 2050 zo goed mogelijk klimaatbestendig en waterrobuust in te richten. Dat het klimaat verandert staat vast, maar het is nog onzeker hoeveel en hoe groot de effecten op het beheer zullen zijn. We nemen klimaatadaptie structureel mee in onze opgaven.

Wegen

Tabel: Kerncijfers wegen

Aspect	Hoeveelheid
Asfalt	1.117.439 m ²
Elementen	1.288.245 m ²
Beton	89.044 m ²
Overig	44.261 m ²

Kaders

De gemeenteraad heeft in 2025 de Nota Kapitaalgoederen 2026-2030 vastgesteld. De Nota Kapitaalgoederen is de integrale vertaling van de (politieke) visie en het vastgestelde beleid van de gemeente op de openbare ruimte tot een financieel, technisch en kwalitatief uitgangspunt voor de beheerplannen. In 2026 werken we conform de nota kapitaalgoederen en het onderliggende beheerplan wegen.

Planning uit te voeren in 2026

- Groot onderhoud conform jaarplanning;
- Klein onderhoud conform jaarplanning (klachtenonderhoud maakt hier deel van uit, uitvoering deels door Buurtbeheer gemeente Rheden deels door aannemers);
- Uitvoering geven aan de integrale investeringsprojecten vanuit met name het Watertakenplan Olburgen 2023-2027.
- Regulier onderhoud (vegetatiebestrijding en vegen)

Openbare Verlichting

Tabel: Kerncijfers openbare verlichting

Aspect	Hoeveelheid
Lichtmasten	7.044 stuks
Armaturen	7.351 stuks
Lichtbronnen	7.472 stuks

Planning uit te voeren in 2025

Implementatie van het in 2021 vastgestelde beleidsplan openbare verlichting. Hierbij gaan we voor een duurzamer beheer van onze OVL en gaan we door met het verdere verlaging van het energieverbruik van de OVL.

- In 2025 is circa 87 % van de gemeente Rheden in duurzame energiebesparende verlichting ten opzichte van 83 % in 2024. Tevens gaan we verder met de uitrol naar 100% duurzame verlichting wat we uiterlijk in 2031 gerealiseerd willen hebben;
- Klein en groot onderhoud conform jaarplanning (klachtenonderhoud maakt hier deel van uit, uitvoering door aannemer);
- Uitvoering, zover van toepassing, geven aan de integrale investeringsprojecten zoals aangeven bij water en riolering.

Risico's

Door het uitvoeren van de grootschalige vervanging zijn de risico's teruggebracht naar het geringe niveau van een defecte lamp. Wel zien we meer en meer dat het (verouderde) net van Liander storingen veroorzaakt waardoor het lijkt alsof de verlichting stuk is maar de oorzaak in het net moet worden gezocht.

Ontwikkelingen

De armaturen en masten die worden vervangen zijn vanaf 2021 100% circulair. Vanwege de vervanging is er een besparing op energieverbruik te verwachten voor 2026.

Groen en spelen

Tabel: Kerncijfers groen en spelen

Aspect	Hoeveelheid
Openbaar groen	169 ha
Bomen (in de openbare ruimte)	14.485 st
Speelplaatsen	102 st
Speeltoestellen	522 st

Kaders

De gemeenteraad heeft in 2025 de Nota Kapitaalgoederen 2026-2030 vastgesteld. De Nota Kapitaalgoederen is de integrale vertaling van de (politieke) visie en het vastgestelde beleid van de gemeente op de openbare ruimte tot een financieel, technisch en kwalitatief uitgangspunt voor de beheerplannen. In 2026 werken we conform de nota kapitaalgoederen en het onderliggende beheerplan groen en beheerplan spelen.

Uit te voeren in 2025

- Uitvoering geven aan de integrale projecten vanuit met name het Watertakenplan Olburgen 2023-2027.
- Op basis van inspecties en meerjaren-onderhoudsplanung wordt per jaar een jaarprogramma groen en spelen uitgevoerd.
- Uitvoering geven aan het speelbeleid Buiten spelen en sporten in Rheden 2022-2026.

Ontwikkelingen

In 2026 continueren wij het proces om ons openbaar groen klimaatbestendiger in te richten en beheren. Het proces richt zich op gebruik van plantsoorten en het verwerken van groenafval. Duurzaamheid en circulariteit hangen hiermee samen.

Een ontwikkeling die we de laatste jaren zien is de toename van het groenareaal. Dit heeft meerdere oorzaken. Nieuwbouw, minder verharding en percelen die uit de pacht komen.

Gebouwen

Tabel: Gebouwen

Soort	Locatie	Adres
1 Beleidsvolgend vastgoed		
Sport		

	Sporthal De Dumpel	Gruttostraat 14 Velp
	Gymzaal Jan Luijkenlaan	Jan Luijkenlaan 2-a Velp
	Sporthal De Hangmat	IJsselsingel 9 Rheden
	Openluchtbad Rheden	IJsselsingel 9 Rheden
	Gymzaal Bloemershof	Burg. Bloemerstraat 3 Dieren
	Sporthal Theotorne	Ericaplein 3 Dieren
	Gymzaal Huijgenslaan	Huijgenslaan 44 Dieren
	Biljoenbad	Gruttostraat 3 Velp
	WIK gebouw	IJsselsingel 95 Rheden
Onderwijs		
	De Kameleon (in MFA Het Kasteel)	Bronkhorstenstraat 2 Velp
	Anne Frankschool (in MFA Nieuw Bergstein)	Binnenweg 40-a Ellecom
	Hart van Stenfert	Van Limburg Stirumstraat 29 Dieren
Dorpshuizen		
	MFA Het Kasteel	Heeckerenstraat 201 Velp
	MFA Van Voorthuijsenschool	Schoolstraat 12 Velp
	MFA Nieuw Bergstein	Binnenweg 40-a Ellecom
	MFA De Oase	Ericaplein 1 Dieren
Cultuur		
	De Bundel - (Bibliotheek Dieren)	Ericaplein 5 Dieren
	Den Heuvel 32 (Bibliotheek Velp)	Den Heuvel 32 Velp
	Openluchttheater De Pinkenberg	Kluizenaarsweg 4 Rozendaal
	Muziektent Velp	Overbeeklaan 7 Velp
	Muziektent Rheden	Havelandseweg 90 Rheden
	Muziektent Ellecom	Binnenweg 40c Ellecom
	Muziektent Spankeren	Kerkplantsoen 2 Spankeren
	Muziektent Laag-Soeren	Bosrichterlaan 1 Laag-Soeren
Parkeren		
	Parkeergarage Dieren	Harderijkerweg 2 Dieren
Brandweer		
	Brandweergarage Velp	Noorder Parallelweg 21 Velp
	Brandweergarage Rheden	Worth Rhedenseweg 66 Rheden
	Brandweergarage Dieren	Burg. Bloemerstraat 1 Dieren
Cultureel erfgoed		
	Kerktoeren NH-kerk Oude Jan Velp	Kerkstraat 56 Velp
	Kerktoeren NH-kerk Rheden	Dorpsstraat 51 Rheden
	Kerktoeren NH-kerk Ellecom	De Friedhof 6 Ellecom
	Kerktoeren NH-kerk Spankeren	Kerkweg 2 Spankeren
	Poort Overbeek	Overbeeklaan ong. Velp
	Gemaal De Volharding	Lathumseweerweg 2 Velp
	Emmapyramide Velp	Kluizenaarsweg ong. Rozendaal
	Veerwachtershuisje Dieren	Aan 't Veer 1 Dieren
	Israëliische begraafplaats	Bernard Zweerslaan 1 Dieren
	Priesnitzmonument	Priesnitzlaan 25 Laag-Soeren
2 Eigen huisvesting		
	Gemeentehuis De Steeg	Hoofdstraat 3 De Steeg
	Gemeentewerf Velp	Biljoen 8-10 Velp

	Gemeentewerf Dieren	Meidoornlaan 2 Dieren
	Begraafplaats Heiderust	Lentsesteeg 21 Rheden
	Begraafplaats Imboslaan	Imboslaan 63 Dieren
	Begraafplaats Harderwijkerweg	Harderwijkerweg 3 Dieren
3 Overig vastgoed		
	Woning Heiderust	Lentsesteeg 21 Rheden
	Koepel De Kaap	Beekhuizeneweg 2 Rheden
	Woning Sportpark	IJsselsingel 89 Rheden
	Woning Sportpark	Adm. Helfrichlaan 97 Dieren
	Bedrijfsruimte	Adm. Helfrichlaan 97-a Dieren
	Woning	Kappersweg 1 Spankeren
	Woonwagenstandplaats	Van Aldenburglaan 38 De Steeg
	Woonwagenstandplaats	Van Aldenburglaan 40 De Steeg
	Bedrijfspan	Stationsplein 32 Dieren
	Bedrijfspan	Spoorstraat 56 Dieren
	Woning	Jan Luijkenlaan 2 Velp
	Bedrijventerrein	Markweg 10 Velp

Onderhoud vastgoed

Er wordt voor het planmatig onderhoud gewerkt volgens een meerjarenonderhoudsplan. Het onderhoud is aanbesteed zodat de continuïteit en de kwaliteit van het onderhoud gewaarborgd blijft. Er vindt jaarlijks een actualisatie plaats van de verkochte en nieuwe panden in de vastgoedportefeuille, de richtinggevende onderhoudsniveaus met tevens een jaarlijkse actualisatie van de onderhoudsbudgetten. De realisatie van de doelstelling zoals geformuleerd in de paragraaf bedrijfsvoering worden op die manier in de komende jaren in het meerjarenonderhoudsplan verwerkt.

D. Financiering

In de paragraaf financiering wordt de financieringsfunctie uiteengezet. In de financiële verordening is opgenomen dat het college zorg draagt voor de uitoefening van de financieringsfunctie. De kaders daarvoor zijn vastgelegd in het treasurystatuut, vastgesteld in 2014.

Deze paragraaf bevat o.a. de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille en geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente wordt toegerekend. Daarnaast geeft het inzicht in de financieringsbehoefte van de gemeente.

In deze paragraaf zijn de volgende onderdelen opgenomen:

- Algemene ontwikkelingen
- Doelstelling van de treasuryfunctie
- Risicobeheer treasuryfunctie
- Beleid inzake financiering en financieringspositie
- Rentemethodiek

Algemene ontwikkelingen

Rente ontwikkeling

De rente op de geld- en kapitaalmarkt wordt voornamelijk bepaald door het beleid van de centrale banken. De rente is vanaf 2022 weer gestegen, de verwachting is dat de rente in 2026 op het niveau van 2025 zal blijven. Voor de renteberekening 2026 is hier van uitgegaan.

Langlopende leningen

In maart 2026 zal een langlopende lening, afgesloten in 2021, aflopen. Deze zal voor het volledige bedrag ad € 15.000.000 worden geherfinancierd. Er is rekening gehouden met extra rentelasten met ingang van maart 2026 in verband met een gestegen rentepercentage ten opzichte van 2021. De overige langlopende leningen lopen door en hiervoor is in 2026 geen herfinanciering benodigd. Met deze financieringsportefeuille voor langlopende leningen voldoet de gemeente aan de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet is het maximale bedrag dat de gemeente met kort geld mag lenen.

Kasgeldleningen

Voor kortlopende financieringsbehoefte kan de gemeente een kasgeldlening afsluiten. In de huidige situatie wordt bij een kasgeldlening een lagere rente gehanteerd.

Omslagrente

Als gevolg van de opgelopen rente bij langlopende leningen is de omslagrente in de begroting 2026 berekend op 1,933%. Zie voor een nadere toelichting het onderdeel "Rentemethodiek".

Doelstelling treasuryfunctie

Aantrekken van middelen

Bij het aantrekken van middelen wordt gestreefd naar het optimaliseren van de renteresultaten en het beperken van renterisico's. De looptijd van nieuw aan te trekken leningen worden afgestemd op de actuele rente ontwikkeling en de verwachte liquiditeitsbehoefte.

Verstreking van leningen en garantstellingen

Ingevolge de Wet FIDO kan de gemeente slechts leningen en garanties verstrekken ten behoeve van de uitoefening van de publieke taak. De gemeente Rheden hanteert bij het verstrekken van leningen uit hoofde van de publieke taak de volgende uitgangspunten:

- a) de activiteit waarvoor een lening of garantie wordt gevraagd dient bij te dragen aan de realisering van één of meerdere voor de gemeente Rheden maatschappelijk relevant geachte doelstellingen, blijken uit beleidsplannen en/of de begroting;
- b) de kredietrisico's dienen aanvaardbaar te zijn. Het college zal hiervoor een schriftelijk advies vragen van een intern- en/of extern financieel deskundige over de kredietwaardigheid van de aanvrager;
- c) de aanvrager heeft schriftelijk verklaard dat de benodigde financiering niet kon worden verkregen bij derden in de vorm van subsidies etc.;
- d) de aanvrager heeft schriftelijk aangetoond in het bezit te zijn van alle eventueel voor de activiteit noodzakelijke (publiekrechtelijke en onherroepelijke geworden) vergunningen en eventueel benodigde privaatrechtelijke toestemmingen;
- e) de aanvrager verleent medewerking aan de door de gemeente geëiste voorwaarden, waaronder de lening c.q. garantstelling tot stand zal komen. Deze voorwaarden betreffen onder meer de beperking van de financiële risico's voor de gemeente, onder meer door het -zo mogelijk- vestigen van een zakelijk zekerheidsrecht (b.v. hypotheekrecht), een looptijd van de lening of garantstelling van maximaal 15 jaar na ondertekening van de overeenkomst, een vooraf bepaald aflossingsschema en de informatieplicht bij het niet nakomen van de betalingsplicht;
- f) het college verleent geen medewerking aan een aanvraag voor een lening of garantie van een winst beogende (commerciële) instelling, als bedoeld in artikel 2 van de Wet op de Vennootschapsbelasting. In bijzondere omstandigheden, dan wel onbillijkheden van overwegende aard, kan het college van deze voorwaarde afwijken;
- g) voor het begrotingsjaar 2026 wordt uitgegaan van een maximale hoofdsom van leningen en garanties van € 1.000.000 welke door het college mag worden aangegaan. Het is het college niet toegestaan om dit budget te overschrijden, zonder instemming van de raad.

We nemen, gelet op bovengenoemde voorwaarden, een beslissing of we zullen meewerken aan het verstrekken van een lening of een garantie. We stellen de aanvrager van de lening of garantstelling schriftelijk in kennis van (de argumenten van) het genomen besluit. Uw raad zal vooraf in kennis worden gesteld bij het verstrekken van leningen of garantstellingen voor een bedrag hoger dan € 250.000 per aanvraag. We zullen in deze gevallen in onze besluitvorming de zienswijze van de raad meenemen.

Risicobeheer treasuryfunctie

Hieronder wordt een analyse gegeven van de risicoaspecten die verbonden zijn aan de uitvoering van de treasuryfunctie binnen de gemeente Rheden. Wij gaan daarbij in op de renterisico's, kredietrisico's, en debiteurenrisico's.

Renterisico's

Voor het renterisicobeheer worden de normen gehanteerd conform de Wet FIDO. Het gaat hierbij om de kasgeldlimiet, waarbij een beperking wordt opgelegd aan de omvang van de netto vlottende schuld én de renterisiconorm. De renterisiconorm bepaalt het maximum aan leningen met een rente typische looptijd van één jaar of langer die geherfinancierd moeten worden of waarvan de rente herzien moet worden. Deze normen zijn ingesteld om de invloed van rentewijzigingen op het resultaat te beperken. Hieronder wordt een berekening gegeven van de *kasgeldlimiet* en de *renterisiconorm*.

Tabel: Berekening kasgeldlimiet

Post (bedragen x € 1.000)	2026
Begrotingstotaal (bedrag)	185.786
Toegestane kasgeldlimiet (percentage)	8,5%
Kasgeldlimiet (bedrag)	15.792

De kasgeldlimiet geeft de maximale omvang van de netto vlottende schuld aan. De netto vlottende schuld is het saldo van rekening courant kredieten en tegoeden, het kasgeld en de opgenomen gelden met een oorspronkelijke rente typische looptijd van korter dan één jaar.

Indien 3 kwartalen achtereenvolgende de kasgeldlimiet wordt overschreden moet de toezichthouder (de provincie) geïnformeerd worden en een plan worden ingediend. Wanneer de netto vlottende schuld boven de kasgeldlimiet uitkomt, wordt door omzetting naar een langlopende lening ruimte gecreëerd. Door middel van een goede planning en monitoring wordt de kasgeldlimiet bewaakt.

Tabel: Berekening renterisiconorm

Post (bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
1. Renteherzieningen	0	0	0	0
2. Aflossingen	16.500	21.500	36.500	22.000
3. Renterisico (=1+2)	16.500	21.500	36.500	22.000
4a. Begrotingstotaal	185.786	168.131	164.492	165.026
4b. Percentage cf. ministeriële regeling	20%	20%	20%	20%
4. Renterisiconorm (=4a x 4b)	37.157	33.626	32.898	33.005
5. Ruimte binnen de norm (=4 - 3)	20.657	12.126	-3.602	11.005

De renterisiconorm geeft de som aan van het bedrag aan vaste schuld waarvan de rente mag worden herzien of het bedrag dat in aanmerking komt voor herfinanciering. Hiermee wordt nagestreefd dat de vaste leningenportefeuille zodanig gespreid is dat de renterisico's gelijkmatig over de jaren zijn verdeeld. De renterisiconorm is vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal.

Het renterisico wordt berekend door te bepalen welk deel van de portefeuille aan vaste schuld in enig jaar geherfinancierd moet worden door het aangaan van nieuwe leningen én voor welk deel van de vaste schuld op basis van de leningsvoorwaarden de rente wordt herzien. Het aldus berekende bedrag geeft dan het bedrag aan waarover renterisico's worden gelopen.

Kredietrisico's

Kredietrisico's worden gelopen bij het uitzetten van overtollige middelen en het verstrekken van leningen en garantstellingen. Kredietrisico's worden beperkt door de eisen die de Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO) stelt aan tegenpartijen en producten op de geld- en kapitaalmarkten en door de specifieke eisen die de gemeente stelt aan de partij waaraan middelen worden verstrekt.

De verwachting is dat er in 2026 geen overtollige middelen worden uitgezet. Eventuele tijdelijke overtollige kasmiddelen zullen worden uitgezet conform de wettelijke kaders inzake het schatkistbankieren.

Op de reeds verstrekte leningen is het risico minimaal gezien de geldnemers en de looptijd. Het gaat hier om een achtergestelde lening aan Alliander, een lening aan AV Gelre en SVN leningen (Startersleningen VROM, SVN Duurzaamheidsleningen, SVN Blijversleningen, SVN Stimuleringsleningen en SVN Toekomst Bestendig Wonen leningen). Begin 2025 bedraagt het saldo ca. € 4,3 miljoen.

Daarnaast neemt de gemeente Rheden deel in het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Middels een achtervangovereenkomst staat de gemeente per 31-12-2024 garant voor ca. € 221,9 miljoen aan leningen die zijn verstrekt aan woningcorporaties. Gezien de vermogenspositie van het WSW, de goede controle en toetsing door dit fonds en de spreiding van de risico's over de deelnemende gemeenten en het feit dat er nog nimmer een beroep op de achtervang is gedaan, is dit als een zeer laag risico te kwalificeren.

Debiteurenrisico's

De debiteuren worden in de balans gewaardeerd tegen nominale waarde, onder aftrek van een voorziening voor dubieuze debiteuren. Periodiek worden de posten beoordeeld op inbaarheid. Eventuele oninbare vorderingen worden afgeboekt ten laste van de voorziening. De hoogte van deze voorziening wordt jaarlijks bij de jaarrekening opnieuw vastgesteld.

Beleid inzake financiering en financieringspositie

De financieringskosten worden in de begroting 2026 en de meerjarenraming 2026-2029 opgenomen op basis van een geactualiseerde middellange financieringsprognose. Hierbij wordt de financieringspositie van de gemeente berekend en over het overschot c.q. tekort rente gecalculeerd.

In het volgende overzicht wordt de verwachte financieringsbehoefte weergegeven.

Tabel: Berekening financieringstekort

Post (bedragen x € 1.000)	31-12-2026	31-12-2025
Materiële vaste activa	170.695	184.138
Immateriële vaste activa	567	308
Financiële vaste activa	5.252	5.152
Erfpachtgronden	690	690
Totaal vaste activa	177.204	190.288
Algemene reserve	21.604	9.135
Bestemmingsreserve	4.547	15.908
Voorzieningen	12.667	8.098
Vreemd vermogen lang	112.500	115.500
Financieringstekort	25.886	41.647

Het verwachte financieringstekort is groter dan de kasgeldlimiet. Onderstaand is een overzicht opgenomen van de financieringsportefeuille voor langlopende leningen.

Tabel: Financieringsportefeuille voor langlopende leningen

Jaar (bedrag en x € 1.000)	Loop- tijd	Rente	Jaar laatste aflossing	Stand 1-1- 2026	Aflossing	Herfinan- ciering/ extra lening	Stand 31- 12-2026
2018	10	1,26%	2028	15.000			15.000
2021	5	-0,26%	2026	15.000	15.000		0
2021	6	-0,20%	2027	10.000			10.000
2022	5	2,62%	2027	10.000			10.000
2023	5	3,48%	2028	10.000			10.000
2023	5	3,32%	2028	5.000			5.000
2023	5	2,91%	2028	5.000			5.000
2024	10	3,12%	2034	10.000			10.000
2024	5	3,10%	2029	12.500			12.500
2024	5	2,36%	2029	8.000			8.000
2024	10	2,50%	2034	13.500	1.500		12.000
2026	PM	PM	PM	0		15.000	15.000
				114.000	16.500	15.000	112.500

Rentemethodiek

Met ingang van het begrotingsjaar 2017 worden de rentelasten toegerekend aan de taakvelden. Bij de toerekening van de rentelasten is de rente-omslag-methode voorgeschreven. Het totaal van de rentelasten wordt omgeslagen over het geheel van de investeringen. Als rentelasten worden beschouwd:

- Voor de externe financiering: het totaal van de rentelasten op de langlopende geldleningen en de kortlopende financiering minus de renteopbrengsten van overtollige middelen.
- Voor de interne financiering: de bespaarde rente over de reserves en voorzieningen.

Door toepassing van de rente-omslag-methode worden de rentelasten op basis van de stand van de investeringen toegerekend aan de taakvelden in de programmabegroting. De gedachte achter het toerekenen van bespaarde rente over de reserves en voorzieningen is dat het voor de kostprijsberekening niet uitmaakt of hiervoor externe financiering is aangetrokken of dat dit uit eigen middelen gefinancierd is.

Voor 2026 bedraagt het voorgerecalculeerde omslagpercentage 1,933%.

Tabel: Berekening omslag rente

Post (bedragen x € 1.000)	Bedrag
Externe rentelasten	2.641
Externe rentebaten	369
Totaal door te rekenen externe rente	2.272
minus:	
Rente doorberekend aan de grondexploitatie	9
Saldo door te rekenen rente	2.263
plus:	
Rente over eigen vermogen per 1-1	676
Rente over voorzieningen	205
Saldo aan taakvelden toe te rekenen rente *)	3.144

Rente omslag (= toe te rekenen rente/waarde vaste activa per 1-1)	1,933%
--	--------

*) Inclusief taakveld Overhead

E. Bedrijfsvoering

Wat is onze visie?

Een toekomstbestendige bedrijfsvoering blijft het doel. Structurele versterking door investering in en aandacht voor in de bedrijfsvoering is noodzakelijk voor een meer toekomstbestendige bedrijfsvoering. Daarom investeren we in de ontwikkeling van onze medewerkers, met aandacht voor leiderschap, vitaliteit en diversiteit. Vanaf 2026 vertalen we de huidige programma's versterking financiële functie en het programma Digitaal Rheden daarom in een samenhangend programma voor geheel Bedrijfsvoering. Wij denken daarbij aan:

- **Financiën.** Een goede 'financiële functie' maakt het mogelijk om op tijd en op het juiste detailniveau beslissingen te nemen in de begroting en op het juiste niveau te verantwoorden. Dit beslaat systemen en processen, maar ook rollen, taken en gedrag. De eerste stappen om dit fundamenteel en structureel te verbeteren zijn gezet en hier gaan wij de komende jaren mee verder.
- **Informatie.** Digitalisering blijft, ook na het programma Digitaal Rheden, een cruciale motor voor een toekomstbestendige gemeentelijke organisatie. Wij zetten in op het versterken van de digitale dienstverlening, het verhogen van de cyberweerbaarheid en het ondersteunen van data-gedreven werken. Ook is voor de uitdaging op informatiegebied om niveau te komen en te houden, blijvende investeringsruimte nodig zijn op het gebied van kennis, capaciteit en technologie. Hiermee is het mogelijk om het randvoorwaardelijk kader vanuit de 'Digital Decade' en de potentie van AI-toepassingen te combineren met slimme processen ten gunste van de dienstverlening.
- **Personeel & Organisatie.** De opgaven waarvoor de gemeente Rheden staat – zoals duurzaamheid, dienstverlening, inclusie en participatie – vragen om een wendbare, lerende en betrokken organisatie. Voor 2026 ligt onze prioriteit bij de effectieve organisatie door in te zetten op duurzame inzetbaarheid, arbeidsmarktvoorwaarden en integraal leiderschap.
- **Programma- en projectmanagement.** Maatschappelijke opgaven of grote projecten laten zich niet altijd plannen of beperken tot één domein of afdeling. Daarom gaan wij de sturing op maatschappelijke opgaven versterken via programma- en projectmanagement.
- **Facilitaire Zaken.** Voor Facilitaire Zaken geldt dat we inzetten op het optimaal benutten van ons gemeentehuis als centrale ontmoetingsplaats binnen onze gemeente. In het eerste jaar van ingebruikname zullen de gebruikerservaringen worden gemonitord. Op basis van deze monitoring kunnen (kleine) aanpassingsverzoeken binnenkomen die steeds afgewogen moet worden.

De versterking van bedrijfsvoering gaat door in een context waarbij de samenwerking met De Connectie gaat veranderen naar de centrumregeling met de gemeente Arnhem. In de verandering zitten kansen en risico's. De verandering van manier van samenwerking vraagt van ons een andere rol als opdrachtgever. 2026 is een jaar waarin de verandering een plek moet krijgen in de organisatie. Het is niet uit te sluiten is dat hier extra kosten mee gemoeid zijn. Wij houden u hiervan op de hoogte.

In dit programma zijn de volgende bestuurlijke doelstellingen actueel:

Thema: Informatie

- Toegankelijke effectieve en efficiënte dienstverlening

Thema: Financiën

- Stevig en betrouwbaar fundament voor stuur- en verantwoordingsinformatie

Thema: Personeel & organisatie

- Rheden wil een professionele, klantgerichte en toekomstbestendige organisatie zijn, waar de inrichting van de organisatie ondersteunend is aan de visie en doelen.
Thema: Facilitaire zaken
- Gemeentehuis wordt dé ontmoetingsplaats voor iedereen

De doelstellingen zijn verwerkt in een doelenboom, waarin wordt beantwoord:

- Welk doel willen we bereiken om te komen tot deze visie?
- Welke resultaten moet het opleveren?
- Hoe meten wij onze prestaties?

Hierbij gaan we alleen in op nieuw beleid en politiek relevante zaken. Na deze doelenboom is informatie over betrokken Verbonden Partijen en de beschikbaar gestelde middelen opgenomen.

Informatie

Toegankelijke effectieve en efficiënte dienstverlening
Wat willen we bereiken?
Het afronden van de digitaliseringsopgave zoals in het programma Digitaal Rheden is opgenomen. In 2026 resulteert dit in een nieuw Digitaal Gemeentehuis via een nieuwe website. Met deze nieuwe website en alle daarop veilig toegankelijk gemaakte producten en diensten bedienen wij onze inwoners zowel fysiek als digitaal. Daarnaast voldoen wij aan alle relevante wet- en regelgeving op dit gebied. In 2026 staat het organiseren van het integraal beheer op het in het programma Digitaal Rheden ontwikkelde digitale platform centraal.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Dorus Klomberg
Speerpunt is:
D5 Doorontw. Dienstverlening & Digitalisering
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
Interne capaciteitsverstoringen om te voldoen aan de gevraagde beheertaken op het gebied van relevante regelgeving zoals: WOO, WMEBV, WDO, WDT, UPL.
Relevante beleidskaders:
Uniforme productenlijst overheden

Financiën

Stevig en betrouwbaar fundament voor stuur- en verantwoordingsinformatie
Wat willen we bereiken?
We willen een betrouwbare en efficiënte informatievoorziening die draait op een eigentijdse technologie waardoor wij in staat zijn om tijdig, juiste en volledige rapportages te maken die aansluiten bij de behoefte aan stuurinformatie van zowel management als bestuur en raad. We zijn gestart bij de versterking van financiële informatievoorziening.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Dorus Klomberg
Speerpunt is:
D5 Doorontw. Dienstverlening & Digitalisering

Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
De externe verantwoordingsplicht neemt toe vanuit verschillende partijen (compliance). De inrichting van het huidige informatielandschap van de gemeente vraagt steeds meer personele inspanning om te voldoen aan de verplichtingen (beheer). Er is landelijk schaarste aan kwalitatief specialistisch personeel. Management, bestuur en raad zijn afhankelijk van een stevig administratief fundamenteel, zeker financieel. Het risico is dat het reguliere werk meer inspanning vraagt wat ten koste gaat van de ontwikkeling. We bestendigen de beheersmaatregel om via het programma Versterken Financiële Functie heel gericht, stap voor stap te verbeteren. Waarbij elke stap goed in de systemen, processen en organisatie geborgd is.
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • Solide en schoon rekenschema in gebruik (2026 (en eindresultaat wordt in 2028 verwacht.))(Kosten:500.000). Via het programma Versterken Financiële Functie wordt het in 2025 gemaakt rekenschema in gebruik genomen. Dit is een fundamenteel onder de financiële administratie vanwaaruit verdere verbetering mogelijk is zoals de versteviging van de onderbouwing van begrotingposten, budgethoudersrollen en verantwoordelijkheden en investeringsbegroting.

Personeel & organisatie

Rheden wil een professionele, klantgerichte en toekomstbestendige organisatie zijn, waar de inrichting van de organisatie ondersteunend is aan de visie en doelen.
Wat willen we bereiken?
De opgaven waarvoor de gemeente Rheden staat – zoals duurzaamheid, dienstverlening, inclusie en participatie – vragen om een wendbare, lerende en betrokken organisatie. Voor 2026 ligt onze prioriteit bij de effectieve organisatie door in te zetten op duurzame inzetbaarheid, arbeidsmarktvraagstukken en integraal leiderschap.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Gea Hofstede
Speerpunt is:
Overig
Welk risico of welke risico's staan dit doel in de weg?
De gemeente Rheden heeft da afgelopen jaren ingrijpende keuzes gemaakt om financieel in balans te blijven. Dit heeft ook invloed op personeel en organisatie.
Beoogde resultaten:
Bij dit doel horen de volgende resultaten: • Beperkte uitstroom van zittend personeel door onvoldoende aandacht of werkgeluk. Managers voeren gesprekken in teams en individueel met medewerkers aan de hand van de uitkomsten van EverybodyFrank. In het management team wordt periodiek bijscholing verzorgt voor het voeren van de juiste gesprekken.

Personeelsbeleid

We bouwen aan een slanke en wendbare organisatie. We werken aan een toekomstbestendige organisatie waarbij we kunnen inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen en opgaven. Dit vraagt een organisatie die duidelijke keuzes maakt, focus aanbrengt en eigenaarschap stimuleert. We geven daarmee invulling aan de taakstelling op de organisatie.

Hiervan hebben we inmiddels een deel al gerealiseerd. De afgelopen periode hebben we de inhuur teruggebracht met circa 25 fte en de bezetting met circa 4,5 fte. Hiermee zitten we op koers voor

de taakstelling op de organisatie zoals die financieel is opgenomen in de begroting 2025 (oplopend naar €1.150k in 2028). We zetten daarbij in op een geleidelijke afname op de vaste formatie en bouwen inhuur zoveel mogelijk af. De prognose voor 2025 tot en met 2028 is weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel: Prognose

Peildatum	Formatie (fte)	Inhuur totaal (fte)	Inhuur zonder programma Migratie & Integratie en overige projecten (fte)
31-12-2025	397	68	28
31-12-2026	394	65	27
31-12-2027	392	62	26
31-12-2028	390	60	25

Facilitaire zaken

Gemeentehuis wordt dé ontmoetingsplaats voor iedereen
Wat willen we bereiken?
We willen het gemeentehuis als centrale ontmoetingsplaats gebruiken voor uiteenlopende evenementen voor iedereen. We hebben een prachtig en duurzaam gemeentehuis. Om het ook breder beschikbaar te maken voor de maatschappij gaan wij in de komende jaren ervaring opdoen met een aantal evenementen om te zien hoe welke organisatorische en technische faciliteiten verder geoptimaliseerd moeten worden. De avondopenstelling van het gemeentehuis (niet de publieksbalie) willen we hiervoor uitbreiden. Daarvoor is formatie-uitbreiding van bodes.
De verantwoordelijk portefeuillehouder is:
Dorus Klomberg
Speerpunt is:
D7 Versterking inclusie & diversiteit

Hoe meten wij onze prestaties?

Indicatoren per doel	Type indicator	Bron
Stevig en betrouwbaar fundament voor stuur- en verantwoordingsinformatie		
Solide en schoon rekenschema wat in beheer is	Resultaatindicator	P&C cyclus

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin waar zij nauw mee samenwerken. Voor bedrijfsvoering gaat dit met name om de Connectie.

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

F. Verbonden Partijen

Het doel van deze paragraaf is de Raad inzicht te verschaffen in beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente Rheden in private en publiekrechtelijke organisaties. In de Financiële verordening gemeente Rheden 2024 (artikel 26) is vastgelegd dat in de programmabegroting van elk van de verbonden partijen wordt weergegeven: het openbaar belang, het eigen vermogen, de solvabiliteit, het financieel resultaat en het financieel belang alsmede de aanwezige financiële risico's en de zeggenschap van de gemeente. Verder dient in elk geval te worden ingegaan op nieuwe verbonden partijen, het beëindigen van bestaande verbonden partijen, het wijzigen van bestaande verbonden partijen en eventuele problemen bij bestaande verbonden partijen.

Het Besluit Begroting en Verantwoording (artikel 15) definieert een verbonden partij als een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk- én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan dat de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is, dan wel het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat, indien de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

Gerelateerd aan de definitie van verbonden partijen in het BBV kent de gemeente Rheden de volgende verbonden partijen in 2026:

Tabel: Verbonden partijen

Rechtsvorm	Verbonden partij	Verbonden programma
Gemeenschappelijke regelingen	Modulair Gemeentelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR)	1. Samenleving
	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)	1. Samenleving 3. Bestuur en Organisatie
	Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen (DRAN)	1. Samenleving
	Omgevingsdienst Groene Metropool (ODGM)	2. Leefomgeving
	Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen	1. Samenleving 2. Leefomgeving 3. Bestuur en organisatie
	Gelders Archief	3. Bestuur en Organisatie
	Gemeenschappelijke regeling intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie De Connectie	3. Bestuur en Organisatie
Overige verbonden partijen	Alliander N.V.	3. Bestuur en Organisatie
	Stichting Veilig Thuis	1. Samenleving
	Euregio Rijn-Waal (privaatrechtelijke samenwerking naar Duits recht)	2. Leefomgeving
	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	3. Bestuur en Organisatie

Modulair Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De MGR SDCG kent drie programma's, waarbinnen zij de haar opgedragen taken regionaal uitvoert in zes modules. Verder heeft de MGR een kleine beheerorganisatie die voldoende is toegerust om de taken waarin gemeenten willen samenwerken effectief, efficiënt en in samenhang uit te voeren.

De programma's met de zes modules zijn als volgt:

- Programma Zorg met de modules Inkoop Zorg en Regionale Facilitering Zorg;
- Programma Onderwijs met de module Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL);
- Programma Participatie met de modules WerkgeversServicepunt (WSP), Werkgeverschap Sociale Werkvoorziening (WgsW) en Contractmanagement Inburgeringstrajecten.

De samenwerkingsmodule Inkoop Zorg is gericht op inkoop van maatwerkvoorzieningen voor de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning. Naast inkoop vindt contractbeheer, contractmanagement en contractmonitoring plaats.

Nieuw in de MGR sinds 2024 is de module Regionale Facilitering Zorg. Binnen deze module wordt op verzoek van het RPO Zorg uitvoering gegeven aan het regiosecretariaat Zorg, regioadvies Jeugd en enkele regionale projecten.

Binnen de samenwerkingsmodule RBL worden de belangen behartigd van de aan de samenwerkingsmodule deelnemende gemeenten op het gebied van de uitvoering van de leerplichtwet en de wettelijke taken van het Doorstroompunt (voorheen Regionaal Meld- en Coördinatiepunt).

De samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt focust zich o.a. op de ondersteuning van werkgevers bij arbeidsgerelateerde vraagstukken met daarbij het accent op de (inclusieve) personeelsvraag en op het plaatsen van werkzoekenden/uitkeringsgerechtigden uit de bestanden van gemeenten om daarmee uitstroom uit de uitkering te bevorderen.

De module werkgeverschap SW is belast met het formeel werkgeverschap voor de ruim 1400 SW medewerkers. De MGR heeft voor de uitvoering een dienstverleningsovereenkomst met Scalabor B.V. als uitvoerend werkgever gesloten.

De module Contractmanagement Inburgeringstrajecten is belast met contractbeheer en contractmanagement van inburgeringstrajecten die de deelnemende gemeenten hebben ingekocht ten behoeve van de uitvoering van de wet inburgering.

Zeggenschap

De hoofdstructuur van de MGR bestaat uit een algemeen bestuur (AB) en een dagelijks bestuur (DB). Alle deelnemende gemeenten vaardigen 1 vertegenwoordiger namens het college af in het AB dat daarmee uit 11 leden bestaat.

Bij de bepaling van de zeggenschap wordt voortsnog uitgegaan van een stemverhouding waarin inwonertallen, op basis van een vastgestelde staffel, een rol spelen. Uitgaande van in totaal 21 stemmen heeft de gemeente Rheden hierin 2 stemmen.

De MGR als openbaar lichaam is een samenwerkingsvorm met rechtspersoonlijkheid. Gemeenten dragen (uitvoerende) verantwoordelijkheden over aan de MGR en hebben daarmee minder lokale

autonomie. Het betreft hier uitvoeringstaken, waarbij de beleidsverantwoordelijkheid blijft liggen bij de gemeente (raad en college).

Programmadoelstelling

De deelname aan de MGR levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen van het programma Samenleving.

De beleidsvoornemens

Met deze samenwerking beogen we een flexibele regionale samenwerkingsconstructie voor het sociaal domein, die voldoende is toegerust de taken waarin gemeenten willen samenwerken effectief, efficiënt en in samenhang uit te voeren. De MGR richt zich op het regionale samenspel van afstemming, ontwikkeling en uitvoering en het versterken van de onderlinge samenhang tussen modules.

In 2025 heeft het Algemeen Bestuur van de MGR besloten een bestuurskrachtonderzoek uit te laten voeren. Hoofdvraag van het onderzoek was "Hoe functioneert de governance van de MGR en welke maatregelen kunnen worden genomen om de governance toekomstbestendig te houden?" Het Dagelijks Bestuur van de MGR komt op basis van de gedane aanbevelingen met een voorstel over een vervolgaanpak.

Binnen het programma Zorg wordt de lijn van doorontwikkeling en kwaliteitsverbetering van de zorg als het gaat om de output/effectiviteit van de zorg en verbetering van de controle op de rechtmatigheid van de geboden zorg aan inwoners voortgezet. Op dit moment lopen er ontwikkeltrajecten rondom Behandeling en Beschermd wonen. Verder hebben de regiogemeenten de MGR gevraagd een voorstel uit te werken voor het regionaal uitvoeren van toezicht en handhaving op kwaliteit en rechtmatigheid.

Met de uitvoering van wettelijke taken heeft het RBL de ambitie dat zoveel mogelijk jeugdigen een route volgen naar een startkwalificatie. Jeugdigen die ongeoorloofd verzuimen of (dreigen) uit te vallen, begeleidt het RBL terug naar school of naar een andere passende route in zorg of arbeid. Vanwege de toename van het aantal verzuimmeldingen van de Internationale Schakelklas (ISK) maakt het RBL in samenwerking met de ISK aanvullende afspraken over de verzuimaanpak en wordt onderzocht of inzet van extra formatie op de ISK mogelijk is.

Sinds 2023 wordt vanuit de regio gewerkt aan het mede ontwikkelen van de landelijke kaders en de regionale implementatie van de nieuw te vormen Regionale Werkcentra. Het streven is om per 1 januari 2026 de werkcentra operationeel te hebben. Het WSP zal zich binnen het Werkcentrum blijven richten op het behouden en uitbreiden van werkgeverscontacten.

Gelijk aan eerdere jaren zal het WSP bijdragen aan regionale ontwikkelingen, projecten en samenwerkingen die in het kader van de regionale strategische agenda worden opgezet. Belangrijke thema's hierbij zijn het verkleinen van de afstand van jongeren naar werk en het vergroten van het netwerk van inclusieve werkgevers en het vergroten van arbeidsmarktkansen voor statushouders.

Ook voor 2026 geeft de MGR invulling aan de formele werkgeversrol voor SW-medewerkers. Dat betekent dat ontwikkelingen die van invloed zijn op de werkgeversrol vanuit de module worden signaleerd en daar waar nodig vertaald naar beleid en/of regelgeving ten aanzien van de SW-medewerkers. Verder blijft de focus op de naleving van de afspraken met Scalabor zoals vastgelegd in de dienstverleningsovereenkomst.

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Jaar (bedragen x € 1.000)	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2023 JR	714	7.149	0	7.085	0
2024 JR	560	4.512	- 14	7.075	0
2025 BEGR	716	2.082	0	7.317	0
2026 BEGR	560	2.022	0	7.211	0

De begroting 2026 is berekend op basis van de prognoses 2025 en de kaders voor bestaand beleid. Het Algemeen Bestuur heeft besloten uit te gaan van de prijsontwikkeling van het accres uit de septembercirculaire 2024 voor loonkosten en overige indexeringen.

Risico's

Voor de MGR geldt dat de kosten, ook in het geval de vastgestelde begroting wordt overschreden, worden verdeeld over de deelnemende gemeenten volgens de vastgestelde verdeelsleutel. Om onvoorziene uitgaven op te kunnen vangen, zijn er beperkte bestemmingsreserves per module ingericht (max. 50k). Voor WgSW is dit in principe 1% van de loonsom.

Niet zozeer een risico maar wel goed te benoemen is dat door de uitvoering van deze taken bij een gemeenschappelijke regeling te beleggen, de directe autonomie met betrekking tot de uitvoering ook is overgedragen.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM), Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De uitvoering op basis van de wet veiligheidsregio's en de gemeenschappelijke regeling Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden. De VGGM is een samenwerkingsverband op het gebied van brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.

Zeggenschap Gemeente

De burgemeester maakt deel uit van het dagelijks bestuur van de VGGM en algemeen bestuur van de VGGM. De Wethouder Volksgezondheid / WMO neemt deel aan de bestuurscommissie van de VGGM.

Programmadoelstelling

De VGGM levert een bijdrage aan de doelstellingen van de programma's Samenleving en Bestuur en Organisatie.

Ontwikkelingen

Toekomstbestendige organisatie

De omgeving van de VGGM is sterk in beweging. De samenleving moet zich voorbereiden op onzekere tijden en rekening houden met verschillende scenario's, zoals geopolitieke dreigingen. Ook zijn er grote transitievraagstukken rond klimaat, energie en dataverwerking. Waarbij aan de andere kant er besparingen worden doorgevoerd vanuit het Rijk en gemeenten.

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Jaar (bedragen x € 1.000)	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2023 JR	9.309	48.887	1.730	4.246	0
2024 JR	14.331	47.664	4.058	4.986	0
2025 BEGR	6.302	58.539	0	5.204	0
2026 BEGR	8.885	23.061	0	5.443	0

Risico's

Het financiële risico bestaat uit onzekerheid van hiervoor genoemde ontwikkelingen en daarmee de financiële bijdrage aan de VGGM.

Stichting Veilig Thuis Gelderland-Midden

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Stichting Veilig Thuis Gelderland Midden is verantwoordelijk namens de gemeenten om zorg te dragen voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO).

Het uitvoeren van taken op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling als bedoeld in de Wmo 2015 in de regio Gelderland-Midden.

Zeggenschap

De burgemeester maakt deel uit van dagelijks en algemeen bestuur van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM) en de Stichting Veilig Thuis valt hier als een onafhankelijke stichting onder. Belangrijke besluiten van het bestuur moeten ter goedkeuring aan de Raad van Toezicht worden voorgelegd. Ieder lid van de Raad van Toezicht heeft één stem. In de Raad van Toezicht is een wethouder uit Rheden toegetreden. Besluiten worden in beginsel genomen met een meerderheid van stemmen.

Programmadoelstelling

De Stichting Veilig Thuis levert een bijdrage aan de doelstellingen van de programma's Samenleving en Bestuur & organisatie.

Ontwikkelingen

Door een verhoogde instroom van meldingen moet de formatie met tenminste 2 fte opgehoogd worden. Ook moet er een nieuw informatiesysteem geïmplementeerd worden wat extra kosten met zich meebrengt. De afgelopen jaren zijn dit soort zaken uit de bedrijfsreserve bekostigd, maar blijken toch structureel van aard en worden daarom nu opgenomen in de begroting van 2026.

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Jaarbe- dragen x € 1.000	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2023 JR				284	0
2024 JR	140	1.487	0	337	0
2025 BEGR	niet vermeld	niet vermeld	0	366	0
2026 BEGR	niet vermeld	niet vermeld	0	406	0

Risico's

Het risico is beperkt tot de financiële bijdrage aan de Stichting Veilig Thuis.

Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen, formeel de Bedrijfsvoering Organisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen (BVO DRAN), is een Gemeenschappelijke Regeling van 18 gemeenten in de regio voor de uitvoering van het gemeentelijk doelgroepenvervoer. Doelgroepenvervoer is vervoer waar inwoners op grond van Wmo, Jeugdwet of Onderwijswetgeving aanspraak maken.

In stand houding van een hoogwaardig systeem van doelgroepenvervoer. Het vervoer wordt aangeboden onder de naam Avan.

Met de provincie Gelderland heeft de BVODRAN een samenwerkingsovereenkomst gesloten. In deze overeenkomst komen de provincie Gelderland en de BVODRAN overeen dat de vervoersorganisatie het aanvullend openbaar vervoer voor de provincie Gelderland uitvoert.

Zeggenschap

Namens de gemeente Rheden is één wethouder lid van het Bestuur. Alle gemeenten hebben één stem. Bij stemming wordt besloten op basis van gewone meerderheid. Er is voorzien in een gewogen op basis van inwonertal. Een gemeente kan hiervoor een schriftelijk verzoek indienen voorafgaand aan de betreffende bestuursvergadering.

Programmadoelstelling

Via onze deelname in de vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen leveren wij een bijdrage aan de programmadoelstelling "Wij bevorderen de zelfredzaamheid van inwoners in hun dagelijkse leven".

Ontwikkeling in 2025 en verder

In 2020 zijn met de vervoerders contracten afgesloten met een looptijd van 10 jaar, opgedeeld in een initiële periode van 4 jaar en een verlengingsmogelijkheid van 3x2 jaar. Met een deel van de vervoerders zijn in 2023 de eerste verlengingsovereenkomsten afgesloten voor 2024-2026.

Zero Emissie

Met de vervoerders routevervoer is bij de verlenging een additionele vergoeding afgesproken voor de inzet van zero-emissie voertuigen vanaf augustus 2024. Voor de verwachte meerkosten hiervan is in de vorige meerjarenbegroting een budget opgenomen.

Voor het vraagafhankelijk vervoer is geen additionele vergoeding noodzakelijk gebleken. In de vorige begroting is voor het vraagafhankelijk vervoer geen rekening gehouden met een budget voor zero emissie. Voor de jaren na 2026 wordt wel rekening gehouden met meerkosten voor zero emissie (+5%). In het voorjaar van 2025 worden met deze vervoerders gesprekken gehouden over contractverlenging voor 2026-2028.

Infasering van zero emissie aangedreven rolstoelbussen vindt op een later moment plaats.

Door onzekerheid over de hiermee gepaard gaande meerkosten is in de overeenkomsten afgesproken een mogelijke additionele vergoeding hiervoor op een later moment overeen te komen.

Aanbestedingen

Een deel van het routevervoer heeft afgezien van contractverlenging en dit heeft o.a. betrekking op het routevervoer voor de gemeente Rheden. De aanbesteding heeft geen gevolgen voor het vraagafhankelijk vervoer in onze gemeente.

In januari 2024 is het aanbestedingsproces afgerond en heeft de gunning plaatsgevonden.

De financiële effecten van de aanbestedingsresultaten zijn verwerkt in de MJPB 2025-2028.

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Jaar (bedragen x € 1.000)	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2023 JR	0	10.691	3.289	1.572	0
2024 JR	0	10.103	1.991	1.662	0
2025 BEGR	0	11.000	0	2.075	0
2026 BEGR	0	13.000	0	2.116	0

Risico's

De meerjarenbegroting is aan fluctuaties onderhevig als gevolg van de prognoses van de vervoersomvang en de ontwikkeling van de brandstofprijzen en overige kosten die de indexering beïnvloeden. Dit heeft een direct effect op de hoogte van de gemeentelijk bijdrage.

Omgevingsdienst Groene Metropool (ODGM), Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Gemeenschappelijke Regeling Groene Metropool (ODGM) start per 1 januari 2026. ODGM komt voort uit de fusie van de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) en de Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN). Gemeente Rheden heeft de uitvoering van de vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van milieu (milieu-vth-taken) ondergebracht in ODGM. Doel van de samenwerking in deze regeling is kwaliteitsverbetering, het verhogen van de robuustheid en het efficiënter kunnen uitvoeren van deze grotendeels wettelijk voorgeschreven taken.

Zeggenschap gemeente

De portefeuillehouder is lid van het Algemeen Bestuur dat bestaat uit 17 personen. Van de 39 stemmen heeft Rheden 1 stem. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit een oneven aantal leden, waarvan een voorzitter en maximaal zes andere leden. De provincie en de gemeenten Arnhem en Nijmegen zijn geborgde leden.

Programmadoelstelling

ODGM levert met name een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma 2 Leefomgeving.

De beleidsvoornemens

Uitvoering geven aan de milieu-vth-taken door middel van een dienstverleningsovereenkomst en een jaarlijks uitvoeringsprogramma. ODGM draagt zo bij aan het behouden en verbeteren van een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving (Programma Leefomgeving). In 2024 heeft ODRA een Meerjarenprogramma 2025-2028 opgesteld. Het MJP stuurt op landelijke, regionale en lokale milieudoelstellingen. Specifiek is uitgewerkt hoe ODRA (straks ODGM) goed kan aansluiten op de opgaven van de partners. Met haar kennis van de Rhedense bedrijven draagt ODGM ook bij aan het tegengaan van ondermijning (Programma Bestuur en organisatie, thema Integrale veiligheid). Komende jaren zal ODGM het MJP van ODRA en ODRN integreren tot één programma. Ook verder zal 2026 in het teken staan van het integreren van beide organisaties.

We gaan voor in ieder geval de regio Arnhem verder met de pilot om milieu(beleids)advisering rond de thema's geluid, lucht, externe veiligheid etc. bij ODGM te beleggen en regionaal de milieusamenwerking te versterken. In de hele regio Arnhem is het milieutaakveld kwetsbaar (vaak eenpitters) en hebben we allemaal te maken met de deregulering van de milieuregels met de Omgevingswet. Zo kunnen we bovendien de specialistische milieukennis bij de omgevingsdienst (tbv de milieu-vth-taken) nog beter benutten en beleid en uitvoering beter met elkaar verbinden. We zoeken hierin ook verbinding met de ontwikkeling van de landelijke kennisinfrastructuur van de omgevingsdiensten.

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Jaar (bedragen x € 1.000)	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
---------------------------------	-------------------	--------------------	-----------	--------------------------	--------------------------

2023 JR	713	7.099	144	685	0
2024 JR	803	6.622	67	710	0
2025 BEGR	644	4.056	0	759	0
2026 BEGR	871	7.180	0	762	0

NB

- De begroting ODGM 2026 is de optelsom van de begrotingen ODRA en ODRN 2026. Genoemd vermogen is het eigen vermogen van ODRA. Het vermogen van de ODGM is nog niet bekend.
- Sinds 2024 zijn de kosten van de vervanging van de milieuadviseur ro en geluid door ODRA in de eigen bijdrage verwerkt.

Risico's

ODRA werkt sinds 2020 met het systeem van beheerste outputfinanciering. Outputfinanciering brengt een aantal (financiële) risico's met zich mee, we noemen de volgende:

- Meer vraag (vergunningen, milieumeldingen, klachtmeldingen etc.) door Rheden dan waar in de begroting van Rheden rekening mee is gehouden. Dit speelt met name bij klachtmeldingen. Daar is afgelopen jaren sprake van een sterke toename. Dit is in ieder geval deels een landelijke trend. ODRA heeft gewerkt aan verbetering van de registratie om meer inzicht en grip te krijgen.
- Minder vraag door andere partners dan waar in de begroting van ODGM rekening is gehouden. Wanneer de vraag sterk afneemt, kunnen waarschijnlijk niet alle vaste kosten worden gedekt en wordt van alle partners een aanvullende bijdrage gevraagd.

ODRA heeft afgelopen jaren laten zien goed te sturen op begroting en werkprogramma's. Verwachting is dat de nieuwe organisatie ODGM dit ook zal kunnen. ODGM heeft een algemene reserve om tegenvallers zelf op te vangen.

Fusie

Een fusie van twee organisaties brengt vanzelfsprekend risico's met zich mee. Een Due Diligence onderzoek naar beide organisaties heeft laten zien dat deze risico's beheersbaar zijn. Uitgangspunt is dat de nieuwe omgevingsdienst niet duurder wordt voor de deelnemers. Voor de fusiekosten is externe financiering beschikbaar.

ODRA en ODRN werken met een verschillende financieringssysteem. Bedoeling is komende jaren de manier van financieren in te richten conform de aanbevelingen uit het landelijke Interbestuurlijk Programma VTH. Dit voornemen bestond ook al voor ODRA. Streven is de nieuwe financieringssysteem in het begrotingsjaar 2027 in te voeren. Aanpassen van de financieringssysteem zal administratieve en herverdelingskosten met zich meebrengen.

Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Wij zetten ons in voor een gezonde, veilige en sociale samenleving. Wij betrekken daarbij partners zoals inwoners, ondernemers, instellingen en andere overheden. In partnerschap zien wij de sleutel voor ontwikkeling en vooruitgang. Steeds meer maatschappelijke vraagstukken vragen om een boven-lokale aanpak. Op veel terreinen werken wij samen met regionale partners.

Op 1 januari 2021 is, onder de naam Groene Metropoolregio, een versterkte regionale samenwerking van 18 gemeenten (na de uittreding van Montferland 17 gemeenten) in werking getreden. Met een sterke profilering kan onze regio zich positioneren als de vijfde metropoolregio van ons land en krijgen wij meer toegang tot nationale en Europese programma's en budgetten.

De regio groeit snel. In maart 2020 is de eerste Woondeal tot stand gekomen waarin is afgesproken dat de regio ca 60.000 woningen realiseert in de periode tot 2040. Nieuwe demografische prognoses van het CBS duiden op een nog grotere woonruimtebehoefte in 2050. Substantiële woningbouw kan een sociaal economische impuls geven aan onze lokale samenleving en sluit aan bij de grote vraag naar (betaalbare) woningen. Met name waar dat gecombineerd kan worden met wijkverbetering of herbestemming van bedrijfslocaties bij vertrekkende industrie. De centrale ambitie van de GMR is een 'kwalitatieve groei'. De toename van het aantal woningen en de werkgelegenheid moet in balans met een versterking van onze groene natuur en leefomgeving plaatsvinden.

In het visiedocument zijn de ambities van de Groene Metropoolregio vastgelegd. Deze ambities zijn vertaald naar een Regionale Agenda vanuit vijf hoofdpogaves: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene Groei regio. Voor de periode 2025-2028 is een nieuwe regionale agenda vastgesteld met een 4 jarig commitment van de deelnemende gemeenten.

De Groene Metropoolregio werkt bij haar opgaven nauw samen met de regio Foodvalley hetgeen heeft geleid tot erkenning als NOVEX-gebied. Daarnaast zijn de provincie, The Economic Board, de waterschappen en maatschappelijke partners nauw betrokken bij de hoofdpogaves en speerpunten daarbinnen.

De gemeente Rheden is een actief lid van de Groene Metropoolregio. Wij participeren op basis van de Regionale Agenda 2025-2028 in alle 5 hoofdpogaven. De GMR vraagt in haar begroting 2026, waarin ook een bezuinigingsopgave verwerkt is, een gemeentelijke bijdrage van € 424.715 (inclusief de bijdrage aan The Economic Board). In het licht van de grote maatschappelijke opgaven verwachten wij deze samenwerking op de opgaven van grote toegevoegde waarde zal zijn.

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Met de Gemeenschappelijk Regeling, (GR) beogen de samenwerkende gemeenten een goede uitgangspositie voor de regio te creëren waarbinnen gewerkt kan worden aan een verdere ontwikkeling van de regio. Hierbij geldt dat de stedelijk ontwikkeling in balans moet zijn met een goed leefklimaat.

Zeggenschap Gemeente

De Gemeenschappelijke Regeling betreft oorspronkelijk een regionale samenwerking op collegeniveau, dus zonder overdracht van raadsbevoegdheden. Per 1 januari 2026 zal het karakter veranderen naar een gemengde regeling in verband met de overdracht van een beperkte bevoegdheid inzake het verdelen van verworven externe subsidies over uit te voeren projecten en de daaraan deelnemende gemeenten.

Binnen de Groene Metropool regio Arnhem Nijmegen wordt vanuit vijf Bestuurlijke Opgave Teams (BOT) aan vijf verschillende en samenhangende opgaven gewerkt. Aan een BOT wordt deelgenomen door de betrokken portefeuillehouder van elk deelnemend college.

Een netwerkdirectie van gemeentesecretarissen draagt zorg voor het ambtelijk opdrachtgeverschap en de capaciteit in de opgaven. Daarnaast beschikt de GMR over een Regionale Agenda Commissie bestaande uit raadsleden uit de verschillende deelnemende gemeenten. Teneinde meer (be-)grip te krijgen over/op de gemeenschappelijk regeling te krijgen heeft de Rhedense gemeenteraad in 2024 het instrument van raadsrapporteurs en "informeel" overleg geïntroduceerd.

Programmadoelstelling

De GR Groene Metropoolregio draagt bij aan de programmadoelstellingen van programma's Samenleving en Leefomgeving.

De beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

De GR omvat regionale samenwerking op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling (waaronder wonen, landschap, verkeer en mobiliteit) en sociaaleconomische ontwikkeling (waaronder werkgelegenheid, bedrijvigheid, recreatie, toerisme, leefbaarheid, vitale kernen en cultuur) op de schaal van de regio, waarbij integraliteit, innovatie, duurzaamheid en circulariteit belangrijke uitgangspunten zijn.

De regio werkt hieraan vanuit vijf opgaven die in onderlinge samenhang tot uitvoer worden gebracht:

- de groene groei (wonen en integrale tafel);
- de productieve regio (economie);
- de verbonden regio (mobiliteit);
- de circulaire regio (grondstoffen, circulariteit en energie);
- de ontspannen regio (groen-blauw raamwerk, Cultuur & Toerisme).

De meerjarenbegroting 2026-2029 houdt rekening met deelname van de gemeente Rheden aan alle vijf de opgaven.

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Tabel: Financieel overzicht Jaar (bedragen x € 1.000)	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2023 JR	381	5.299	198	369	0
2024 JR	372	6.729	679	400	39
2025 BEGR	644	1.273	0	439	0
2026 BEGR				425	

Risico's

Het financiële risico is beperkt tot de gemeentelijke bijdrage. Waarbij opgemerkt wordt dat de GMR in haar bestaan tot en met de jaarrekening 2024 exploitatie-overschotten realiseert die terugvloeien naar de deelnemende gemeenten.

Gemeenschappelijke regeling Gelders Archief, Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Het beheer van archiefbescheiden vindt normaliter plaats door de verschillende overheden zelf op grond van de Archiefwet 1995. De hoofdtaak van het Gelders Archief is het beheren van de archiefstukken en collecties van de gemeenten Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal en het Rijksarchief Gelderland. Het Gelders Archief draagt zorg voor het behoud van archieven van overheden en particulieren die voor blijvende bewaring in aanmerking komen. Dit is een wettelijke taak op basis van de Archiefwet 1995. Daarnaast maakt het Gelders Archief archieven toegankelijker en ontwikkelt onderwijsprogramma's.

Zeggenschap

Het algemeen bestuur bestaat uit 6 leden. De burgemeester van Renkum vertegenwoordigt in het algemeen bestuur de gemeenten Renkum, Rozendaal en Rheden.

Programmadoelstelling

Het Gelders Archief draagt bij aan de programmadoelstellingen van programma bestuur en organisatie.

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Jaar (bedragen x € 1.000)	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2023 JR	852	20.094	- 60	276	0
2025 JR	1.394	19.223	603	279	0
2025 BEGR	402	19.447	0	282	0
2026 BEGR	419	17.556	0	288	0

Risico's

De deelneming aan het Gelders Archief is beperkt tot een lumpsumverdeling. De lumpsum bijdrage is gebaseerd op de werkelijk in te brengen dossiers gegenereerd vanuit de gemeentelijke organisatie. Voorheen was de lumpsumbijdrage gebaseerd op de oorspronkelijk ingebrachte dossiers in strekkende meters.

De Connectie

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De gemeente Rheden heeft in 2017 een groot deel van haar bedrijfsvoeringstaken ondergebracht in De Connectie. In de bedrijfsvoering organisatie De Connectie werken de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden samen op het gebied van bedrijfsvoering.

Zeggenschap

De gemeente Rheden wordt in het bestuur vertegenwoordigd door de portefeuillehouder bedrijfsvoering.

Programmadoelstelling

De Connectie draagt bij aan de doelen benoemd in Paragraaf E. Bedrijfsvoering en Programma 3 Bestuur & Organisatie.

De beleidsvoornemens

Omvorming De Connectie naar hostingmodel

Deze programmabegroting is gebaseerd op continuïteit van de huidige samenwerkingsvorm op het gebied van bedrijfsvoering.

Definitieve besluitvorming over de omvorming van de governance van De Connectie van een bedrijfsuitvoeringsorganisatie naar een hostingsmodel met één gastheergemeente (Arnhem) en twee gastgemeenten (Renkum en Rheden) per 1 januari 2026, is voorzien voor eind 2025. Bij een positief besluit wordt de nieuwe situatie financieel in de programmabegroting verwerkt.

Overig beleidsvoornemens

De uitgangspunten van de dienstverlening van De Connectie zijn de vijf K's: kosten, kwaliteit, kwetsbaarheid, kansen en klant.

De Connectie denkt en werkt vanuit de klant en zet de klant altijd centraal. De Connectie levert producten en diensten tegen een gezamenlijk afgesproken kwaliteit. De Connectie investeert in medewerkers en biedt hen kansen zich te ontwikkelen. De Connectie kent de trends en ontwikkelingen, speelt daarop in en vertaalt deze in samenwerking met de klant naar haar bedrijfsvoering. Hierdoor zijn partners in staat om zich volledig te richten op hun inwoners, bedrijven en toeristen. Ze zijn daardoor minder kwetsbaar. Door producten en diensten te harmoniseren en te digitaliseren werkt De Connectie efficiënter.

Een ander voornemen is om de Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) die zijn ontwikkeld om de prestaties te meten en te beoordelen verder uit te breiden. Door vanaf duidelijke afspraken te maken waar producten aan moeten voldoen en tegen welke prijs, is het beter mogelijk om grip te houden op kwaliteit van dienstverlening en prijs.

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Financieel overzicht				(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2023 JR	4.073	38.227	1.979	9.767	0
2024 JR	508	16.772	- 1.155	9.814	0
2025 BEGR	1.850	16.325	0	9.214	0
2026 BEGR	2.123	17.656	0	9.731	0

De bedragen in 2026 komen uit de meerjarenprogrammabegroting 2026-2029 van de Connectie.

Risico's

De Connectie onderschrijft de principes van het risico-gestuurd werken. Dit houdt in dat risico's gekoppeld worden aan de doelstellingen en dat beheersmaatregelen worden genomen om de risico's te beheersen. Zij ontwikkelt het risicomanagement continu, door te investeren in het risicobewustzijn binnen de organisatie en anderzijds door het cyclisch en systematisch borgen van het risicomanagement. Dit gebeurt vanuit zowel het perspectief van onze organisatiedoelstellingen als vanuit het perspectief van informatieveiligheid en business continuïteit.

De belangrijkste financiële risico's zoals aangedragen door de Connectie zijn:

- Toenemende dreiging op het gebied van informatieveiligheid en privacy. Dit vraagt blijvend te investeren in informatieveiligheid.
- Prijsstijgingen na afloop contracten. De afgelopen jaren was de inflatie hoog. Dat heeft geleid tot substantiële prijsverhogingen. De Connectie werkt veel met langjarige contracten. Wanneer deze contracten aflopen, is de verwachting dat de nieuw af te sluiten contracten behoorlijk in prijs omhoog gaan. .
- Onvoldoende beschikking over ontwikkelcapaciteit/organiseren van achtervang. Verdere ontwikkeling is nodig door steeds veranderende wet- en regelgeving. En door toenemende eisen van onze klanten en opdrachtgevers. Om te kunnen anticiperen op deze ontwikkelingen neemt de behoefte aan ontwikkelcapaciteit alleen maar toe. De krapte op de arbeidsmarkt maakt het lastig om extra ontwikkelcapaciteit aan te trekken en ook het inhuren van personeel met de juiste kennis en vaardigheden is niet altijd mogelijk.

Deze en andere risico's zijn beschreven in hoofdstuk 4 van de meerjarenprogrammabegroting 2026-2029 van de Connectie. Net als andere verbonden partijen heeft de Connectie een beperkt eigen risicovermogen en wordt, indien nodig, naar rato een beroep gedaan op het risicovermogen van de 3 deelnemende gemeenten.

Euregio Rijn-Waal

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Euregio werkt sinds 1958 aan de opbouw en versterking van grensoverschrijdende structuren. De Euregio is een openbaar lichaam naar buitenlands (Duits) recht en bestaat uit ca. 50 leden (voornamelijk gemeenten).

Zeggenschap

De Euregioraad bestaat uit ca. 149 leden, die tenminste twee keer per jaar bijeenkomen. Rheden heeft drie vertegenwoordigers in de Euregioraad. De mate van zeggenschap is gering. Het dagelijks bestuur is in 2019 uitgebreid van zeven naar acht leden. Ter voorbereiding van de raadsbesluiten zijn er drie commissies ingesteld:

- Commissie voor Grensoverschrijdende Verstandhouding
- Commissie voor Economische Aangelegenheden
- Commissie voor Financiën en Projecten

Een specifieke financiële controlecommissie controleert de jaarrekening.

Programmadoelstelling

De deelname aan de Euregio Rijn-Waal levert voornamelijk een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma's Samenleving en Leefomgeving.

Beleidsvoornemens

Gelet op de wijze waarop de Euregio Rijn/Waal het openbaar belang behartigt, is er voor de gemeente geen reden om het beleid te wijzigen.

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Jaar (bedragen x € 1.000)	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2023 JR	1.735	2.799	- 12	11	0
2024 JR	2.517	39.553	- 37	11	0
2025 BEGR	1.735	2.799	- 12	11	0
2026 BEGR	*	*	*	*	*

* De begroting 2026 van de Euregio is medio september 2025 nog niet beschikbaar.

Risico's

Het risico is beperkt tot de gemeentelijke bijdrage.

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), Den Haag

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak. Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. De gemeente Rheden heeft zeggenschap in de BNG via het stemrecht op aandelen die de gemeente bezit.

Door de gemeente Rheden zijn geen specifieke doelstellingen m.b.t. de participatie in de BNG geformuleerd. De omvang van het stemrecht in de BNG biedt geen (potentiële) mogelijkheden om als individuele gemeente op beleidswijzigingen te sturen.

Zeggenschap

Wethouder Financiën vertegenwoordigt de gemeente Rheden in de aandeelhoudersvergadering. Het percentage aandelen van de gemeente Rheden is 0,336%. De zeggenschap is dus uiterst minimaal.

Programmadoelstelling

De BNG levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen voor programma 3 Bestuur & Organisatie.

Beleidsvoornemens

Behoud van het aandelenbezit BNG, primair vanuit het oogpunt van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de gemeenten om gezamenlijk de financiering van de publieke taak zo efficiënt mogelijk te organiseren. Expertise op dit vlak ligt bij de BNG. Daarnaast ontvangt de gemeente Rheden dividend uit het aandelenbezit.

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Jaar (bedragen x € 1.000)	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2023 JR	4.721	110.819	254.000	0	343
2024 JR	4.477	123.614	294.000	0	470
2025 BEGR	4.721	110.819	254.000	0	343
2026 BEGR	*	*	*	*	*

Bijdrage aan gemeente zijn ontvangen dividenden.

* De begroting 2026 van de BNG is medio september 2025 nog niet beschikbaar.

Risico's

In het gemeentelijke risicoprofiel zijn geen risico's opgenomen ten aanzien van het aandelenbezit BNG door de gemeente Rheden. Het theoretisch risico voor de gemeente Rheden ligt vervat in het moeten bijstellen van de hoogte van de waardering op de balans van de onderhavige aandelen. Gezien de omvang van het gerealiseerd rendement is herwaardering niet aan de orde. Daarnaast bestaat de kans dat de gemeente een lager dividend ontvangt dan in de begroting wordt voorzien. Periodiek wordt de verwachte omvang van de te verkrijgen dividenden herijkt, wat ertoe leidt dat het (potentieel) risico in de lopende exploitatie wordt opgevangen.

Alliander N.V.

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Netwerkbedrijf Alliander beheert regionale energienetwerken en levert netwerk gerelateerde diensten op het gebied van complexe energie-infrastructuren en de openbare ruimte.

Door de gemeente Rheden zijn geen specifieke doelstellingen m.b.t. de participatie in de Alliander geformuleerd; er is sprake van participatie op basis van een historisch gegroeide situatie. De omvang van het stemrecht in de Alliander biedt geen (potentiële) mogelijkheden om als individuele gemeente op beleidswijzigingen te sturen.

Zeggenschap

De gemeente heeft stemrecht via het platform Nuval namens de deelnemende gemeenten. Het percentage aandelen dat de gemeente Rheden heeft is 0,043%. Zeggenschap is uiterst minimaal.

Programmadoelstelling

Alliander levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen voor programma 3 Bestuur & Organisatie.

Beleidsvoornemens

Het beleidsvoornemen is behoud van het aandelenbezit, primair vanuit het oogpunt van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de gemeenten om invloed te houden op de wijze waarop Alliander haar diensten levert.

De gemeente Rheden ontvangt dividend uit het aandelenbezit. De huidige aandelen Alliander zijn voor € 184.560 op de balans gewaardeerd (verrijdingswaarde).

Financiële informatie

Tabel: Financieel overzicht

Jaar (bedragen x € 1.000)	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2023 JR	4.749.000	6.897.000	267.000	0	35
2024 JR	6.038.000	6.918.000	976.000	0	23
2025 BEGR	4.749.000	6.897.000	267.000	0	35
2026 BEGR	*	*	*	*	*

Bijdrage aan gemeente zijn ontvangen dividenden.

* De begroting voor 2026 is medio september 2025 nog niet beschikbaar.

Risico's

In het gemeentelijke risicoprofiel zijn geen risico's opgenomen ten aanzien van het aandelenbezit Alliander door de gemeente Rheden. Het theoretisch risico voor de gemeente Rheden ligt vervat in het moeten bijstellen van de hoogte van de waardering (€ 184.560) op de balans van de onderhavige aandelen. Gezien de omvang van het gerealiseerd rendement is herwaardering niet aan de orde. Daarnaast bestaat de kans dat de gemeente een lager dividend ontvangt dan in de begroting wordt voorzien. Periodiek wordt de verwachte omvang van de te verkrijgen dividenden herijkt, wat ertoe leidt dat het (potentieel) risico in de lopende exploitatie wordt opgevangen.

G. Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid geeft inzicht in het grondbeleid en de doelstellingen die worden nagestreefd. Tevens wordt in deze paragraaf de financiële positie van de grondexploitatie uiteengezet. Deze paragraaf kent de volgende indeling:

- wettelijke eisen en informatievoorziening;
- uitgangspunten grondbeleid;
- financiële uitgangspunten grondexploitatie;
- resultaten grondexploitatie;
- risico's.

In de paragraaf grondbeleid wordt inzicht verschaft in de resultaatverwachting van de grondexploitatie zoals deze blijkt uit de begroting 2026 in vergelijking met de prognoses volgens de overeenkomstige paragraaf in de laatste jaarrekening. Momenteel heeft de gemeente één lopende grondexploitatie, namelijk IJssel District.

Wettelijke eisen en informatievoorziening

De verslagleggingsvoorschriften (Besluit Begroting en Verantwoording: BBV) vragen om transparantie in het grondbeleid voor de raad. In eerste plaats vanwege de grote financiële belangen en risico's die inherent zijn aan de grondexploitatie. In de tweede plaats zal de relatie van de doelstellingen van het grondbeleid met de doelen in het programmaplan dienen te worden gelegd. In de financiële verordening gemeente Rheden zijn bepalingen opgenomen inzake het grondbeleid. De verordening voorziet in een vierjaarlijkse actualisatie van het grondbeleid in de vorm van een nota grondbeleid. In de raadsvergadering van april 2025 heeft de raad ingestemd met de beleidsnota grondbeleid 2025.

Uitgangspunten grondbeleid

Het gemeentelijk grondbeleid is geen doel op zich, maar dient primair om andere beleidsdoelen te realiseren. Via het strategisch grondbeleid kan worden gestuurd op gewenste ontwikkelingen en kan regie worden behouden over nieuwe ontwikkelingen en zaken die niet door de markt worden opgepakt. De instrumenten vanuit de Omgevingswet zijn hierbij een hulpmiddel. De Omgevingsvisie bepaalt primair waar grondbeleid zal worden ingezet om gewenste ontwikkelingen te initiëren. De doelstellingen c.q. uitgangspunten van onder andere de woonvisie zijn eveneens leidend voor het te voeren grondbeleid en ook bij het actualiseren van de omgevingsplannen worden keuzen mede bepaald door het te voeren grondbeleid.

Met de nota grondbeleid 2025 wil de gemeente inzetten op een actievere rol (dan voorheen) bij de aanpak van de opgaven waar we voor staan. Vanuit dit oogpunt wordt met de nota Grondbeleid 2025 gekozen voor situationeel grondbeleid. Hierbij wordt per situatie gekeken welke rol de gemeente wil en kan aannemen. De volgende uitgangspunten vormen in de gemeente Rheden de basis voor het strategisch grondbeleid:

1. De omgevingsvisie geldt als input voor het grondbeleid.
2. Daar waar marktontwikkelingen aansluiten bij het gemeentelijk beleid is geen interventie in de vorm van een eventueel actief grondbeleid nodig.
3. Indien de markt maatschappelijk gewenste of noodzakelijke ontwikkelingen, waaronder de woningbouwversnelling, niet oppakt, dan bepaalt de gemeente per project welke rol en inzet van instrumenten het beste past. Hierbij spelen onder andere de volgende factoren een rol:
 - Hoe groot is het maatschappelijke belang?
 - In hoeverre heeft de gemeente vanuit een faciliterende rol voldoende sturing om haar doelstellingen bij een project te bewerkstelligen. Hiertoe zal de gemeente, zeker bij grotere

gebiedsontwikkelingen, onder andere (master)plannen opstellen waarin haar uitgangspunten staan verwoord.

- Als een actiever rol wenselijk is, dan moet helder zijn wat de financiële consequenties en risico's, in hoeverre de gemeente bereid is deze risico's te nemen en kan zij (in relatie tot de financiële positie van de gemeente) deze risico's op zich nemen?
 - In hoeverre heeft de gemeente de capaciteit om een actieve rol op zich te nemen.
4. De keuze voor een faciliterende of actieve rol wordt, met in achtneming van de regels van de financiële verordening en ondersteund met bovengenoemde factoren aan de raad voorgelegd.
 5. Met een situationeel grondbeleid is het goed om, vanuit de beleidsdoelen, waaronder die over de woningbouwversnelling, bewust te zijn van de mogelijkheden van gronden in eigendom van de gemeente. Dit betekent dat, in relatie tot de te realiseren beleidsdoelen, goed moet worden gekeken naar gronden die worden verkocht en gronden waarvan bijvoorbeeld de pachtovereenkomst afloopt.

Financiële uitgangspunten grondexploitatie

Financiële kaders

In de Nota Grondbeleid 2025 zijn de financiële uitgangspunten van de grondexploitatie opgenomen. Naast de uitgangspunten betreffende de raming van de inkomsten en uitgaven zijn hierbij tevens de financiële kaders in beeld gebracht.

Voor het opvangen van macro-economische ontwikkelingen voor het bestaande beleid, alsmede voor de ontwikkelingen van toekomstige plannen komen de verwachte winsten met ingang van 2010 ten gunste of ten laste van de bestemmingsreserve Risicobuffer Grondexploitaties.

Financiële uitgangspunten prognoses

Naast de bovengenoemde financiële kaders gelden de volgende financiële uitgangspunten, die bepalend zijn voor de financiële prognoses in de begroting 2026 en meerjarenraming 2027-2029:

- Minimaal één keer per jaar wordt per complex een actualisatie opgesteld van de te verwachten inkomsten en uitgaven (exploitatie opzet);
- Overeenkomstig de beleidsnota grondbeleid en de algemeen aanvaarde grondslagen van resultaatbepaling worden de volgende uitgangspunten gekozen inzake de verantwoording van de toekomstige resultaten:
 - Voor de verliesgevende deelcomplexen wordt een voorziening gevormd ter hoogte van het verwachte verlies, op het moment dat het verlies zichtbaar wordt (voorzichtigheidsprincipe). De voorziening wordt gevormd op het moment dat een (deel)complex in exploitatie wordt genomen. Met het bestuurlijk vaststellen van het te realiseren plan wordt ook het financieel kader vastgesteld. Met dit uitgangspunt voor het in exploitatie nemen van een complex wordt een reëel beeld gegeven van het te verwachten exploitatieresultaat en de noodzakelijke hoogte van de voorziening voor verliesgevende complexen;
 - Voor de winstgevende deelcomplexen gelden de regels vanuit de BBV-commissie inzake tussentijdse winstneming. De commissie stelt dat het verantwoorden van tussentijdse winstneming een verplichting is die voortvloeit uit het realisatiebeginsel en geen keuze. Naast het realisatiebeginsel gelden als belangrijke uitgangspunten het voorzichtigheidsbeginsel en het toerekeningsbeginsel. Voor het bepalen van de tussentijdse winstneming geldt de zogenaamde POC (percentage of completion) – methode. In de praktijk betekent de POC – methode dat de tussentijdse winstneming wordt berekend op basis van de kosten en opbrengsten die zijn gerealiseerd per grondexploitatie. De genomen winst wordt gestort in de Risicobuffer Grondexploitaties.

- Vanuit de grondexploitatie worden de kosten van het gemeentelijk personeel gedekt, waarbij de bijdrage vanuit de grondexploitatie aan het concern is gebaseerd op de omvang van de ontwikkelingen in de grondexploitatie. Uitgangspunt hierbij is dat alle personele kosten gedekt worden voor zover deze zijn toe te rekenen aan de grondexploitatie.

Resultaten grondexploitatie

In dit onderdeel wordt inzicht verschaft in de resultaatverwachting van de grondexploitatie zoals deze blijkt uit de begroting 2026 in vergelijking met de financiële situatie zoals vastgelegd in de laatste jaarrekening. Indien aan de orde worden de belangrijkste verschillen worden nader verklaard.

Resultaatverwachting grondexploitatie

De grondexploitatie is opgebouwd uit een aantal complexen. Voor deze complexen wordt minimaal 1 keer per jaar op basis van de uitgangspunten van de vastgestelde bestemmingsplannen een prognose gemaakt van de te verwachten resultaten. De actualisatie van de exploitatieopzetten waarborgt een continu inzicht in de financiële positie van de grondexploitatie. In het onderstaande overzicht blijkt welke resultaten worden verwacht van de 'lopende' complexen, volgens de meest recente prognose. Deze resultaten zijn op basis van de contante waarde. Dit op grond van het uitgangspunt in de beleidsnota grondbeleid Rheden.

- Saldo contante waarde: saldo eindwaarde uitgedrukt in de geldwaarde van vandaag (of een ander nader aan te geven datum);
- Saldo eindwaarde: saldo van kosten en opbrengsten op einddatum van de exploitatie, rekening houdend met alle rentekosten en -opbrengsten en kosten- en opbrengstenstijgingen gedurende de looptijd van het project.

De gemeente Rheden heeft momenteel één grondexploitatie namelijk het IJssel District. Hierover het volgende:

- De grondexploitatie IJssel District is in de maand juni 2023 vastgesteld.
- Het eindresultaat conform de actualisatie 2025 (ten behoeve van de jaarrekening 2024) is gelijk aan - € 3.350.000,-.
- Er hebben zich geen financiële veranderingen voorgedaan ten aanzien van de actualisatie. Dit betekent dat het resultaat en de getroffen voorziening hetzelfde blijven.

Prognose resultaten

Prognose resultaten grondexploitatie (in €; + = winst; - = verlies)

Complex	Prognose Begroting 2026 Eindwaarde	Prognose Begroting 2026 CW	Prognose Jaarrekening CW 2024	Resultaat- ontwikkeling Contante Waarde
IJsseldistrict	- € 3.350.000,-	- € 2.858.000,-	- € 2.858.000,-	€ 0,-
Totaal	- € 3.350.000,-	- € 2.858.000,-	- € 2.858.000,-	€ 0,-
Voorziening verliesgevende complexen 1)	€ 3.350.000,-			

1) Saldo verliesgevende complexen op eindwaarde wordt afgedekt door een voorziening.

Algemene toelichting

De toelichting op de resultaatontwikkeling vindt zoals hierboven aangegeven plaats op de contante waarde. Uit het bovengenoemd overzicht op contante waarde blijkt dat volgens de begroting een totaal resultaat op de lopende complexen wordt verwacht van - € 2.858.000,-. Het totaalsaldo op eindwaarde is - € 3.350.000,- (negatief), waarbij opgemerkt dat het totaalbedrag voor verliesgevende complexen wordt afgedekt door de voorziening verliesgevende complexen grondexploitatie.

Ontwikkeling reserve risicobuffer grondexploitaties

De bufferreserve is in 2010 ingesteld en heeft per 31-12-2024 een positief saldo van € 273.207,-. Er is geen sprake van tussentijdse winstnemingen. Er hebben ook geen onttrekkingen plaatsgevonden. Het saldo van de risicobuffer is gelijk gebleven aan € 273.207 en valt vrij in boekjaar 2025.

Risicobuffer	
Saldo 1-1-2024	273.207
Dotaties 2024	0
Onttrekkingen 2024	0
Saldo per 31-12-2024	273.207

Winstgevende en verliesgevende grondexploitatie

De verwachte resultaten zijn in zijn geheel en per complex uiteengezet. Dit op basis van de algemeen aanvaarde grondslagen van resultaatbepaling. Momenteel hebben we geen winstgevende complexen en is er zodoende geen sprake van tussentijdse winstneming.

Voor alle verliesgevende deelcomplexen die in exploitatie zijn genomen zijn voorzieningen gevormd. Uit onderstaand overzicht blijkt dat voor de verliesgevende complexen in exploitatie een totaal verlies wordt verwacht van ongeveer € 3.350.000,-. Voor dit bedrag is een voorziening gevormd conform de voorschriften uit de BBV.

Jaar	Deelcomplex	Verwacht resultaat
	Winstgevende complexen	
	Verliesgevende complexen in exploitatie	€ 3.350.000,-

Risico's grondexploitatie

Exploitatie van bouwgrond gaat per definitie gepaard met risico's. De volgende risico's kunnen worden genoemd:

- nationale en regionale marktomstandigheden betreffende woningbouw en bedrijventerreinen;
- (verwachte) overheidsmaatregelen (zoals milieuvorschriften, ruimtelijke ordening, subsidiemogelijkheden);
- prijsontwikkeling in onder andere de bouwsector;
- procedures die moeten worden doorlopen en de resulterende (mogelijk lange) doorlooptijd;
- claimgevoeligheid (onder andere planschade);
- algemene economische ontwikkeling;

- invloed van provincie en rijksoverheid op gewenste woningbouwprogramma's en uitgifte van bedrijventerreinen.

Binnen bepaalde marges zijn de risico's beheersbaar. Inherent aan een bouwgrondexploitatie is altijd het meerjarig karakter. Om dit proces goed te kunnen beheersen is het noodzakelijk voortdurend inzicht te hebben in de ontwikkeling van baten en lasten.

Op grond van een analyse van de risico's zijn de volgende verhoogde risico's te benoemen.

- Als algemeen risico kan worden vermeld dat er tussentijds als gevolg van (inspraak) procedures, wetswijzigingen e.d. plannen inhoudelijk aangepast zullen moeten worden. De financiële effecten hiervan kunnen een negatieve invloed hebben op de zelfvoorzienendheid van de grondexploitatie.
- Wanneer de niet in exploitatie genomen gronden in exploitatie genomen worden kunnen deze verlies- gevend zijn. Op dat moment zal een extra voorziening getroffen dienen te worden. Dit hangt af van de uiteindelijke plannen voor deze gronden.

Voor het IJssel District is het risico bepaald op € 250.250,-.

VPB plicht

Tenslotte is per 1 januari 2016 de VPB-plicht voor overheidsbedrijven ingevoerd. Dit houdt in dat concurrerende en/of op winst gerichte ondernemingsactiviteiten van overheden vanaf 1 januari 2016 voortaan belastingplichtig kunnen zijn. Hieronder vallen ook de grondexploitaties. In de loop van 2025 wordt getoetst of het totaal van de grondexploitaties van de gemeente Rheden als een (winstgevende) onderneming kan worden gezien. Als dat het geval is wordt een openingsbalans opgesteld en zal een inschatting worden gemaakt van de te betalen VPB. Verwacht wordt dat er geen effect is op de resultaten van de lopende grondexploitaties.

H. Openbaarheidsparagraaf

Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid (Woo)

De openbaarheidsparagraaf is een verplichte paragraaf. De verplichting komt voort uit artikel 3.5 van de Wet open overheid (Woo) en artikel 28 van de Financiële verordening gemeente Rheden 2024. Uit deze artikelen volgt dat de gemeenteraad als bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting en verantwoording aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens en uitvoering van de Woo.

Met de verplichte openbaarheidsparagraaf is bedoeld om daarmee een impuls te geven aan de actieve openbaarheid. In deze paragraaf geven wij u inzicht op de uitvoering van de Woo door de gemeente Rheden.

De Woo

De Wet open overheid is op 1 mei 2022 inwerking getreden. Het doel van de Woo is een transparante overheid. Enerzijds wordt dit bereikt door de passieve openbaarmaking, welke ook al onder de voorganger de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) van toepassing was. Daarmee kan een inwoner een verzoek tot openbaarmaking van informatie doen.

De Woo voegt daar de actieve openbaarmakingsplicht aan toe. De gemeente krijgt de verplichting om documenten uit elf informatiecategorieën uit eigen beweging openbaar te maken. De invoering van de Woo is gefaseerd, waarbij de actieve openbaarmakingsplicht op een nader bekend te maken tijdstip in delen zal worden ingevoerd.

Daarnaast vereist de Woo dat de informatiehuishouding van de gemeente op orde is. Informatie moet beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren zijn. Op deze manier blijft informatie op lange termijn beschikbaar. Verder is het belangrijk dat persoonlijke gegevens beschermd worden en vertrouwelijk blijven, en dat er beveiligingsmaatregelen worden genomen om ongeautoriseerde toegang tot informatie te voorkomen. Ten slotte moet de informatie gestructureerd worden beheerd, met metadata (gegevens over gegevens) en goede documentatie, zodat het gemakkelijk vindbaar en begrijpelijk is voor zowel interne medewerkers als externe belanghebbenden.

De Woo vraagt naast technische aanpassingen ook een verdere professionalisering van houding gedrag en cultuur binnen onze organisatie. Het gaat erom dat onze organisatie transparantie en openheid omarmt als fundamentele waarden. Dit houdt in dat medewerkers en leidinggevenden zich bewust moeten zijn van het belang van transparantie en openheid in hun werk en besluitvormingsprocessen. Het vereist een cultuur waarin informatie actief wordt gedeeld, toegankelijk is en begrijpelijk wordt gemaakt voor het publiek. Hiervoor is een kwartiermaker gestart wat in 2026 moet leiden tot structurele borging.

Financiële begroting

Inleiding

Naast de beleidsvoornemens en de hierbij behorende financiële middelen die opgenomen zijn in de programma's en paragrafen bevat deze begroting ook een financiële begroting. In dit hoofdstuk is de financiële begroting 2026 opgenomen conform de eisen die het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) hieraan stelt.

In het onderdeel 'Financieel meerjarig perspectief' zijn de uitgangspunten voor deze begroting opgenomen, het totaaloverzicht van de baten en de lasten, de incidentele baten en lasten en de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

In het onderdeel van 'Financiële positie' is de geprognosticeerde balans opgenomen, het verwachte verloop van de activa, de financiering en een beknopt overzicht van de reserves en voorzieningen.

Financieel meerjarig perspectief

In het onderdeel financieel meerjarig perspectief worden de uitgangspunten en de voorgeschreven verplichte overzichten zoals de recapitulatiestaat, de incidentele baten en lasten en de structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves beschreven.

Uitgangspunten meerjarig perspectief 2026-2029

In deze begroting zijn de financiële uitgangspunten gehanteerd zoals vastgesteld bij de Kadernota 2026. Deze uitgangspunten zijn bepalend voor het ramen van de baten en lasten en daarmee het begrotingsresultaat en het resultaat van de meerjarenraming.

Financieel beleid

De begroting 2026 is opgebouwd vanuit het bestaande, door de Raad geaccordeerde, beleid. Voor nieuw beleid geldt het uitgangspunt van de integrale afweging, waarbij de Raad, gegeven het haar toekomstige budgetrecht, de besluiten neemt en daarmee de nieuwe middelen beschikbaar stelt.

Lokale heffingen

De jaarlijkse vaststelling van de tarieven, zoals deze in de begroting worden verwerkt, is gebaseerd op het door de Raad vastgestelde tarievenbeleid en hieraan ten grondslag liggende consistente en objectieve uitgangspunten. Voor diverse lokale heffingen gelden wettelijke voorschriften, zoals ter zake van retributies waarvoor geldt dat de opbrengst maximaal 100% van de kosten mag bedragen.

Voor de afvalstoffenheffing en het rioolrecht gelden kostendekkende tarieven.

Voor de opbrengst vanuit de onroerende zaakbelastingen (OZB) wordt mede uitgegaan van een verhoging van 11,5% uit de kadernota 2026.

De relatieve stijging van de tarieven wordt nader toegelicht in de paragraaf Lokale heffingen.

Leges

De leges worden in de begroting geraamd op basis van het verwacht aantal verstrekkingen en de tarieven overeenkomstig de geldende verordening. Op basis van de begrote lasten over 2026 worden in het najaar van 2025 de nieuwe kostendekkende tarieven berekend en in een wijziging van de legesverordening aan de raad ter vaststelling voorgelegd.

Algemene uitkering

De berekening van de algemene uitkering voor de begroting en meerjarenraming is gebaseerd op de meicirculaire 2025. In de verwerking van de algemene uitkering zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Voor de jaren 2026 tot en met 2029 worden de accrespercentages van de meicirculaire 2025 verwerkt;
- Voor de raming van de algemene uitkering over het begrotingsjaar 2025 worden de verdeleenheden, van waaruit de algemene uitkering wordt berekend bij het opstellen van de begroting, geactualiseerd;
- De algemene uitkering is als baat opgenomen onder Algemene dekkingsmiddelen.

Loon- en prijsontwikkelingen

In de begroting 2026 en de meerjarenraming 2027-2029 worden de loon- en prijsontwikkelingen aangehouden zoals deze door het Centraal Planbureau worden geraamd. In de begroting 2026 en de meerjarenraming 2027-2029 zijn stelposten gereserveerd om de verwachte loon en prijsstijgingen op te vangen.

Financieringskosten (rentekosten)

De financieringskosten worden in de begroting 2026 en de meerjarenraming 2027-2029 opgenomen op basis van een geactualiseerde middellange financieringsprognose. Hierbij is de financieringspositie van de gemeente her berekend en over het overschot c.q. tekort rente gecalculeerd.

Voor de rentelasten die bij derden in rekening worden gebracht en die onderdeel uitmaken van de kostprijsberekening van de in het verleden gedane investeringen - gelden de destijds vastgestelde rentepercentages.

Afschrijvingskosten

De afschrijvingskosten worden berekend op basis van de economische levensduur van het betreffende activum. Hierbij worden de afschrijvingstermijnen gehanteerd zoals vastgelegd in de bijlage van de financiële verordening van de gemeente Rheden 2024 opgenomen nota 'Investeren Waarderen, Activeren en Afschrijven van Activa. Met het vaststellen van de programmabegroting 2026 stelt de gemeenteraad, conform de bepalingen in de financiële verordening, de benodigde middelen beschikbaar aan het college voor de uitvoering van het investeringsprogramma (investeringslijst 2026-2029) door het college.

Personeelskosten (salariskosten)

De salariskosten zijn in de begroting 2026 geraamd op de toegestane formatieomvang en de hierbij behorende loonkosten van de personeelsleden op basis van de huidige cao afspraken met daarbij een inschatting van een CAO-stijging in 2026.

Rentebeleid reserves en voorzieningen

In de begroting 2026 zullen de 'rentekosten reserves en voorzieningen' worden verwerkt overeenkomstig het huidige rentebeleid, zoals verwoord in de financiële verordening.

Subsidieverstrekingen

De hoogte van de subsidieverstrekingen worden gebaseerd op de van toepassing zijnde subsidieverordeningen en, voor zover hier sprake van is, subsidiebeschikking. Indien in deze een indexering is voorzien, geldt voor het jaar 2026 een stijging van maximaal het verwachte inflatiepercentage gepubliceerd door het Centraal Planbureau. Indien een indexering niet is opgenomen in de beschikking geldt de nullijn.

Grondexploitatie

De uitgangspunten die bepalend zijn voor de financiële prognoses in de begroting 2026 en de meerjarenraming 2027-2029 zijn opgenomen in de Nota Grondbeleid 2025 gemeente Rheden.

Opbrengst huur en pacht

De opbrengsten van de huur en de pacht worden begroot op basis van de hieraan ten grondslag liggende contracten. Voor vastgoedobjecten hebben wij een kostendekkende huur ingevoerd.

Autonome kostenontwikkeling en budgetaanpassingen op bestaand beleid

Ten aanzien van het opstellen van de begroting 2026 en de budgetaanpassingen ten opzichte van de begroting 2025 gelden de begrotingsrichtlijnen. Deze luiden voor het begrotingsjaar 2026 als volgt:

- Voor elke budgetaanpassing geldt dat sprake moet zijn van uitvoering van bestaand beleid en dat in voldoende mate moet worden aangegeven welke oorzaken ten grondslag liggen aan bij budgetverhoging;
- Budgetverhoging dient in voldoende mate te zijn onderbouwd in aantallen en prijzen;
- Bij elke budgetverhoging dient te worden aangegeven in hoeverre een budgetverhoging noodzakelijk is en in hoeverre bijsturingmaatregelen een budgetverhoging kunnen voorkomen.
- De herindeling van de begroting door de wijziging in taakvelden en het onderliggende rekenschema mag niet leiden tot een aanpassing van het budget op programmaniveau.

Kosten Regionale samenwerking

De kosten als gevolg van de regionale samenwerking worden in de begroting opgenomen.

Recapitulatiestaat

De recapitulatiestaat, zoals hieronder weergegeven, geeft inzicht in de baten en lasten en toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma voor de primitieve begroting 2026 en meerjarenraming 2027-2029.

De saldo's per programma zijn hierbij in een afzonderlijke tabel zichtbaar gemaakt.

Deze gegevens zijn afgezet tegen jaarrekeningcijfers van 2024 en de gewijzigde begroting 2025 na de 1ste Bestuursrapportage.

Tabel: Overzicht baten en lasten

Post (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten						
1. Samenleving	92.612	97.511	101.457	98.820	94.871	94.405
2. Leefomgeving	30.086	30.013	35.199	33.036	33.255	33.255
3. Bestuur en organisatie	44.158	50.710	49.130	36.275	36.366	37.366
subtotaal lasten programma's	166.857	178.234	185.786	168.131	164.492	165.026
Toevoegingen aan reserves						
1. Samenleving	1.565	392	0	0	0	0
2. Leefomgeving	2.324	810	0	0	0	0
3. Bestuur en organisatie	7.503	871	14	0	1.000	1.000
subtotaal toevoegingen	11.392	2.073	14	0	1.000	1.000
Baten						
1. Samenleving	22.763	24.369	24.686	23.232	23.611	23.611
2. Leefomgeving	15.059	17.287	18.317	19.375	18.772	18.772
3. Bestuur en organisatie	131.965	138.665	140.205	125.746	123.077	123.164
subtotaal baten programma's	169.788	180.321	183.208	168.353	165.460	165.548
Onttrekkingen aan reserves						
1. Samenleving	5.919	0	0	0	0	0
2. Leefomgeving	6.547	521	3.443	0	0	0
3. Bestuur en organisatie	3.096	0	0	0	0	0
subtotaal onttrekkingen	15.562	521	3.443	0	0	0
Saldo baten en lasten	2.930	2.087	-2.579	222	968	522
Saldo onttrekkingen en toevoegingen	4.171	-1.552	3.429	0	-1.000	-1.000
Totaal saldo	7.101	535	850	222	-32	-478

Tabel: Overzicht saldo baten en lasten

Programma (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
1. Samenleving	-65.495	-73.534	-76.771	-75.588	-71.260	-70.793
2. Leefomgeving	-10.804	-13.015	-13.439	-13.661	-14.483	-14.483
3. Bestuur en organisatie	83.400	87.084	91.061	89.470	85.710	84.798
Totaal	7.101	535	850	222	-32	-478

Tabel: Overige informatie

Post (bedragen x € 1.000)	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Programma				
1. Samenleving	-76.771	-75.588	-71.260	-70.793
2. Leefomgeving	-16.882	-13.661	-14.483	-14.483
3. Bestuur en organisatie	-9.104	-9.930	-9.894	-11.894
totaal	-102.758	-99.178	-95.637	-97.170
Algemene dekkingsmiddelen	121.962	121.564	118.895	119.983
VpB	0	0	0	0
Overhead	-21.737	-22.118	-22.245	-22.245
Onvoorzien	-45	-45	-45	-45
Subtotaal programma's inclusief algemene dekkingsmiddelen, VpB,	-2.579	222	968	522

overhead en onvoorzien				
Saldo van ontrekkingen en toevoegingen aan reserves	3.429	0	-1.000	-1.000
Geraamd resultaat	850	222	-32	-478
Incidentele baten en lasten	1.100	425	1.550	800
Structureel begrotingssaldo	-250	-203	-1.582	-1.278

Incidentele baten en lasten

Tabel: Overzicht geraamde incidentele baten en lasten 2026-2029

Programma (bedragen x € 1.000)	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Incidentele lasten				
1. Samenleving	250	250	-550	-800
2. Leefomgeving	3.429	0	0	0
3. Bestuur en organisatie	514	325	0	0
Totaal incidentele lasten	4.193	575	-550	-800
Incidentele baten				
1. Samenleving	850	0	0	0
2. Leefomgeving	4.443	1.000	1.000	0
3. Bestuur en organisatie	0	0	0	0
Totaal incidentele baten	5.293	1.000	1.000	0
Saldo incidentele lasten en baten	1.100	425	1.550	800

Hieronder worden per programma de incidentele baten en lasten besproken. De Gemeente Rheden hanteert een ondergrensbedrag voor een toelichting van € 50.000.

In onderstaande toelichting wordt het boekwerk gemeld waarin de incidentele post benoemd is, daarbij worden de volgende afkortingen gehanteerd:

- KN24; Kadernota 2024, gepubliceerd in 2023.
- KN25; Kadernota 2025, gepubliceerd in 2024.
- PB24; Programmabegroting 2024, gepubliceerd in 2023.
- PB25; Programmabegroting 2025, gepubliceerd in 2024.
- PB26; Programmabegroting 2026, gepubliceerd in 2025.

Tabel: Programma 1. Samenleving

Programma (bedragen x € 1.000)	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten				
Transitiekosten	250	250	250	
Stelpost Deskundigencommissie			-800	-800
Hervormingsagenda Jeugd				

Baten				
Compensatie van het Rijk voor de jeugdzorg	850			
Totaal incidentele lasten / baten	600	-250	550	800

Transitiekosten

Bron: PB25 € 250k (2026), € 250k (2027) en € 250k (2028).

Wat: Wij zijn geconfronteerd met omvangrijke autonome ontwikkelingen op taken binnen het sociaal domein, ontwikkelingen waar we door het Rijk niet toereikend op worden gecompenseerd. Dit betekent dat wij extra in moeten zetten op maatregelen die de negatieve autonome ontwikkelingen binnen programma 1 Samenleving compenseren. Enerzijds is de inzet op extra middelen vanuit het Rijk. Anderzijds is de keuze om de komende jaren in te zetten op een transformatie binnen Programma 1 Samenleving. Voor deze transformatie maken we transitiekosten (budgetten bijgesteld van resp. 500k, 400k en 300k naar 3 x 250k).

Aard: Transitie, dus incidenteel.

Duur: Tot en met 2028.

Stelpost Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd

Bron: PB26 € 800k (2028/2029).

Wat: Door de invoering van de hervormingsagenda jeugd is de verwachting dat de gemeente handvatten krijgt om de uitgaven aan jeugdzorg te beperken. Deze bedragen vloeien voort uit de afname van de rijksbijdrage aan de gemeente voor zover deze nog niet zijn meegenomen in de prognose.

Aard: Transitie, dus incidenteel.

Duur: Vanaf 2028 tot en met 2029.

Compensatie van het Rijk voor de jeugdzorg

Bron: PB26 € 850k (2026).

Wat: De rijksoverheid heeft besloten om de gemeenten te compenseren voor de uitgaven aan jeugdzorg over de jaren 2023 en 2024. Op grond van deze informatie is een stelpost opgenomen van te verwachten nabetalings door de rijksoverheid.

Aard: Eenmalige herstelbetaling, dus incidenteel.

Duur: Alleen 2026.

Tabel: Programma 2. Leefomgeving

Programma (bedragen x € 1.000)	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten				
Voorziening SBO speelvoorziening	398			
Voorziening SBO wegen	3.030			
Baten				
Mutaties grondexploitatie				
Incidenteel opbrengsten verkoop vastgoed	1.000	1.000	1.000	
Reserve SBO speelvoorziening	398			
Reserve SBO wegen	3.030			
Reserve SBO landschapsbeleidplan	14			
Totaal incidentele lasten / baten	1.014	1.000	1.000	0

Voorziening SBO speelvoorziening

Bron: PB26 € 398k (2026).

Wat: In het kader van het Versterken van de Financiële Functie en conform de nieuwe nota Reserves en Voorzieningen wordt de reserve SBO speelvoorzieningen overgezet naar de voorziening SBO Speelvoorziening. De onderbouwing middels een meerjarenonderhoudsplan volgt in 2026.

Aard: Eenmalig.

Duur: Kalenderjaar 2026.

Voorziening SBO wegen

Bron: PB26 3.030k (2026).

Wat: In het kader van het Versterken van de Financiële Functie en conform de nieuwe Nota Reserves en Voorzieningen wordt de voorziening SBO Wegen ingesteld, het betreft een omzetting van de reserve SBO Wegen naar een voorziening. De onderbouwing middels een meerjarenonderhoudsplan volgt in 2026.

Aard: Eenmalig.

Duur: Kalenderjaar 2026

Mutaties grondexploitatie

De gemeente Rheden heeft momenteel één grondexploitatie namelijk het IJssel District. Hierover het volgende:

- De grondexploitatie IJssel District is in de maand juni 2023 vastgesteld.
- Het eindresultaat conform de actualisatie 2025 (ten behoeve van de jaarrekening 2024) is gelijk aan - € 3.350.000,-.

Er hebben zich geen financiële veranderingen voorgedaan ten aanzien van de actualisatie. Dit betekent dat het resultaat en de getroffen voorziening hetzelfde blijven.

Incidenteel opbrengsten verkoop vastgoed

Bron: KN25 € 1.000k (2026), € 1.000k (2027) en € 1.000 (2028).

Wat: Herijking portefeuille vastgoed, waaronder verkenning verkoop deel portefeuille. Verkopen van een deel vastgoed en gronden met maatschappelijke bestemming (dit draagt bij aan de reductie van de beheerskosten en levert incidenteel baten op. Bijvoorbeeld verkenning verkoop bedrijventerrein Spankeren (nu verpacht) en drie percelen op De Beemd, parkeergarage, sportterreinen, gemeentewerf Velp. Vanaf 2026 zal er op vastgoedbeheer structureel kunnen worden bespaard.

Aard: Eenmalig.

Duur: Kalenderjaren 2026, 2027 en 2028.

Reserve SBO speelvoorziening

Bron: PB26 € 398k (2026).

Wat: Conform de nieuwe nota Reserves en Voorzieningen wordt de Reserve SBO Speelvoorzieningen overgezet naar de voorziening SBO Speelvoorzieningen.

Aard: Eenmalig.

Duur: Kalenderjaar 2026.

Reserve SBO wegen

Bron: PB26 € 3.030 (2026).

Wat: Conform de nieuwe nota reserves en Voorzieningen wordt de reserve SBO wegen omgezet naar een Voorziening SBO Wegen.

Aard: Eenmalig.

Duur: Kalenderjaar 2026.

Reserve SBO landschapsbeleidplan

Bron: PB26 14k (2026).

Wat: Conform de nieuwe nota Reserves en voorzieningen kan de reserve SBO landschapsbeleidsplan vrijvallen; de activiteiten waarvoor de reserve is ingericht zijn afgerond.

Aard: Eenmalig.
Duur: Kalenderjaar 2026.

Tabel: Programma 3. Bestuur en organisatie

Programma (bedragen x € 1.000)	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Lasten				
Versterken Financiële Functie	500	325		
Algemene reserve	14			
Baten				
Totaal incidentele lasten / baten	-514	-325	0	0

Versterken Financiële Functie

Bron: KN25 € 500k (2026) en € 325k (2027).

Wat: Voor het versterken van de financiële functie verwacht het college een extra investering nodig te hebben. Financiële sturing is immers de komende jaren van cruciaal belang in verband met de rijkskortingen.

Aard: Eenmalig.

Duur: Kalenderjaren 2025, 2026 en 2027.

Algemene reserve

Bron: PB26 € 14k (2026).

Wat: Met het opheffen van de reserve SBO Landschapsbeleidsplan valt het resterende bedrag vrij naar de algemene reserve.

Aard: Eenmalig.

Duur: Kalenderjaar 2026.

Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Tabel: Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Reserve (bedragen x € 1.000)	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Algemene reserve	0	0	1.000	1.000
Totaal structurele toevoegingen	0	0	1.000	1.000
Totaal structurele onttrekkingen	0	0	0	0

Algemene Reserve

Wat: Vanaf 2028 is er structureel ruimte om de algemene reserve te verhogen met als doel de financiële positie van de gemeente te versterken.

Aard: Kapitaalfunctie.

Financiële positie

In het onderdeel financiële positie worden de geprognosticeerde balans, de investeringen, de financiering en de reserves & voorzieningen beschreven.

Geprognosticeerde balans

In de vernieuwde BBV is opgenomen dat in de begroting en meerjarenraming een geprognosticeerde begin- en eindbalans moet worden opgenomen. Deze dient ten minste de posten te bevatten om het EMU-saldo te kunnen berekenen. De geprognosticeerde balans wordt hieronder weergegeven.

Tabel: Uiteenzetting financiële positie

Saldo per 31-12 (bedragen x € 1.000)	R 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029
Vaste activa	168.432	190.288	177.204	200.749	206.626	204.665
Vlottende activa:						
Vorraden	-2.915	- 2.800	-2.900	-2.900	-2.900	-2.900
Uitzettingen < 1 jaar	22.671	13.000	20.000	20.000	20.000	20.000
Liquide middelen	11.351	6.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Overlopende activa	15.622	7.000	15.000	15.000	15.000	15.000
Totaal activa	215.161	213.488	219.304	242.849	248.726	246.765
Vaste passiva:						
Algemene reserve	14.433	9.135	21.604	22.454	23.676	24.644
Bestemmingsreserve	7.667	15.908	4.547	4.547	4.547	4.547
Gerealiseerd resultaat	7.101	135	850	222	-32	-478
Saldo eigen vermogen	29.201	25.178	27.001	27.223	28.191	28.713
Vaste schulden	115.858	115.500	112.500	111.000	109.500	108.000
Voorzieningen	8.849	8.098	12.667	13.509	14.350	15.191
Vlottende passiva:						
Netto vlottende schuld < 1 jaar	33.370	54.712	42.136	66.118	71.685	69.861
Overlopende passiva	27.883	10.000	25.000	25.000	25.000	25.000
Saldo VV	185.960	188.310	192.303	215.627	220.535	218.052
Totaal passiva	215.161	213.488	219.304	242.849	248.726	246.765

Investerings

In onderstaande tabel zijn onze vaste activa opgenomen. Onder activa verstaan we investeringen die in het verleden zijn gedaan en nu nog tegen een bepaalde waarde op onze balans staan.

Tabel: Mutaties vaste activa

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Aanvang 2026	Mutaties 2026	Ultimo 2026	Mutaties 27-29	Ultimo 2029
Materiële vaste activa	158.000	13.385	171.385	27.593	198.978
Immateriële vaste activa	611	-44	567	-132	435
Financiële vaste activa	5.256	-4	5.252	0	5.252
Totaal mutaties	163.867	13.337	177.204	27.461	204.665

Het saldo van de geraamde investeringen en de afschrijvingen zijn in dit overzicht opgenomen en in het meerjarenperspectief doorgetrokken. Het gaat om investeringsprojecten uit de openbare ruimte (o.a. wegen en riolering) en geplande vervangingsinvesteringen.

Reserves en voorzieningen

In de onderstaande tabel hebben we de totalen van de algemene reserve, de bestemmingsreserves en de voorzieningen opgenomen. Voor de stand per 1-1-2026 is uitgegaan van de gegevens conform de 2de Bestuursrapportage 2025.

Tabel: Reserves en voorzieningen

Mutaties (bedragen x € 1.000)	Stand 2026	Dotaties	Onttrekkingen	Stand 31-dec
	1-jan			
Algemene reserve	20.909	695	0	21.604
Bestemmingsreserves	7.990	0	-3.443	4.547
Voorzieningen	9.096	5.087	-1.516	12.667
Totaal mutaties	37.995	5.782	-4.959	38.818

Bijlagen

Bijlage 1 Beleidsindicatoren

Tabel: Beleidsindicatoren

Prog.	Beleidsindicatoren (verplicht):	Waarde	Jaar
Taakveld 0. Bestuur en ondersteuning			
3	1. Formatie (fte per 1.000 inwoners)	9,17	2026
3	2. Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	8,91	2026
3	3. Apparaatskosten (kosten per inwoner in €)	1.776	2026
3	4. Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	15,21%	2026
3	5. Overhead (% van totale lasten)	11,82%	2026
Taakveld 1. Veiligheid			
3	6. Verwijzingen Halt (aantal per 1.000 jongeren)	14,0	2024
3	8. Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	1,6	2024
3	9. Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	3,0	2024
3	10. Diefstallen uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	1,1	2024
3	11. Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)(aantal per 1.000 inwoners)	5,0	2024
Taakveld 3. Economie			
2	14. Functiemenging (%)	46,1%	2023
2	16. Vestiging van bedrijven (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar)	167,3	2023
Taakveld 4. Onderwijs			
1	17. Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	2,8	2024
1	18. Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	52	2024
1	19. Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs)	3,0%	2024
Taakveld 5. Sport, cultuur en recreatie			
1	20. Niet sporters (%)	42,3%	2024
Taakveld 6. Sociaal domein			
1	21. Banen (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar)	703,2	2023
1	22. Jongeren met een delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jarigen)	1%	2023
1	23. Kinderen in uitkeringsgezin (% kinderen tot 18 jaar)	6%	2023
1	24. Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van der beroepsbevolking)	70,8%	2024
1	26. Werkloze jongeren (% 16 t/m 22 jarigen)	2%	2023
1	27. Personen met een bijstandsuitkering (aantal per 10.000 inwoners)	329,4	2024
1	28. Lopende re-integratievoorzieningen (aantal per 10.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar)	219,3	2024
1	29. Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	14,7%	2024
1	30. Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	1,2%	2024
1	31. Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	0,4%	2024
1	32. Cliënten met een maatwerkarrangement WMO (aantal per 10.000 inwoners)	900	2024
Taakveld 7. Volksgezondheid en milieu			
2	33. Omvang huishoudelijk restafval (kg per inwoner)	150	2023
2	34. Hernieuwbare elektriciteit (%)	19,3%	2022
Taakveld 8. Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing			
2	35. Gemiddelde WOZ-waarde (in € 1.000)	378	2025
2	36. Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)	2,3	2024
2	37. Demografische druk (%)	84,4%	2025
3	38. Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (in €)	985	2025
3	39. Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in €)	1032	2025

Bijlage 2 Taakvelden

Tabel: Taakvelden

Omschrijving taakveld (bedragen x € 1.000)	2026		2027		2028		2029	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Totaal Programma 1 Samenleving	101.457	24.686	98.820	23.232	94.871	23.611	94.405	23.611
0.10 Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
4.2 Onderwijshuisvesting	3.838	412	3.838	412	3.838	412	3.838	412
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.151	292	2.181	292	2.181	292	2.181	292
5.1 Sportbeleid en activering	867	376	867	376	867	376	867	376
5.2 Sportaccommodaties	4.448	2.118	4.515	2.118	4.432	2.187	4.432	2.187
5.3 Cultuurpresentatie, prod.partic.	597	0	470	0	470	0	470	0
5.6 Media	946	0	817	0	817	0	817	0
6.1 Samenkracht en burgerparticip.	4.083	1.122	4.282	1.122	4.359	1.122	4.109	1.122
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Wmo	353	268	353	268	353	268	353	268
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	342	0	303	0	278	0	278	0
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	3.797	92	3.797	92	3.797	92	3.797	92
6.3 Inkomensregelingen	23.850	16.767	23.452	16.467	23.385	16.467	23.385	16.467
6.4 Begeleide participatie	9.506	0	9.208	0	9.214	0	9.220	0
6.5 Arbeidsparticipatie	1.020	473	1.020	473	1.020	473	1.020	473
6.60 Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	2.588	749	2.636	749	2.636	749	2.636	749
6.711 Huishoudelijke hulp (Wmo)	6.819	0	6.819	0	6.819	0	6.819	0
6.712 Begeleiding (Wmo)	4.834	5	4.894	5	4.950	5	5.150	5
6.713 Dagbesteding (Wmo)	47	0	47	0	47	0	47	0
6.714 Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	0	0	0	0	0	0	0	0
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	11.157	0	11.890	0	9.644	0	9.222	0
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	2.793	0	2.793	0	2.793	0	2.793	0
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	10	0	10	0	10	0	10	0
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	439	0	439	0	439	0	439	0
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	6.476	0	6.476	0	6.476	0	6.476	0
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	711	0	711	0	711	0	711	0
6.791 PGB Wmo	430	0	430	0	430	0	430	0
6.792 PGB Jeugd	125	0	125	0	125	0	125	0
6.811 Beschermd wonen (WMO)	-443	669	-3.174	391	-4.017	701	-4.017	701
6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)	0	0	0	0	0	0	0	0
6.821 Jeugdbescherming	1.133	0	1.133	0	1.133	0	1.133	0

Omschrijving taakveld (bedragen x € 1.000)	2026		2027		2028		2029	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
6.91 Coördinatie en beleid Wmo	3.960	0	3.960	0	3.960	0	3.960	0
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	1.740	850	1.740	0	940	0	940	0
7.1 Volksgezondheid	2.838	495	2.788	470	2.763	470	2.763	470
Totaal Programma 2 Leefomgeving	35.199	21.760	33.036	19.375	33.255	18.772	33.255	18.772
0.10 Mutaties reserves	0	3.443	0	0	0	0	0	0
2.1 Verkeer en vervoer	9.977	848	6.827	848	6.891	848	6.891	848
2.2 Parkeren	91	0	91	0	91	0	91	0
2.5 Openbaar vervoer	125	97	125	97	125	97	125	97
3.1 Economische ontwikkeling	607	101	607	101	507	101	507	101
3.3 Bedr.loket en bedr.regelingen	9	9	9	9	9	9	9	9
3.4 Economische promotie	301	606	301	606	294	606	294	606
5.5 Cultureel erfgoed	46	-45	46	-45	46	-45	46	-45
5.7 Openbaar groen en recreatie	5.003	251	4.615	251	4.647	251	4.647	251
7.2 Riolering	5.010	6.646	6.015	7.655	6.356	7.001	6.356	7.001
7.3 Afval	4.935	6.319	4.933	6.319	4.821	6.319	4.821	6.319
7.4 Milieubeheer	2.964	1.911	3.394	1.911	3.394	1.911	3.394	1.911
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	712	806	690	806	690	806	690	806
8.1 Ruimtelijke ordening	2.109	160	2.046	210	2.046	260	2.046	260
8.2 Grondexpl. (niet-bedr.terreinen)	212	0	212	0	212	0	212	0
8.3 Wonen en bouwen	3.097	607	3.125	607	3.125	607	3.125	607
Totaal Programma 3 Bestuur & Organisatie	49.145	140.205	36.275	125.746	37.366	123.077	38.366	123.164
0.1 Bestuur	2.909	0	2.859	0	2.859	0	2.859	0
0.10 Mutaties reserves	14	0	0	0	1.000	0	1.000	0
0.2 Burgerzaken	2.015	840	1.965	840	1.965	840	1.965	840
0.3 Beheer ov. gebouwen en gronden	789	1.644	750	1.644	716	1.644	716	644
0.4 Overhead	21.960	223	22.341	223	22.468	223	22.468	223
0.5 Treasury	-1.314	719	-1.836	719	-1.953	719	-1.953	719
0.61 OZB woningen	730	12.171	730	12.631	730	13.105	730	13.156
0.62 OZB niet-woningen	0	3.182	0	3.182	0	3.182	0	3.182
0.63 Parkeerbelasting	0	4	0	4	0	4	0	4
0.64 Belastingen overig	0	150	0	150	0	150	0	150
0.7 Alg. uitk. e ov. uitk. gem.fonds	0	107.185	0	106.327	0	103.184	0	104.221
0.8 Overige baten en lasten	3.251	0	4.738	0	4.853	0	5.853	0
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	3.598	6	3.598	6	3.598	6	3.598	6
1.2 Openbare orde en veiligheid	1.131	21	1.131	21	1.131	21	1.131	21

Omschrijving taakveld (bedragen x € 1.000)	2026		2027		2028		2029	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
6.1 Samenkracht en burgerparticip.	14.062	14.062	0	0	0	0	0	0
Totaal Begroting	185.801	186.651	168.131	168.353	165.492	165.460	166.026	165.548
Resultaat		850		222		-32		-478

Bijlage 3 Meerjarig Investeringsplan

Uitgangspunten

Alleen de kredieten 2026 t/m 2029 en de hiermee samenhangende kapitaallasten zijn in het onderstaand overzicht vermeld.

Opgevoerde kredieten in enig jaar worden in principe het jaar N+1 afgeschreven.

Renteberekening vindt plaats op basis van boekwaarde 1 januari van het lopende jaar.

Toegerekende rente 2026 t/m 2029 is 1,933%.

Tabel: Kredieten

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Afsch.	Totaal-Krediet						Kapitaallasten				
			2025	2026	2027	2028	2029	2025	2026	2027	2028	2029
Bedrijfsvoering												
Digitaal Rheden	5	2.500	1.200	1.000	300	0	0	0	267	484	541	530
Samenleving - Sport in Rheden												
Sporthallen - Vervangen 3 schrobmachines	5	12	12	0	0	0	0	0	3	3	3	3
Ellecom - Hoofdveld - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	0	0	200	0	0	0	0	0	24	24
Nieuwland - Veld 1 - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	200	0	0	0	0	0	24	24	24	23
Nieuwland - Veld 4 - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	0	0	200	0	0	0	0	0	24	24
Nieuwland - Veld 5 - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	0	200	0	0	0	0	0	24	24	24
Pinkenberg - Veld 1 - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	0	0	0	0	200	0	0	0	0	0
Pinkenberg - Veld 2 - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	200	0	0	0	0	0	24	24	24	23
Pinkenberg - Veld 3 - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	200	0	0	0	0	0	24	24	24	23
Pinkenberg - Veld 4 - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	0	0	200	0	0	0	0	0	24	24
Reheden - Korfbalveld 1 - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	200	0	0	0	0	0	24	24	24	23
Rheden - Veld 2 - vervangen toplaag kunstgrasveld	10	200	0	200	0	0	0	0	0	24	24	24
Samenleving - Onderwijshuisvesting												
Vernieuwbouw de Arnhorst	40	4.386	4.051	0	0	0	0	8	208	206	203	201
Nieuwbouw dependance Daalhuizen	40	1.540	1.417	0	0	0	0	3	73	72	71	70
Vernieuwing KC de Wensvogel	40	3.562	0	3.277	0	0	0	6	6	169	167	165

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Afsch.	Totaal- Krediet						Kapitaallasten				
			2025	2026	2027	2028	2029	2025	2026	2027	2028	2029
Deelkinderopvang KC de Wensvogel	40	805	0	741	0	0	0	1	1	38	38	37
Aankoop tijdelijke huisvesting	40	1.924	1.924	0	0	0	0	0	91	90	89	88
Technische en functionele aanpassing Leerrijk	25	286	263	0	0	0	0	1	18	18	17	17
Vernieuwing Rocccallschool	40	353	353	0	0	0	0	0	17	17	16	16
Deel kinderopvang Rocccallschool	40	64	64	0	0	0	0	0	3	3	3	3
Leefomgeving												
3. Rehabilitatie kosten van de wegen bij vervanging riolering	60	525	0	0	0	0	0	21	20	20	20	20
3. Vervanging lichtmasten openbare verlichting	40	356	0	0	0	0	356	17	17	16	16	16
4. Rehabilitatie kosten van de wegen bij vervanging riolering	60	525	525	0	0	0	0	0	21	20	20	20
4. Vervanging lichtmasten openbare verlichting	40	382	382	0	0	0	0	0	18	18	18	17
5. Rehabilitatie kosten van de wegen bij vervanging riolering	60	525	0	525	0	0	0	0	0	21	20	20
5. Vervanging lichtmasten openbare verlichting	40	424	0	424	0	0	0	0	0		20	20
6. Rehabilitatie kosten van de wegen bij vervanging riolering	60	525	0	0	525	0	0	0	0	0	21	20
6. Vervanging lichtmasten openbare verlichting	40	321	0	0	321	0	0	0	0	0	15	15
7. Rehabilitatie kosten van de wegen bij vervanging riolering	60	525	0	0	0	525	525	0	0	0	0	21
Investing kunstwerken	40	387	78	78	78	78	78	4	7	11	14	18
Investing levensverlengend onderhoud	15	856	174	174	174	174	174	14	30	45	59	74
Investing wegen	60	6.368	1.292	1.292	1.292	1.292	1.292	47	97	147	196	244
Investerings meubilair/verkeerstekens	10	495	105	105	105	105	105	9	22	34	47	59
30 Km zone De Steeg Zuid-Oost	60	50	0	50	0	0	0	2	2	2	2	2
30 km zone Rheden (ten noorden van Oranjeweg)	60	364	364	0	0	0	0	0	14	14	14	14
60 Km zone Havikenwaard	60	60	60	0	0	0	0	0	2	2	2	2
Fietsplan 2016/Harderwijkerweg Dieren	60	500	0	0	0	0	0	20	19	19	19	19
Fietsplan 2016/Imboslaan Dieren	60	250	250	0	0	0	0	0	10	10	10	9
Uitvoeringsprogramma Fietspadenplan 2006-2013	15	46	0	0	0	0	0	4	4	4	4	4
Verbetering kruispunt Oranjeweg / Laakweg	60	65	0	0	0	0	0	3	3	2	2	2
Verkeersmaatregelen in combinatie met riolering (5% van reh. SBO Wegen)	15	175	26	26	26	26	26	6	8	11	13	15
Wegvakken Rozendaalselaan	60	72	0	0	72	0	0	0	0	0	3	3
Vervanging ANWB bewegwijzering	10	100	0	0	0	0	0	12	12	12	12	11
2. Renovatie bomen c.a. (incl. areauitbreiding)	30	340	0	0	0	0	0	19	19	18	18	18
3. Renovatie bomen c.a. (incl. areauitbreiding)	30	357	357	0	0	0	0	0	20	20	19	19
4. Renovatie bomen c.a. (incl. areauitbreiding)	30	357	0	357	0	0	0	0	0	20	20	19
5. Renovatie bomen c.a. (incl. areauitbreiding)	30	357	0	0	357	0	0	0	0	0	20	20

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Afsch.	Totaal-Krediet						Kapitaallasten				
			2025	2026	2027	2028	2029	2025	2026	2027	2028	2029
6. Renovatie bomen c.a. (incl. areauitbreiding)	30	357	0	0	0	357	357	0	0	0	0	20
Hittestress	20	800	200	200	200	200	200	0	14	29	43	57
Investering spelen	20	562	114	114	114	114	114	8	16	24	32	39
Mastperlan Veluwezoom	60/10	2.285	458	520	757	70	356	3	13	25	42	43
Woonwagens	25	600	100	100	100	100	100	0	6	12	18	24
Leefomgeving - Riolering												
Aanleg drainage systeem Velp-Zuid	80	260	0	0	0	0	0	9	9	9	9	9
Aanleg drainage systeem Velp-Zuid	30	720	0	0	720	0	0	0	0	0	40	40
Aanleg riool Kaneelweg-Edyweg	60	22	0	0	22	0	0	0	0	0	1	1
Aanpak waterprobleem Havelandseweg	30	190	190	0	0	0	0	0	11	10	10	10
Aanpak waterprobleem Lentsesteeg Noord	30	153	0	0	0	153	0	0	0	0	0	9
Aanpak waterprobleem omgeving gemeentehuis	15	250	0	250	0	0	0	0	0	22	22	22
Aanpassen /verwijderen overstorten/-leidingen Talingsingel (2) en Rietganssingel (1)	15	40	0	0	40	0	0	0	0	0	4	4
Afsluiten gem riool Fazant,patrijs en ind.laaan	15	46	0	0	46	0	0	0	0	0	4	4
Annastraat Velp	60	1.304	1.304	0	0	0	0	0	51	50	50	50
Buitensingel afkoppelen, noodvoorziening (Berging)	30	185	0	0	0	185	0	0	0	0	0	10
Cort v/d Lindestraat Dieren	60	4.504	0	0	4.504	0	0	0	0	0	176	174
Harderwijkerweg Dieren	80	1.000	0	0	0	0	0	35	35	34	34	34
Havelandseweg	80	190	0	0	0	0	0	7	7	7	6	6
Infiltratie De Steeg Noord	15	500	0	500	0	0	0	0	0	45	44	43
Kleine rioolvervangingen	60	2.620	655	655	655	655	655	0	26	51	76	101
Klimaatadaptatie	30	500	125	125	125	125	125	0	7	14	21	27
Larensteinselaan	60	55	0	55	0	0	0	0	0	2	2	2
Lentsesteeg	80	428	0	0	0	0	0	15	15	15	15	14
Meekoppelkansen BRP 2018	60	750	750	0	0	0	0	0	29	29	29	28
Meekoppelkansen BRP 2019	60	750	0	750	0	0	0	0	0	29	29	29
Meekoppelkansen BRP 2020	60	750	0	0	750	0	0	0	0	0	29	29
Meekoppelkansen BRP 2021	60	750	0	0	0	750	0	0	0	0	0	29
Ombouw VGS De Beemd naar VGS 2.0	15	26	0	0	26	0	0	0	0	0	2	2
Operatie Steenbreek	15	200	50	50	50	50	50	0	4	9	13	17
Orjanjeweg Rheden	80	230	0	0	0	0	0	8	8	8	8	8
Pompcap Dieren NO verlagen	15	3	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0
Reconstructie Oranjebuurt Dieren	60	5.675	5.675	0	0	0	0	0	222	220	218	215

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Afsch.	Totaal-Krediet						Kapitaallasten				
			2025	2026	2027	2028	2029	2025	2026	2027	2028	2029
Relinen	60	1.000	250	250	250	250	250	0	10	19	29	39
Rioolvervanging Brantsenpark	60	509	0	0	0	509	0	0	0	0	0	20
Rioolvervanging Buizerdlaan	60	488	0	0	488	0	0	0	0	0	19	19
Rioolvervanging cluster Bachlaan	60	1.748	0	0	0	1.748	0	0	0	0	0	68
Rioolvervanging cluster Broekveldseweg	60	1.303	0	0	1.303	0	0	0	0	0	51	50
Rioolvervanging Cluster Cort v/d Lindestraat	60	4.504	0	0	4.504	0	0	0	0	0	176	174
Rioolvervanging cluster Nassaustraat	60	621	0	0	0	621	0	0	0	0	0	24
Rioolvervanging cluster Peter v Anrooylaan	60	1.558	0	0	0	1.558	0	0	0	0	0	61
Rioolvervanging cluster Thorbeckestraat	60	1.700	0	1.700	0	0	0	0	0	66	66	65
Rioolvervanging en aanpak waterprobleem Oranjeweg	60	2.550	2.550	0	0	0	0	0	100	99	98	97
Rioolvervanging en relinen	80	250	0	0	0	0	0	9	9	9	9	8
Rioolvervanging Haviklaan	60	487	0	0	487	0	0	0	0	0	19	19
Rioolvervanging Hogeweg	60	277	0	277	0	0	0	0	0	11	11	11
Rioolvervanging Kastanjelaan	60	694	694	0	0	0	0	0	27	27	27	26
Rioolvervanging Kerkallee	60	2.134	0	2.134	0	0	0	0	0	83	83	82
Rioolvervanging Mezenlaan	60	858	0	0	858	0	0	0	0	0	34	33
Rioolvervanging Oranjebuurt rheden	60	3.289	0	0	3.289	0	0	0	0	0	129	127
Rioolvervanging Patrijslaan	60	1.427	0	0	1.427	0	0	0	0	0	56	55
Rioolvervanging Rietganssingel	60	200	200	0	0	0	0	0	8	8	8	8
Rioolvervanging Spechtlaan	60	488	0	0	488	0	0	0	0	0	19	19
Rioolvervanging Valkenlaan	60	487	0	0	487	0	0	0	0	0	19	19
Rioolvervanging Vogelplantsoen	60	1.422	0	0	0	1.422	0	0	0	0	0	56
Rioolvervanging Wilhelminaweg	60	1.247	0	0	1.247	0	0	0	0	0	49	48
Sluiten ovs en leiding dichtmaken de Steeg	60	33	33	0	0	0	0	0	1	1	1	1
SSW Burg. Bloemersstraat	15	567	567	0	0	0	0	0	51	50	49	48
SSW Doctor de Visserstraat	30	2.250	0	2.250	0	0	0	0	0	125	124	122
SSW Larensteinselaan-Annastr	30	240	240	0	0	0	0	0	13	13	13	13
SSW Meester B. Leeuwenplein	30	354	0	0	0	354	0	0	0	0	0	20
SSW Oranjebuurt, Ijsselsingel	30	637	0	0	637	0	0	0	0	0	36	35
SSW Parallelweg	30	531	0	531	0	0	0	0	0	30	29	29
SSW Patrijslaan	30	283	0	0	283	0	0	0	0	0	16	16
SSW Wilhelminaweg	30	2.067	0	0	2.067	0	0	0	0	0	115	114
SSW Zilverakkerweg	30	709	0	0	0	709	0	0	0	0	0	40
Steenbreek 2022	80	100	0	0	0	0	0	3	3	3	3	3
Zuider Paralelweg Velp	80	1.304	1.304	0	0	0	0	0	46	45	45	44

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Afsch.	Totaal- Krediet						Kapitaallasten				
			2025	2026	2027	2028	2029	2025	2026	2027	2028	2029
Leefomgeving - Buurtbeheer												
Auto's (incl. maatregel 96)	6	120	120	0	0	0	0	0	23	22	22	21
Bedrijfswagens buurtbeheer	8	850	850	0	0	0	0	0	125	123	121	118
Beluchter/prikrol/rotorkopeg	10	14	14	0	0	0	0	0	2	2	2	2
Bezander	15	16	16	0	0	0	0	0	1	1	1	1
Electrotruck	15	48	0	48	0	0	0	0	0	4	4	4
Grondverdichters	10	16	16	0	0	0	0	0	2	2	2	2
Kunstmeststrooier	10	6	6	0	0	0	0	0	1	1	1	1
Totalen		98.830	30.178	18.958	29.777	12.130	4.963	292	2.023	3.098	4.445	4.926

Bijlage 4 Reserves en Voorzieningen

Tabel: Reserves

Omschrijving Reserve (bedragen x € 1.000)	1-1-2025	+/-	1-1-2026	+/-	1-1-2027	+/-	1-1-2028	+/-	1-1-2029	+/-	31-12-2029
Algemene reserve											
Algemene reserve ter financiering	11.140	6.475	17.615	695	18.310	850	19.160	1.222	20.382	968	21.350
Risico reserve	3.293	0	3.293	0	3.293	0	3.293	0	3.293	0	3.293
Totaal	14.433	6.475	20.909	695	21.604	850	22.454	1.222	23.676	968	24.644
Bestemmingsreserves											
Reserve SBO speelvoorziening	398	0	398	-398	0	0	0	0	0	0	0
Reserve SBO wegen	2.751	279	3.030	-3.030	0	0	0	0	0	0	0
Reserve SBO landschapsbeleidpl	4	10	14	-14	0	0	0	0	0	0	0
Reserve bos en natuurgebieden	123	-123	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reserve risicobuffer grondexploitaties	273	-273	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reserve project gemeentehuis	829	-829	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reserve afvalverwerking	767	-146	621	0	621	0	621	0	621	0	621
Reserve bovenwettelijk verlof	828	0	828	0	828	0	828	0	828	0	828
Reserve hervormingsagenda Jeugdstelsel	425	392	817	0	817	0	817	0	817	0	817
Renovatie Pinkenberg	75	0	75	0	75	0	75	0	75	0	75
Best. Impl. Omgevingswet	1.192	0	1.192	0	1.192	0	1.192	0	1.192	0	1.192
Reserve Actualisatie Functiewaarderingssysteem	0	1.014	1.014	0	1.014	0	1.014	0	1.014	0	1.014
Totaal bestemmingsreserves	7.667	323	7.990	-3.443	4.547	0	4.547	0	4.547	0	4.547
Totaal reserves	22.100	6.798	28.898	-2.748	26.150	850	27.001	1.222	28.223	968	29.191

Tabel: Voorzieningen

Omschrijving Voorziening (bedragen x € 1.000)	1-1-2025	+/-	1-1-2026	+/-	1-1-2027	+/-	1-1-2028	+/-	1-1-2029	+/-	31-12-2029
Voorzieningen											
Voorziening frictiekosten en casco	101	0	101	0	101	0	101	0	101	0	101
Voorziening pensioen bestuur											
- pensioenvoorziening	1.515	0	1.515	0	1.515	0	1.515	0	1.515	0	1.515
- wachtgeldvoorziening	75	0	75	0	75	0	75	0	75	0	75
Voorziening spaarverlof	334	0	334	0	334	0	334	0	334	0	334
Voorziening RVU	31	0	31	0	31	0	31	0	31	0	31
Totaal	2.056	0	2.056	0	2.056	0	2.056	0	2.056	0	2.056
Voorzieningen middelen derden											
Voorziening onderhoud riolering	2.400	-310	2.091	-694	1.397	5	1.402	5	1.407	5	1.412
Voorziening afkoopsom onderhoud graven	1.718	-215	1.504	-215	1.289	-215	1.075	-215	860	-215	646
Voorziening SBO speelvoorziening	0	0	0	398	398	0	398	0	398	0	398
Voorziening SBO wegen	0	0	0	3.309	3.309	279	3.588	279	3.867	279	4.146
Voorziening SBO Gebouwen	2.674	772	3.446	772	4.217	772	4.989	772	5.760	772	6.532
Totaal	6.793	247	7.040	3.571	10.611	841	11.452	841	12.294	841	13.135
Totaal Voorzieningen	8.849	247	9.096	3.571	12.667	841	13.509	841	14.350	841	15.191

Bijlage 5 Begroting 2025

In deze bijlage wordt de huidige begroting 2025, stand na 1ste bestuursrapportage 2025, getoond.

Programma 1 Samenleving

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	PB 2025	Mutatie	B 2025
Lasten			
4.2 Onderwijshuisvesting	3.535	0	3.535
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.686	-105	2.581
5.1 Sportbeleid en activering	467	23	490
5.2 Sportaccommodaties	4.377	122	4.499
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	660	13	673
5.6 Media	1.016	0	1.016
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	4.567	33	4.600
6.2 Wijkteams	554	11	564
6.3 Inkomensregelingen	23.151	130	23.281
6.4 Begeleide participatie	10.221	583	10.804
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.960	282	3.242
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	18.724	77	18.802
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	19.097	361	19.458
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	1.133	0	1.133
7.1 Volksgezondheid	2.769	64	2.832
<i>subtotaal</i>	95.918	1.593	97.511
Baten			
4.2 Onderwijshuisvesting	509	0	509
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	939	0	939
5.1 Sportbeleid en activering	10	0	10
5.2 Sportaccommodaties	1.719	0	1.719
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie			0
5.6 Media			0
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	589	0	589
6.2 Wijkteams			0
6.3 Inkomensregelingen	16.746	300	17.046
6.4 Begeleide participatie	858	0	858
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	760	0	760
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	940	0	940
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-			0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-			0
7.1 Volksgezondheid	999	0	999
<i>subtotaal</i>	24.068	300	24.368
Saldo van baten en lasten	-71.850	-1.293	-73.143
Reserves			
Toevoeging	392	0	392
Onttrekking	36	-36	0
Resultaat	-72.207	-1.329	-73.535

Programma 2 Leefomgeving

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	PB 2025	Mutatie	B 2025
Lasten			
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.075	31	1.106
2.1 Verkeer en vervoer	6.184	-194	5.991
2.2 Parkeren	69	1	70
2.5 Openbaar vervoer	125	0	125
3.1 Economische ontwikkeling	395	67	463
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	9	0	9
3.4 Economische promotie	299	34	333
5.5 Cultureel erfgoed	243	-119	124
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	4.060	442	4.502
7.2 Riolering	4.528	4	4.533
7.3 Afval	4.554	28	4.581
7.4 Milieubeheer	3.235	-116	3.119
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	624	20	643
8.1 Ruimtelijke ordening	2.452	-20	2.432
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	33	169	202
8.3 Wonen en bouwen	2.565	322	2.887
<i>subtotaal</i>	30.450	669	31.119
Baten			
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	442	0	442
2.1 Verkeer en vervoer	337	0	337
2.2 Parkeren	25	0	25
2.5 Openbaar vervoer	97	0	97
3.1 Economische ontwikkeling	101	0	101
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	9	0	9
3.4 Economische promotie	606	0	606
5.5 Cultureel erfgoed	45	-45	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	251	0	251
7.2 Riolering	6.356	0	6.356
7.3 Afval	6.120	0	6.120
7.4 Milieubeheer	1.833	0	1.833
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	806	0	806
8.1 Ruimtelijke ordening	110	0	110
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	129	0	129
8.3 Wonen en bouwen	507	0	507
<i>subtotaal</i>	17.775	-45	17.730
Saldo van baten en lasten	-12.674	-714	-13.388
Reserves			
Toevoeging	810	0	810
Onttrekking	683	-162	521
Resultaat	-12.801	-876	-13.677

Programma 3 Bestuur en organisatie

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	PB 2025	Mutatie	B 2025
Lasten			
0.1 Bestuur	2.644	140	2.784
0.2 Burgerzaken	1.726	92	1.818
0.4 Overhead	21.025	1.007	22.031
0.5 Treasury	-1.198	0	-1.198
0.61 OZB woningen	730	0	730
0.62 OZB niet-woningen			0
0.63 Parkeerbelasting			0
0.64 Belastingen overig			0
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds			0
0.8 Overige baten en lasten	4.652	-2.370	2.282
0.9 Vennootschapsbelasting (Vpb)			0
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	3.201	0	3.201
1.2 Openbare orde en veiligheid	1.152	-59	1.093
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	15.120	1.742	16.862
<i>subtotaal</i>	49.052	552	49.603
Baten			
0.1 Bestuur			0
0.2 Burgerzaken	840	0	840
0.4 Overhead	227	0	227
0.5 Treasury	719	0	719
0.61 OZB woningen	10.582	-419	10.163
0.62 OZB niet-woningen	2.854	-164	2.690
0.63 Parkeerbelasting	4	0	4
0.64 Belastingen overig	185	0	185
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	104.206	0	104.206
0.8 Overige baten en lasten	300	0	300
0.9 Vennootschapsbelasting (Vpb)			0
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	6	0	6
1.2 Openbare orde en veiligheid	21	0	21
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	15.120	3.742	18.862
<i>subtotaal</i>	135.062	3.159	138.222
Saldo van baten en lasten	86.011	2.608	88.618
Reserves			
Toevoeging	871	0	871
Onttrekking	3	-3	0
Resultaat	85.143	2.604	87.747

Bijlage 6 Kerngegevens

Tabel: Kerngegevens

Categorie	Detail	Begroting 2025	Begroting 2026
Sociale structuur			
Inwoners (peildatum 1-1-24/25)	0-4 jaar	1.735	1.694
	5-19 jaar	6.437	6.410
	20-64 jaar	23.697	23.770
	> 65 jaar	11.778	11.939
	Totaal	43.647	43.813
Uitkeringsgerechtigden (peildatum 31-8-24/25)	Algemene bijstand	856	872
	IOAW	18	15
	IOAZ	7	6
	Bbz	11	3
Fysieke structuur *1			
Oppervlakte	Land (in ha)	8.157	8.153
	Binnenwater (in ha)	277	282
	Openbaar groen (in ha)	159	169
	Wegen: asfalt (in m2)	1.135.092	1.117.439
	Wegen: elementen (in m2)	1.312.611	1.288.245
Lengte	Riolering (in km)	244	246
Aantal	Woningen	21.310	21.377
	Lantaarnpalen	7.352	7.044
	Bomen	15.623	14.485
	Speelplaatsen	102	102
	Speeltoestellen	498	522
Voorzieningen			
Openbaar basisonderwijs	(peldatum 1-10-23/24)		
	Aantal scholen	9	9
	Aantal leerlingen	1.505	1.499
Bijzonder basisonderwijs	Aantal scholen	10	10
	Aantal leerlingen	1.553	1.530
Voortgezet onderwijs	Aantal scholen	3	3
	Aantal leerlingen	2.438	2.282

*1 Fysieke structuur: land, binnenwater en woningen per peildatum 1-1-24/25. Overige conform Programmabegroting 2026.

Bijlage 7 EMU-saldo

Tabel: EMU-saldo

Omschrijving (bedragen x € 1.000)		R 2025	B 2026	B 2027
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	920	-2.579	222
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	-4.649	13.341	23.545
3.	Mutatie voorzieningen	247	3.571	841
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	0	0	0
5.	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	0	0	0
Berekend EMU-saldo		5.816	-12.349	-22.482

Bijlage 8 Sustainable Development Goals (SDG)

Deze bijlage bevat een beschrijving van de zogenaamde SDG als onderdeel van de Global Goals waaraan de verschillende thema's in de begroting bijdragen.

	Global Goal (sub)doelen
1.1	Tegen 2030 extreme armoede uitroeien voor alle mensen wereldwijd, die met minder dan \$1,25 per dag moeten rondkomen.
1.2	Tegen 2030 het aandeel mannen, vrouwen en kinderen van alle leeftijden die volgens de nationale definities in armoede leven in al haar dimensies, minstens tot de helft terugbrengen.
1.3	Nationaal toepasbare sociale beschermingssystemen en maatregelen implementeren voor iedereen, met inbegrip van sociale beschermingsvloeren, en tegen 2030 een aanzienlijke dekkingsgraad realiseren van de armen en de kwetsbaren.
1.4	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle mannen en vrouwen, in het bijzonder de armen en de kwetsbaren, gelijke rechten hebben op economische middelen, alsook toegang tot basisdiensten, eigenaarschap en controle over land en andere vormen van eigendom, nalatenschap, natuurlijke hulpbronnen, gepaste nieuwe technologie en financiële diensten, met inbegrip van microfinanciering.
1.5	Tegen 2030 de weerbaarheid opbouwen van de armen en van zij die zich in kwetsbare situaties bevinden en hun blootstelling aan en kwetsbaarheid voor met klimaat-gerelateerde extreme gebeurtenissen en andere economische, sociale en ecologische schokken en rampen beperken.
1.a	Zorgen voor een aanzienlijke mobilisatie van middelen afkomstig uit verschillende bronnen, ook via versterkte ontwikkelingssamenwerking, om adequate en voorspelbare middelen te voorzien voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, om programma's en beleidslijnen te implementeren die een einde moeten maken aan armoede in al haar vormen.
1.b	Solide beleidskaders creëren op nationaal, regionaal en internationaal niveau, die zijn gebaseerd op ontwikkelingsstrategieën ten gunste van de armen en het genderbeleid, om de versnelde investering te ondersteunen in acties die gericht zijn op het uitroeien van de armoede.

	Global Goal (sub)doelen
2.1	Tegen 2030 een einde maken aan honger en voor iedereen, in het bijzonder de armen en de mensen die leven in kwetsbare situaties, met inbegrip van kinderen, toegang garanderen tot veilig, voedszaam en voldoende voedsel en dit het hele jaar lang.
2.2	Tegen 2030 een einde maken aan alle vormen van malnutritie, waarbij ook tegen 2025 voldaan moet kunnen worden aan de internationaal overeengekomen doelstellingen met betrekking tot groeiachterstand en ondergewicht bij kinderen onder de 5 jaar; en eveneens tegemoetkomen aan de voedingsbehoeften van adolescente meisjes, zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven en oudere personen.
2.3	Tegen 2030 de landbouwproductiviteit en de inkomens verdubbelen voor kleinschalige voedselproducenten, in het bijzonder vrouwen, inheemse bevolkingen, familieboeren, veefokkers en vissers, onder meer door een veilige en

	gelijke toegang tot land, andere productieve hulpbronnen en inputs, kennis, financiële diensten, markten en opportuniteiten die toegevoegde waarde bieden en ook buiten de landbouw tewerkstelling genereren.
2.4	Tegen 2030 duurzame voedselproductiesystemen garanderen en veerkrachtige landbouwpraktijken implementeren die de productiviteit en de productie kunnen verhogen, die helpen bij het in stand houden van ecosystemen, die de aanpassingscapaciteit verhogen in de strijd tegen klimaatverandering, extreme weersomstandigheden, droogte, overstromingen en andere rampen en die op een progressieve manier de kwaliteit van het land en de bodem verbeteren.
2.5	Tegen 2020 de genetische diversiteit in stand houden van zaden, cultuurgewassen en gefokte en gedomesticeerde dieren en hun in het wild levende verwanten, ook aan de hand van zaad- en plantenbanken die op een degelijke manier beheerd en gediversifieerd worden op nationaal, regionaal en internationaal niveau; en de toegang bevorderen tot het eerlijk en billijk delen van voordelen afkomstig van het gebruik van genetische hulpbronnen en daaraan gekoppelde traditionele kennis, zoals internationaal overeengekomen.
2.a	Verhogen van de investeringen, door versterkte internationale samenwerking, in landelijke infrastructuur, landbouwkundig onderzoek en uitgebreide diensten, technologische ontwikkeling en genetische databanken voor planten en vee om de landbouwkundige productiecapaciteit in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen, te versterken.
2.b	Corrigeren en voorkomen van handelsbeperkingen en scheefgegroeide situaties op de wereldlandbouwmarkten, door onder andere tegelijk alle vormen van landbouwexportsubsidies en alle exportmaatregelen met een gelijkaardig effect af te schaffen, in overeenstemming met het mandaat van de Ontwikkelingsronde in Doha.
2.c	Maatregelen aannemen die de correcte werking moeten garanderen van de voedselgrondstoffenmarkten en hun afgeleiden en een snelle toegang tot marktinformatie bevorderen, met inbegrip van informatie over voedselreserves, om de extreme volatiliteit van de voedselprijzen te helpen beperken.

	Global Goal (sub)doelen
3.1	Tegen 2030 de globale moedersterfte terugdringen tot minder dan 70 per 100.000 levendgeborenen.
3.2	Tegen 2030 een einde maken aan vermijdbare overlijdens van pasgeborenen en kinderen onder de 5 jaar, waarbij alle landen er moeten naar streven om het sterftecijfer van baby's minstens tot 12 per 1000 levendgeborenen te beperken alsook het sterftecijfer van kinderen jonger dan 5 jaar eveneens in te perken tot maximum 25 per 1000 levendgeborenen.
3.3	Tegen 2030 een einde maken aan epidemieën zoals aids, tuberculose, malaria en verwaarloosde tropische ziekten, alsook hepatitis, door water overgebrachte ziekten en andere overdraagbare ziekten bestrijden.
3.4	Tegen 2030 de vroegtijdige sterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten met een derde inperken via preventie en behandeling, en mentale gezondheid en welzijn bevorderen.
3.5	3.5 De preventie en behandeling versterken van misbruik van verslavende middelen, met inbegrip van drugsgebruik en het schadelijk gebruik van alcohol.
3.6	Tegen 2020 het aantal doden en gewonden in het verkeer wereldwijd halveren.
3.7	Tegen 2030 universele toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorgdiensten garanderen, met inbegrip van diensten voor

	gezinsplanning, informatie en opvoeding, en voor de integratie van reproductieve gezondheid in nationale strategieën en programma's
3.8	Zorgen voor een universele ziekteverzekering, met inbegrip van de bescherming tegen financiële risico's, toegang tot kwaliteitsvolle essentiële gezondheidszorgdiensten en toegang tot de veilige, doeltreffende, kwaliteitsvolle en betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins voor iedereen
3.9	Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aantal sterfgevallen en ziekten verminderen als gevolg van gevaarlijke chemicaliën en de vervuiling en besmetting van lucht, water en bodem.
3.a	Waar nodig de implementatie van de kaderovereenkomst van de Wereldgezondheidsorganisatie over tabakscontrole versterken.
3.b	Het onderzoek en de ontwikkeling ondersteunen van vaccins en geneesmiddelen voor overdraagbare en niet-overdraagbare ziekten voor de overdraagbare en de niet-overdraagbare ziekten die in hoofdzaak ontwikkelingslanden treffen, toegang verschaffen tot betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins, volgens de richtlijnen van de Verklaring van Doha aangaande het TRIPS-akkoord en Volksgezondheid. De Verklaring bevestigt het recht van ontwikkelingslanden om ten volle gebruik te maken van de bepalingen van de Overeenkomst aangaande de Handelsaspecten van de Intellectuele Eigendom (TRAIPR) die ruimte laat voor de bescherming van de volksgezondheid; en, in het bijzonder, het verschaffen van toegang tot geneesmiddelen voor iedereen.
3.c	De financiering van de gezondheidszorg aanzienlijk opvoeren, net als de aanwerving, de ontwikkeling, de opleiding en het lange tijd in dienst houden van gezondheidswerkers in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten.
3.d	De capaciteit van alle landen versterken, in het bijzonder die van de ontwikkelingslanden, met betrekking tot systemen voor vroegtijdige waarschuwing, risicovermindering en het beheer van nationale en globale gezondheidsrisico's.

	Global Goal (sub)doelen
4.1	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens op een vrije, billijke en kwalitatief hoogstaande manier lager en middelbaar onderwijs kunnen afwerken, wat moet kunnen leiden tot relevante en doeltreffende leerresultaten.
4.2	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens in hun vroege kindertijd toegang hebben tot een kwalitatieve ontwikkeling, zorg en opvoeding voorafgaand aan de lagere school zodat ze klaar zijn voor het basisonderwijs.
4.3	Tegen 2030 gelijke toegang garanderen voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwaliteitsvol technisch, beroeps- en hoger onderwijs, met inbegrip van de universiteit.
4.4	Tegen 2030 het aantal jongeren en volwassenen met relevante vaardigheden, met inbegrip van technische en beroepsvaardigheden, voor tewerkstelling, degelijke jobs en ondernemerschap aanzienlijk opdrijven.
4.5	Tegen 2030 genderongelijkheden wegwerken in het onderwijs en zorgen voor gelijke toegang tot alle niveaus inzake onderwijs en beroepsopleiding voor de kwetsbaren, met inbegrip van mensen met een handicap, inheemse bevolkingen en kinderen in kwetsbare situaties.
4.6	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle jongeren en een groot aantal volwassenen, zowel mannen als vrouwen, geletterd en rekenvaardig zijn.

4.7	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle leerlingen kennis en vaardigheden verwerven die nodig zijn om duurzame ontwikkeling te bevorderen, onder andere via vorming omtrent duurzame ontwikkeling en duurzame levenswijzen, mensenrechten, gendergelijkheid, de bevordering van een cultuur van vrede en geweldloosheid, wereldburgerschap en de waardering van culturele diversiteit en van de bijdrage van de cultuur tot de duurzame ontwikkeling.
4.a	Bouwen en verbeteren van onderwijsfaciliteiten die aandacht hebben voor kinderen, mensen met een beperking en gendergelijkheid en die een veilige, geweldloze, inclusieve en doeltreffende leeromgeving bieden voor iedereen.
4.b	Tegen 2020 het aantal studiebeurzen wereldwijd en substantieel verhogen dat beschikbaar is voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, de kleine eilandstaten en de Afrikaanse landen, voor toegang tot het hoger onderwijs, met inbegrip van beroepsopleiding en programma's omtrent informatie en communicatietechnologie, techniek, ingenieurswezen en wetenschappen, in ontwikkelde landen en andere ontwikkelingslanden.
4.c	Tegen 2030 op aanzienlijke wijze de toevloed verhogen van gekwalificeerde leraren, ook via internationale samenwerking voor lerarenopleidingen in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten.

	Global Goal (sub)doelen
5.1	Een einde maken aan alle vormen van discriminatie jegens vrouwen en meisjes, overall.
5.2	Alle vormen van geweld tegen vrouwen en meisjes in de openbare en de privésfeer uitroeien, ook inzake vrouwenhandel en seksuele en andere soorten uitbuiting.
5.3	Uit de wereld helpen van alle schadelijke praktijken, zoals kind-, vroege en gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking.
5.4	Erkennen en naar waarde schatten van onbetaalde zorg en thuiswerk door het voorzien van openbare diensten, infrastructuur en een sociaal beschermingsbeleid en door de bevordering van gedeelde verantwoordelijkheden binnen het gezin en de familie, zoals dat nationaal van toepassing is.
5.5	Verzekeren van de volledige en doeltreffende deelname van vrouwen en voor gelijke kansen inzake leiderschap op alle niveaus van de besluitvorming in het politieke, economische en openbare leven.
5.6	Verzekeren van universele toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorg en reproductieve rechten zoals overeengekomen in het kader van het Actieprogramma van de Internationale Conferentie over Bevolking en Ontwikkeling en het Peking-Actieplatform en de slotdocumenten van hun desbetreffende conferenties.

	Global Goal (sub)doelen
6.1	Tegen 2030 komen tot een universele en gelijke toegang tot veilig en betaalbaar drinkwater voor iedereen.
6.2	Tegen 2030 komen tot toegang tot gepaste en degelijke sanitaire voorzieningen en hygiëne voor iedereen en een einde maken aan openbare ontlasting, waarbij speciale aandacht wordt besteed aan de behoeften van vrouwen en meisjes en mensen in kwetsbare situaties.
6.3	Tegen 2030 de waterkwaliteit verbeteren door verontreiniging te beperken, de lozing van gevaarlijke chemicaliën en materialen een halt toe te roepen en de uitstoot

	ervan tot een minimum te beperken waarbij ook het aandeel van onbehandeld afvalwater wordt gehalveerd en recyclage en veilige hergebruik wereldwijd aanzienlijk worden verhoogd.
6.4	Tegen 2030 in aanzienlijke mate de efficiëntie van het watergebruik verhogen in alle sectoren en het duurzaam winnen en verschaffen van zoetwater garanderen om een antwoord te bieden op de waterschaarste en om het aantal mensen dat af te rekenen heeft met waterschaarste, aanzienlijk te verminderen.
6.5	Tegen 2030 het geïntegreerde beheer van de waterhulpbronnen implementeren op alle niveaus, ook via gerichte grensoverschrijdende samenwerking.
6.6	Tegen 2020 de op water gebaseerde ecosystemen beschermen en herstellen, met inbegrip van bergen, bossen, moerassen, rivieren, grondwaterlagen en meren.
6.a	Tegen 2030 de internationale samenwerking en de capaciteitsopbouwende ondersteuning uitbreiden voor de ontwikkelingslanden voor activiteiten die betrekking hebben op water en sanitaire voorzieningen en programma's, met inbegrip van technologieën voor waterwinning, ontzilting, waterefficiëntie, afvalwaterzuivering, recyclage en hergebruik.
6.b	De deelname versterken en ondersteunen van plaatselijke gemeenschappen bij de verbetering van het waterbeheer en van de sanitaire voorzieningen.

	Global Goal (sub)doelen
7.1	Tegen 2030 universele toegang tot betaalbare, betrouwbare en moderne energie-diensten garanderen.
7.2	Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aandeel hernieuwbare energie in de globale energiemix verhogen.
7.3	Tegen 2030 de globale snelheid van verbetering in energie-efficiëntie verdubbelen.
7.a	Tegen 2030 de internationale samenwerking verhogen om toegang te vergemakkelijken tot onderzoek en technologie inzake schone energie, met inbegrip van de hernieuwbare energie, de energiedoeltreffendheid en de geavanceerde en schonere fossiele brandstofttechnologie, en de investering promoten in energie-infrastructuur en schone energietechnologie.
7.b	7.b Tegen 2030 de infrastructuur uitbreiden en de technologie upgraden om moderne en duurzame energiediensten te kunnen aanbieden aan alle ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, de kleine eilandstaten en door land ingesloten ontwikkelingslanden, in overeenstemming met hun respectieve steunprogramma's.

	Global Goal (sub)doelen
8.1	De economische groei per capita in stand houden in overeenstemming met de nationale omstandigheden en, in het bijzonder, minstens 7% aangroei van het bruto binnenlands product per jaar in de minst ontwikkelde landen.
8.2	Tot meer economische productiviteit komen door diversificatie, technologische modernisatie en innovatie, ook door de klemtoon te leggen op sectoren met hoge toegevoegde waarde en arbeidsintensieve sectoren.
8.3	Bevorderen van op ontwikkeling toegespitste beleidslijnen die productieve activiteiten ondersteunen, alsook de creatie van waardige jobs, ondernemerschap, creativiteit en innovatie, en de formalisering en de groei aanmoedigen van micro-, kleine en middelgrote ondernemingen, ook via toegang tot financiële diensten.

8.4	Tegen 2030 geleidelijk aan de wereldwijde efficiëntie, productie en consumptie van hulpbronnen verbeteren en streven naar de ontkoppeling van economische groei en achteruitgang van het milieu, volgens het 10-jarig Programmakader voor Duurzame Consumptie en Productie, waarbij de ontwikkelde landen de leiding nemen.
8.5	Tegen 2030 komen tot een volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor alle vrouwen en mannen, ook voor jonge mensen en personen met een handicap, alsook een gelijk loon voor werk van gelijke waarde.
8.6	Tegen 2020 het aandeel aanzienlijk terugschroeven van jongeren die niet aan het werk zijn, geen onderwijs volgen en niet met een opleiding bezig zijn.
8.7	Onmiddellijke en effectieve maatregelen nemen om gedwongen arbeid uit de wereld te helpen, een einde te maken aan moderne slavernij en mensensmokkel en het verbod en de afschaffing van de ergste vormen van kinderarbeid veiligstellen, met inbegrip van het rekruteren en inzetten van kindsoldaten, en tegen 2025 een einde stellen aan kinderarbeid in al haar vormen.
8.8	De arbeidsrechten beschermen en veilige en gezonde werkomgevingen bevorderen voor alle werknemers, met inbegrip van migrantenarbeiders, in het bijzonder vrouwelijke migranten, en zij die zich in precare werkomstandigheden bevinden.
8.9	Tegen 2030 beleidslijnen uitwerken en implementeren ter ondersteuning van het duurzaam toerisme dat jobs creëert en plaatselijke cultuur en producten bevordert.
8.10	Versterken van de mogelijkheden van de plaatselijke financiële instellingen om toegang tot het bankwezen, de verzekeringen en financiële diensten voor allen aan te moedigen.
8.a	Verhogen van de Aid for Trade voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, ook via het verbeterde geïntegreerde kader voor handelsgelateerde bijstand aan de minst ontwikkelde landen.
8.b	Tegen 2020 een globale strategie voor jongerentewerkstelling ontwikkelen en die operationeel maken en het Globale Jobs Pact van de Internationale Arbeidsorganisatie implementeren.

	Global Goal (sub)doelen	
	9.1	Ontwikkelen van kwalitatieve, betrouwbare, duurzame en veerkrachtige infrastructuur, met inbegrip van regionale en grensoverschrijdende infrastructuur, ter ondersteuning van de economische ontwikkeling en het menselijk welzijn, met klemtoon op een betaalbare en billijke toegang voor iedereen.
	9.2	Bevorderen van inclusieve en duurzame industrialisering en, tegen 2030, het aandeel in de werkgelegenheid en het bruto binnenlands product van de industrie aanzienlijk doen toenemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden, en dat aandeel verdubbelen in de minst ontwikkelde landen.
	9.3	De toegang vergroten van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden, tot financiële diensten, inclusief betaalbare kredietverlening, alsook hun integratie in waarde-ketens en markten.
	9.4	Tegen 2030 de infrastructuur moderniseren en industrieën aanpassen om hen duurzaam te maken, waarbij de focus ligt op een grotere doeltreffendheid bij het gebruik van hulpbronnen en van schonere en milieuvriendelijke technologieën en industriële processen, waarbij alle landen de nodige actie ondernemen volgens hun eigen respectieve mogelijkheden.
	9.5	Verbeteren van het wetenschappelijk onderzoek, moderniseren van de technologische capaciteiten van industrieën in alle landen, in het bijzonder in ontwikkelingslanden, waarbij ook tegen 2030 innovatie wordt aangemoedigd en op aanzienlijke wijze het aantal onderzoeks- en ontwikkelingswerkers per miljoen inwoners wordt verhoogd en waarbij ook meer wordt uitgegeven aan publiek en privaat onderzoek en ontwikkeling.

9.a	De duurzame en veerkrachtige ontwikkeling van infrastructuur mogelijk maken in ontwikkelingslanden aan de hand van extra financiële, technologische en technische steun aan Afrikaanse landen, de minst ontwikkelde landen, de door land ingesloten ontwikkelingslanden en de kleine eilandstaten.
9.b	Ondersteunen van de binnenlandse technologische ontwikkeling, onderzoek en innovatie in ontwikkelingslanden, ook door een gunstig beleidsklimaat te garanderen voor, onder andere, industriële diversificatie en waarde-toevoeging aan handelsproducten.
9.c	In aanzienlijke mate de toegang verhogen tot informatie- en communicatietechnologie en streven naar het verschaffen van universele en betaalbare toegang tot internet in de minst ontwikkelde landen tegen 2020.

	Global Goal (sub)doelen
10.1	Tegen 2030 geleidelijk tot een inkomenstoename van de onderste 40% van de bevolking komen tegen een ritme dat hoger ligt dan het nationale gemiddelde, en die toename ook in stand houden.
10.2	Tegen 2030 de sociale, economische en politieke inclusie van iedereen mogelijk maken en bevorderen, ongeacht leeftijd, geslacht, handicap, ras, etniciteit, herkomst, godsdienst of economische of andere status.
10.3	Gelijke kansen verzekeren en ongelijkheden wegwerken, ook door het afvoeren van discriminerende wetten, beleidslijnen en praktijken en door het bevorderen van de geschikte wetgeving, beleidslijnen en acties in dit opzicht.
10.4	Beleid voeren dat geleidelijk tot een grotere gelijkheid leidt, in het bijzonder inzake fiscaliteit, lonen en sociale bescherming.
10.5	De regulering en monitoring verbeteren van de globale financiële markten en instellingen en de implementatie versterken van dergelijke reguleringen.
10.6	Een verbeterde vertegenwoordiging verzekeren en een beter gehoor geven aan de ontwikkelingslanden bij de besluitvorming in mondiale, internationale economische en financiële instellingen om te komen tot meer doeltreffende, geloofwaardige, verantwoordelijke en legitieme instellingen.
10.7	Een ordelijke, veilige, regelmatige en verantwoordelijke migratie en mobiliteit van mensen mogelijk maken, ook via de implementatie van geplande en degelijk beheerde migratiebeleidslijnen.
10.a	Het beginsel implementeren van speciale en gedifferentieerde behandeling voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, in overeenstemming met de overeenkomsten van de Wereldhandelsorganisatie.
10.b	Officiële ontwikkelingsbijstand en financiële stromen aanmoedigen, met inbegrip van directe buitenlandse investeringen, voor staten waar de behoefte het grootst is, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen, de Afrikaanse landen, de kleine eilandstaten en de door land ingesloten ontwikkelingslanden, in overeenstemming met hun nationale plannen en programma's.
10.c	Tegen 2030 de transactiekosten van overschrijvingen van migranten reduceren tot minder dan 3% en transfer vanuit landen met kosten hoger dan 5% elimineren.

	Global Goal (sub)doelen
11.1	Tegen 2030 voor iedereen toegang voorzien tot adequate, veilige en betaalbare huisvesting en basisdiensten, en sloppenwijken verbeteren.

11.2	Tegen 2030 toegang bieden tot veilige, betaalbare, toegankelijke en duurzame vervoerssystemen voor iedereen, verbetering van de verkeersveiligheid, met name door uitbreiding van het openbaar vervoer, met speciale aandacht voor de behoeften van mensen in kwetsbare situaties, vrouwen, kinderen, personen met handicaps en ouderen
11.3	Tegen 2030 inclusieve en duurzame stadsontwikkeling en capaciteit opbouwen voor participatieve, geïntegreerde en duurzame planning en beheer van menselijke nederzettingen in alle landen.
11.4	De inspanningen verhogen om het culturele en natuurlijke erfgoed van de wereld te beschermen en veilig te stellen.
11.5	Tegen 2030 het aantal doden en getroffenen aanzienlijk verminderen en in aanzienlijke mate de rechtstreekse economische impact op het bruto binnenlands product terugschroeven dat veroorzaakt wordt door rampen, met inbegrip van rampen die met water verband houden, waarbij de klemtoon ligt op het beschermen van de armen en van mensen in kwetsbare situaties.
11.6	Tegen 2030 de nadelige milieu-impact van steden per capita reduceren, ook door bijzondere aandacht te besteden aan de luchtkwaliteit en aan het gemeentelijk en ander afvalbeheer.
11.7	Tegen 2030 universele toegang voorzien tot veilige, inclusieve en toegankelijke, groene en openbare ruimtes, in het bijzonder voor vrouwen en kinderen, ouderen en personen met een handicap.
11.a	Positieve economische, sociale en ecologische verbanden ondersteunen tussen stedelijke, voorstedelijke en landelijke gebieden door de nationale en regionale ontwikkelingsplanning te versterken.
11.b	Tegen 2020 het aantal steden en menselijke nederzettingen aanzienlijk verhogen die geïntegreerde beleidslijnen en plannen goedkeuren en implementeren inzake inclusie, doeltreffendheid van hulpbronnengebruik, mitigatie en adaptatie aan klimaatverandering, weerbaarheid tegen rampen, en in overeenstemming met het kader van Sendai voor rampen-risicovermindering 2015-2030 een holistisch ramprisicobeheer ontwikkelen en implementeren op alle niveaus.
11.c	De minst ontwikkelde landen steunen, ook via financiële en technische bijstand, in het opbouwen van duurzame en veerkrachtige gebouwen waarbij gebruik wordt gemaakt van lokale materialen.

	Global Goal (sub)doelen
12.1	Het 10-jarig Programmakader inzake Duurzame Consumptie- en Productiepatronen implementeren, waarbij alle landen actie ondernemen, en waarbij de ontwikkelde landen de leiding nemen, rekening houdend met de ontwikkeling en de mogelijkheden van de ontwikkelingslanden.
12.2	Tegen 2030 het duurzame beheer en het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen realiseren.
12.3	Tegen 2030 de voedselverspilling in winkels en bij consumenten per capita halveren en voedselverlies reduceren in de productie- en bevoorradingsketens, met inbegrip van verliezen na de oogst.
12.4	Tegen 2020 komen tot een vanuit milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en van alle afval gedurende hun hele levenscyclus, in overeenstemming met afgesproken nationale kaderovereenkomsten, en de uitstoot aanzienlijk beperken in lucht, water en bodem om hun negatieve invloeden op de menselijke gezondheid en het milieu zoveel mogelijk te beperken.
12.5	Tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk beperken via preventie, vermindering, recycling en hergebruik.

12.6	Bedrijven aanmoedigen, in het bijzonder grote en transnationale bedrijven, om duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.
12.7	Duurzame praktijken bij overheidsopdrachten bevorderen in overeenstemming met nationale beleidslijnen en prioriteiten.
12.8	Tegen 2030 garanderen dat mensen overal beschikken over relevante informatie over en zich bewust zijn van duurzame ontwikkeling en levensstijlen die in harmonie zijn met de natuur.
12.a	Ondersteunen van ontwikkelingslanden ter versterking van hun wetenschappelijke en technologische mogelijkheden om de richting uit te gaan van meer duurzame consumptie- en productiepatronen.
12.b	Ontwikkelen en implementeren van instrumenten om de impact te monitoren van duurzame ontwikkeling op duurzaam toerisme dat werkgelegenheid creëert en de plaatselijke cultuur en producten promoot.
12.c	Inefficiënte subsidies voor fossiele brandstoffen die afval producerende consumptie aanmoedigen rationaliseren, door storende marktinvoeden uit de wereld te helpen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden, ook door het belastingstelsel te herstructureren en deze schadelijke subsidies te laten uitdoven, waar deze bestaan, waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke noden en omstandigheden in de ontwikkelingslanden en waarbij de mogelijke negatieve invloeden worden geminimaliseerd op hun ontwikkeling op een manier die de armen en de getroffen gemeenschappen beschermt.

	Global Goal (sub)doelen
13.1	De veerkracht en het aanpassingsvermogen versterken van met klimaat in verband te brengen gevaren en natuurrampen in alle landen.
13.2	Maatregelen inzake klimaatverandering integreren in nationale beleidslijnen, strategieën en planning.
13.3	De opvoeding, bewustwording en de menselijke en institutionele capaciteit verbeteren met betrekking tot mitigatie, adaptatie, impactvermindering en vroegtijdige waarschuwing inzake klimaatverandering.
13.a	De verbintenis uitvoeren die door de ontwikkelde landen in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering genomen werd omtrent de doelstelling om tegen 2020 gezamenlijk jaarlijks \$ 100 miljard bijeen te brengen uit allerlei bronnen, om tegemoet te komen aan de behoeften van de ontwikkelingslanden in de context van aanzienlijke mitigatieacties en van transparantie inzake implementatie, en om door deze kapitalisatie het Groene Klimaatfonds zo snel mogelijk volledig operationeel te maken.
13.b	Mechanismen promoten om de capaciteit te vergroten in het kader van doeltreffende aan klimaatverandering gekoppelde planning en beheer in de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten, waarbij ook wordt gefocust op vrouwen, jongeren en lokale en gemarginaliseerde gemeenschappen.

	Global Goal (sub)doelen
14.1	Tegen 2025 de vervuiling van de zee voorkomen en in aanzienlijke mate verminderen, in het bijzonder als gevolg van activiteiten op het land, met inbegrip van vervuiling door ronddrijvend afval en voedingsstoffen.

14.2	Tegen 2020 op een duurzame manier zee- en kustecosystemen beheren en beschermen om aanzienlijke negatieve gevolgen te vermijden, ook door het versterken van hun veerkracht, en actie ondernemen om deze te herstellen en om te komen tot gezonde en productieve oceanen.
14.3	De impact van de verzuring van de oceanen minimaliseren en aanpakken, ook via verhoogde wetenschappelijke samenwerking op alle niveaus.
14.4	Tegen 2020 op een doeltreffende manier de visvangst reguleren en een einde maken aan overbevissing, aan illegale, niet-aangegeven en ongereguleerde visserij en aan destructieve visserijpraktijken, en op wetenschap gebaseerde beheerplannen implementeren, om de visvoorraden zo snel mogelijk te herstellen, op zijn minst op niveaus die een maximale duurzame opbrengst kunnen garanderen zoals bepaald door hun biologische kenmerken.
14.5	Tegen 2020 minstens 10% van de kust- en zeegebieden behouden, in overeenstemming met het nationale en internationale recht en gebaseerd op de beste beschikbare wetenschappelijke informatie.
14.6	Tegen 2020 bepaalde vormen van visserijsubsidies afschaffen die bijdragen tot overcapaciteit en overbevissing, komaf maken met subsidies die bijdragen tot illegale, niet-aangegeven en ongereguleerde visserij en geen nieuwe vergelijkbare subsidies invoeren, erkennen dat een passende en doeltreffende speciale en gedifferentieerde behandeling van de ontwikkelingslanden en van de minst ontwikkelde landen integraal deel zou moeten uitmaken van de onderhandelingen inzake visserijsubsidies van de Wereldhandelsorganisatie.
14.7	Tegen 2030 de economische voordelen vergroten voor kleine eilandstaten en voor de minst ontwikkelde landen van het duurzaam gebruik van mariene rijkdommen, ook via het duurzaam beheer van visserij, aquacultuur en toerisme.
14.a	De wetenschappelijke kennis vergroten, onderzoekscapaciteit ontwikkelen en mariene technologie overdragen, waarbij rekening wordt gehouden met de criteria en richtlijnen van de Intergouvernementele Oceanografische Commissie inzake de overdracht van mariene technologie, om de gezondheid van de oceaan te verbeteren en de bijdrage te verruimen van de mariene biodiversiteit tot de ontwikkeling van ontwikkelingslanden, in het bijzonder kleine eilandstaten en de minst ontwikkelde landen.
14.b	Toegang verschaffen aan kleinschalige ambachtelijke vissers tot mariene hulpbronnen en markten.
14.c	Het behoud en het duurzaam gebruik van oceanen en hulpbronnen versterken door het implementeren van internationaal recht zoals dat wordt weerspiegeld in het VN-Zeerechtverdrag, dat een wettelijk kader voorziet voor het behoud en het duurzaam gebruik van oceanen en hun hulpbronnen, zoals ook wordt vermeld in paragraaf 158 van 'De toekomst die wij willen'.

	Global Goal (sub)doelen
15.1	Tegen 2020 het behoud, herstel en het duurzaam gebruik van terrestrische en inlandse zoetwaterecosystemen en hun diensten waarborgen, in het bijzonder bossen, moeraslanden, bergen en droge gebieden, in lijn met de verplichtingen van de internationale overeenkomsten.
15.2	Tegen 2020 de implementatie bevorderen van het duurzaam beheer van alle soorten bossen, de ontbossing een halt toeroepen, verloederde bossen herstellen en op duurzame manier bebossing en herbebossing mondiaal opvoeren.
15.3	Tegen 2030 de woestijnvorming tegengaan, aangetast land en gedegradeerde bodem herstellen, ook land dat wordt aangetast door woestijnvorming, droogte en overstromingen, en streven naar een wereld die qua landdegradatie neutraal is.

15.4	Tegen 2030 het behoud garanderen van de ecosystemen in de bergen, met inbegrip van hun biodiversiteit, om hun vermogen te versterken voordelen te genereren die essentieel zijn voor duurzame ontwikkeling.
15.5	Dringende en doortastende actie ondernemen om de aftakeling in te perken van natuurlijke leefgebieden, het verlies van biodiversiteit een halt toe te roepen en, tegen 2020, de met uitsterven bedreigde soorten te beschermen en hun uitsterven te voorkomen.
15.6	Bevorderen van het eerlijk en billijk verdelen van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische hulpbronnen en bevorderen van gepaste toegang tot dergelijke hulpbronnen, zoals internationaal overeengekomen.
15.7	Dringende maatregelen nemen om een einde te maken aan stroperij en handel in beschermde flora- en faunasoorten en zowel de vraag als het aanbod van illegale wilde dieren aan te pakken
15.8	Tegen 2020 maatregelen nemen om de introductie te voorkomen en de impact van invasieve uitheemse soorten op land- en waterecosystemen aanzienlijk te verminderen en de prioritaire soorten te bestrijden of uit te roeien
15.9	Integreer tegen 2020 de waarde van ecosystemen en biodiversiteit in nationale en lokale planning, ontwikkelingsprocessen, armoedebestrijdingsstrategieën en -rekeningen
15.a	Mobiliseer en verhoog de financiële middelen uit alle bronnen om biodiversiteit en ecosystemen te behouden en duurzaam te gebruiken
15.b	Aanzienlijke middelen uit alle bronnen en op alle niveaus mobiliseren om duurzaam bosbeheer te financieren en ontwikkelingslanden voldoende stimulansen te bieden om dit beheer te bevorderen, ook voor instandhouding en herbebossing
15.c	Wereldwijde steun voor de bestrijding van stroperij en de handel in beschermde soorten te vergroten, onder meer door het vermogen van lokale gemeenschappen om duurzame mogelijkheden voor levensonderhoud na te streven

	Global Goal (sub)doelen
	16.1 Alle vormen van geweld en de daaraan gekoppelde sterftcijfers wereldwijd aanzienlijk terugschroeven.
	16.2 Een einde maken aan het misbruik, de exploitatie, de handel en van alle vormen van geweld tegen en het martelen van kinderen.
	16.3 De rechtsregels bevorderen op nationaal en internationaal niveau en gelijke toegang tot het rechtssysteem voor iedereen garanderen.
	16.4 Tegen 2030 ongewettigde financiële en wapenstromen aanzienlijk indijken, het herstel en de teruggave van gestolen goederen versterken en alle vormen van georganiseerde misdaad bestrijden.
	16.5 Op duurzame wijze komaf maken met corruptie en omkoperij in al hun vormen.
	16.6 Doeltreffende, verantwoordelijke en transparante instellingen ontwikkelen op alle niveaus.
	16.7 Ontvankelijke, inclusieve, participatieve en representatieve besluitvorming op alle niveaus garanderen.
	16.8 Verruimen en versterken van de participatie van de ontwikkelingslanden in de instellingen van mondiaal bestuur.
	16.9 Tegen 2030 een wettelijke identiteit voorzien voor iedereen, met inbegrip van geboorteregistratie.
	16.10 Publieke toegang tot informatie en beschermen van fundamentele vrijheden, volgens de nationale wetgeving en internationale overeenkomsten garanderen.
	16.a Versterken van de relevante nationale instellingen, ook via internationale samenwerking, voor het opbouwen van capaciteit op alle niveaus, in het bijzonder

	in de ontwikkelingslanden, om geweld te voorkomen en terrorisme en misdaad te bestrijden.
16.b	Bevorderen en afdwingen van niet-discriminerende wetten en beleidslijnen voor duurzame ontwikkeling.

	Global Goal (sub)doelen
17.1	Versterken van de binnenlandse middelenmobilisatie (DRM), ook via internationale steun aan ontwikkelingslanden, om de binnenlandse capaciteit te verbeteren voor het innen van belastingen en andere inkomsten.
17.2	Ontwikkelde landen dienen ten volle hun verbintenissen aangaande officiële ontwikkelingshulp te implementeren, waaronder ook de verbintenis van vele ontwikkelde landen om 0,7% van het bruto nationaal inkomen te besteden aan officiële ontwikkelingshulp voor ontwikkelingslanden (ODA/GNI) en 0,15% tot 0,20% ontwikkelingshulp aan de minst ontwikkelde landen; ODA-donoren worden aangemoedigd om voor zichzelf een doelstelling te bepalen om minstens 0,2% van de ODA te besteden aan de minst ontwikkelde landen.
17.3	Bijkomende financiële middelen voor ontwikkelingslanden mobiliseren vanuit verschillende bronnen.
17.4	Ontwikkelingslanden bijstaan in hun streven naar schuldhoudbaarheid op lange termijn via gecoördineerde beleidslijnen waarbij aandacht wordt besteed aan het aanmoedigen van de schuldfinanciering, de schuldverlichting en de schuldherstructurering, indien van toepassing, en de externe schuld aanpakken van arme landen met een grote schuldenlast om hun schuldencrisis in te perken.
17.5	Regelingen goedkeuren en uitvoeren die investeringen in de minst ontwikkelde landen moeten bevorderen.
17.6	Versterken van de Noord-Zuid-, de Zuid-Zuid- en de regionale en internationale trilaterale samenwerking inzake wetenschap, technologie en innovatie en vergemakkelijken van de toegang daartoe; en het delen van kennis uitbreiden volgens voorwaarden die wederzijds worden bepaald, ook via de verbeterde coördinatie tussen bestaande mechanismen, in het bijzonder op het niveau van de Verenigde Naties, en via een mondiaal mechanisme voor de facilitering van technologie.
17.7	De ontwikkeling, overdracht, verspreiding en verdeling van ecologische technologieën aan ontwikkelingslanden volgens gunstige voorwaarden, ook inzake gunstige en preferentiële bepalingen, zoals wederzijds overeengekomen.
17.8	De technologiebank en het mechanisme voor het opbouwen van wetenschappelijke, technologische en innoverende capaciteit voor de minst ontwikkelde landen volledig operationeel maken tegen 2017 en het gebruik opdrijven van de technologie die dit mogelijk moet maken, in het bijzonder de informatie- en communicatietechnologie.
17.9	De internationale steun verhogen voor het implementeren van doeltreffende en doelgerichte capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden ter ondersteuning van nationale plannen die erop gericht zijn om alle Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te implementeren, ook via de Noord-Zuid-, Zuid-Zuid- en trilaterale samenwerking.
17.10	Een universeel, op regels gebaseerd, open, niet-discriminerend en billijk multilateraal handelssysteem bevorderen onder de Wereldhandelsorganisatie, ook via het volbrengen van de onderhandelingen onder de Ontwikkelingsagenda van Doha van deze organisatie.

17.11	De export van ontwikkelingslanden aanzienlijk doen toenemen, in het bijzonder met de bedoeling om het aandeel van de minst ontwikkelde landen in de mondiale export tegen 2020 te verdubbelen.
17.12	Tijdige uitvoering van belastingvrije en quotavrije markttoegang op duurzame basis voor alle minst ontwikkelde landen, in overeenstemming met besluiten van de Wereldhandelsorganisatie, onder meer door ervoor te zorgen dat preferentiële oorsprong regels die van toepassing zijn op invoer uit de minst ontwikkelde landen transparant en eenvoudig zijn en bijdragen tot het vergemakkelijken van de markttoegang.
17.13	De globale macro-economische stabiliteit versterken, ook via beleidscoördinatie en beleidscoherentie.
17.14	Beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling versterken.
17.15	De beleidsruimte en het leiderschap van elke land respecteren om beleidslijnen uit te werken en om duurzame ontwikkeling te implementeren om een einde te maken aan armoede.
17.16	Het Globaal Partnerschap voor duurzame ontwikkeling versterken, aangevuld door partnerschappen met meerdere belanghebbenden (multi-stakeholder-partnerschappen) en kennis, expertise, technologie en financiële hulpmiddelen mobiliseren en delen met het oog op het bereiken van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen in alle landen, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden.
17.17	Doeltreffende openbare, publiek-private en maatschappelijke partnerschappen aanmoedigen en bevorderen, voortbouwend op de ervaring en het netwerk van partnerschappen.
17.18	Tegen 2020 de steun voor capaciteitsopbouw verhogen aan ontwikkelingslanden, inclusief de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten, om de beschikbaarheid van hoogwaardige, actuele en betrouwbare gegevens opgedeeld naar inkomen, gender, leeftijd, ras, etnische afkomst, migratiestatus, handicap, geografische locatie en andere kenmerken relevant in een nationale context, aanzienlijk op te drijven.
17.19	Tegen 2030 voortbouwen op bestaande initiatieven om metingen te ontwikkelen met betrekking tot de vooruitgang van duurzame ontwikkeling die kunnen dienen als aanvulling op het bruto binnenlands product, en de statistische capaciteitsopbouw ondersteunen in ontwikkelingslanden.

	Global Goal (sub)doelen
	18.1 Werken vanuit rollen
	18.2 Toegevoegde waarde is leidend
	18.3 Gelijkwaardigheid in samenwerking
	18.4 Regionale samenwerking
	18.5 Werken vanuit eigen verantwoordelijkheid
	18.6 Formeel en informeel handelen